B 15 6

Uránia

Első Esztendő

II Kőttet.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
Hírlapkönyvtári
II. növedéknapló
1922 ... 5 ... sz.

KÖNYV-
TÁRA

Az első Köttetbe kinevezett 104. Elő-fizető Urainkhoz hozzá-járúlnak:

Titt. Dráskótzi Sámuel Úr.
T. Halassy Mihály Úr.
T. Jakabfi Miklós Úr.
Főtiſzt. Kármán Jóſef Úr Reform. Superintendens.
T. Nagy Gábor Úr.
Mgos Gróf Erdödy Pálfy Ferdinánd Úr ő Nagysága.
T. Plathy András Úr.
T. T. Raitsſch Péter Profeſſ. Ur.
Tt. Róth Ferentz Tek. Hont Vármegye' Vitze-Ispánnya.
Mgos Baró Özvegy Rudnyánſzkiné Aſſzony ſzül. B. Kemény Therezia Aſſz. ő Nsga.
Mgos Gróf Ifjú Széchény Úr ő Nagysága.
Mgs Gróf Teleki Domonkos Úr ő Nsga.
Mgs. Gróf Teleki Mária Kisaſſz. ő Nsga.
Titt. Tomka Láſzlóné Aſſz. ſzül. Szemere 'Su'sánna.
T. Vida Láſzló Úr.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Ezen kivül.

Györben: 3. Nevezetlenek:
Nagy-Károlyban: 4. Nevezetlenek.
Szigetenn: 6. Nevezetlenek.
Pesthenn: Weingand Könyváros 10. Exempl.

Kedves Olvasóinkhoz.

Nemes Dítsekedéssel mutatjuk olly ſok Tiſzteletet érdemlett Hazánk' Fiainak 's Leányinak Neveiket Munkánk' Homlokán, a' kiket mint Olvasóinkat nevezhetünk . . . Ver a' Szíve az Örömtül minden Hazáját ſzeretö Jámbornak, ha Nemzeti Litterátúránk' Elömenttét kevés Eſztendöktöl fogva méregeti. Azok a' ſzégyenleni való Idök, a' hol Betsületet kerestünk abban, ha Nemzetünket lehányván Idegenekké áttalváltoztunk, ezek az Idök többé nintsenek. Igazságtalan leſz ma hólnap az a' Panaſz, hogy magyarúl a' Magyarok nem olvasnak. Igazságtalan az a' Panaſz is, hogy Hazánk Fö-nemessége az anyai Litteráturát megveti. Mi magunk háládó Örömmel hírdetjük, hogy nagy Születésü és Érdemü Hazánk' Fiai 's Leányi nem ſzünnek meg ma is magokat

Olvasóink' Száma közé béíratni, annyira, hogy nem ſokára igazságossabb leſz az a' Szemrevetés, hogy a' Középrend éppen 's tellyességgel nem olvas, mint az, hogy a' Főbb Rend idegent olvas.

Idvezlünk nem tsak magunknak, a' kiknek jó és tiſzta Szándékunkat az engedelmes Háza olly anyai Szerelemmel fogta-fel, idvezlünk Hazai Litteráturánk Elömenetelének-is mellyet magunkon tapaſztalunk.

Magunkat méltóknak tenni hogy illy Olvasóktúl olvastassunk — ez legfőbb, és legédessebb Törekedésünk; és ámbár eddig vólt Elöfizetöink tsak eggy Réſzét térítikmeg ſúlyos Költségünknek, erre nem ügyelvén, kéſz Szívvel a' Hazának áldozunk.

Sok Akadályaink, mellyeket a' kik Lépéseinket közelébb való Figyelemre méltóztattak, látják, 's tudják, — elég Mentségünk az eránt, hogy Köttetjeinket ezen Eſztendö' Folytán nem olly pontossan, mint kívánnánk, adhatjuk Olvasóink' Kezeikbe. Ha minden Nap nevekedö Száma Elöfizetö-

ink-

inknek több Erőt ád Feltételünknek, ezen Hátramarádáson reményljünk, hogy hathatóssan ſegíthetünk, a' mint ezen Végre minden Kéſzületeket, mellyek tsak Hatalmunkba' vóltak, már Valósággal meg is tettünk.

Midön legelőſzör ſzólltunk Hazánkhoz, akkor több Szándékaink között azt is közzé tettük, hogy az olly Munkátskákat, mellyek kissebbek mint ſem, hogy Könyvvé, és betsessebbek, mint ſem hogy ſemmivé legyenek, kéſz Örömmel befogadjuk Uráni-ánkba, tsak hogy az ollyak azon Határokon kivül ne legyenek, mellyeket Rajzalatunkban magunknak kiſzabtunk. Mindent, a' ki tehát érez, és Hazája Virágozásának örül, hívogatunk, ſőt ezen Közſzeretetre kénſzerítünk, hogy öſzvekötvén velünk Munkáját, tsínosítsa, nevelje, 's mívelje Hazai Tudományinkat, és ha tetſzik, válaſzſzon minket Eſzközül azoknak Közrebotsátásába'. Az Illy Levelek jöhetnek illy Fellyülírással: Az Uránia' Kiadóinak — vagy Pesti Könyváros Kilián Urhoz. Pestre.

Történetből a' Rézmetszések az első Köttetben rosszatska Papirosra nyomattak le, ezeket az Esztendő' Végén Olvasóinktól kiváltjuk, tisztább és szebb Nyomásokért.

Ezen Köttetnek Kézhezvételével, kérjük Előfizetőinket, hogy a' második Féleszstendőnek Árrát Collector Urainknál letegyék; azokat pedig, a' kik az első Féleszstendőn még hátravannak, talán nem is lesz szükség kérni, hogy azt eggy Úttal lefizessék.

Az Kiadók.

A' Köt-

A' Köttet' Foglalattya.

Óldal.

Az általváltozott Törpe' Folytatása. . . 1

Folytatása a' Nemzetek' Szokásainak a' Házasodáskor. 23

Szeretet és Házasság. 53

A' Módi. 63

Mesék. A' Tsikó 95

A' Veréb, és a' Gerlitze. 97

A' Farkas, a' Juh, és a' Bárány 99

A' Szüzesség. Eggy Allegória 101

A' vén Tserfa. 107

Amor, és a' Pálma-fa. 108

A' Tengelitz. 109

Eliza. 111

Remekek a' Düsseldorffi Képpalotában. 119

Az Embernek külömb-féle Nemeiröl. . . 132

Fanni' Hagyománnyai. 199

Lerajzolása eggy újj Kandalló-kementzének. 245

Anekdoták. 247

Nagy Sándor, és a Halhatatlanság' Forrása. 256

A' Köttet' Foglalatja.

Óldal.

A' Mózaik Munkáról 277

A' nagy 'Sidó Gyülésről, melly 1650. *dik Eſztendöben, Magyar Orſzágban tartatott* 282

Száraz Etz'tet tsinálni 290

Száraz Húslevet tsinálni; a' mellyből, midön hírtelen kell oda haza, vagy Útonn Hús nélkúl, jó Húslevet lehet kéſzíteni 291

A' Bánás ezen Pogátsákkal 293

A' legfáinabb Portzellánt úgy megtsinálni, hogy el ne pattanjon, akár mit töltsenek belé 293

Eggy olly Ragaſztót tsinálni, melly által törött Üveg, Portzellán, és Ágát, olly helyesen öſzvetapaſztatik, hogy alig lehet eſzre venni 294

Más Mód 295

A' Naptól elsütött Bört megſzépíteni . . 296

A' Kávét jó mosni 297

A' Tüzpróbáról Magyar Orſzágba' . . . 297

Eggy Szer a' Tüznek hamar Mególtására. 303

A' füstöltt Húsok' Megtartásáról 304

A' fikeretlen Munka 307

Az

Az általváltozott Törpe' Folytatása.

A' Gróf hat Eſztendeig éltt Házasságba' eggy rút Aſſzonnyal, a' ki minden lehető Módon keserűvé tette Életét, és egyedűl Leánykája, a' kit véle nemzett, édesítette-meg keſerves Életének némelly Szempillantásait. Én nemes Vérből ſzármaztam, de Familiám ſzerentsétlen Történetek által, annyira el-ſzegényedett, hogy Dajkaságot viseltem a' Gróf' Gyermeke mellett. A' Gyermek meg-hólt, és az Annya tsak ha-

mar követte. Nem ſok Idö múlva, némineműképpen ki-pótoltatatott a' Gróf' Kára. Eggy Este, midön Haza érkezett, Ajtaja elött, eggy Kosárkába' eggy igen ſzép Leánykát talált, és ez a' Leányka — Nagyságod vólt! Fel-vette azt, és az én Gondviselésem alá adta. A' Levélke, a' melly a' Kosárba' vólt, jelentette, hogy még megnints kereſztelve a' Gyermek, de annak Szüléiröl eggy Szó ſem vólt benne. Nem-is tanúlhatott-ki a' felöl leg-kissebbet-is a' Gróf, jóllehet nagyon igyekezett rajta; mindazonáltal azon Rongyokból, a' mellyekbe' vólt bé-takarva, lehetett ítélni Szüléi' Szegénységéröl.

Már Fél-eſztendeig vólt Nevelésem alatt Nagyságod! midön eggykor Szobámba jött a' Gróf, és meg-elégedve ſzemlélte a' Gyermeket. Már érzettem, mondá, a' Házasság' keserü Réſzét, ſzeretném annak Gyönyörüségeit-is meg-kóſtolni. Fel-tettem, hogy ezen Leánykából Feleséget nevelek magamnak. De minthogy lehet tartani at-

tól,

tól, hogy ha fel-nő, nem kíván Férjének venni, eggy Plánumot főztem-ki, a' melly által reménylem, hogy Végemet el-érem. Ezt a' Plánumot közlötte vélem a' Gróf. Én ajánlottam Szolgálotomat: és azonnal a' következendő Rendelések tétettettek.

Mindjárt eggy mezei Házba hordozkodtam, melly eggy Réſze a' Gróf' Jóſzágainak. Ez arra vólt rendelve, hogy Nagyságod! a' Világgal esméretlenül, egyedül Szívének Ártatlanságába' neveltessen, és azon Tzélra, a' mellyet a' Gróf forraltt Fejében, érzékenyen el-kéſzíttessen. Arra mindenek felett ſzükséges vólt, a' Nagyságod' határatlan Bízodalma bennem, és azért, úgy adtam-ki magamot, mint édes Annya. A' Gróf meg-parantsolta, hogy Anyaiképpen viseljem magamot, és ſemmit ſem mulassakel, a' mi Nagyságodnak Gyönyörűséget ſzerezhet. Nem-is mondhatja Nagyságod, hogy ezen Parantsolat ellen tselekedtem vólna, és mondhatom, hogy az nem kevésbé történt a' Nagyságod éránt-való Haj-

landóságból, mint a' Grófhoz-való Engedelmességből. Julis, a' ki tökélletesen megvólt tanítva azon Személy' Játszására, a' mellyet Idövel játszott, el-kerülhetetlen Eszköz vólt a' Gróf' Tzéljainak El-érésére, és inkább e' Végből jött a' Házba, mintsem hogy Nagyságodnak Társalkodónéja légyen.

Mihelyt a' Gyermek-esztendökön felyül vólt Nagyságod, minden oda mentt, hogy Nagyságoddal a' Tündér-történeteket, és Tsudákat el-hitessük olly Formán, hogy midön Okossága nevelkedik, Gyanúba ne essünk. E' Tzél' Elérésére igen sokat használtak azon Mesék, és képtelen Történetek, mellyeket olvasni adtunk Nagyságodnak. Azon Szín alatt, hogy ezen Olvasás tsak Múlattságára rendeltetett, el-rejtettük titkos Intézeteinket, mellyeknek El-érésében a' Nagyságod' Hajlandósága sokat segített. Azomba', jóllehet hírtelen bé-plántáltuk a' Tsudák' Hivését a' Nagyságod' Szívébe, még-is természeti Okossága, némelly Akadályokat tett elönkbe, és kénszerített, hogy vi-

vigyázva viseljük magunkat. Onnan vólt az, hogy én az egéſz Dologban, a' mint emlékezhet reá Nagyságod, egyedül tsak Szemlélőnek látſzottam lenni, a' midön Julis, a' ki az által kevesebbet tett Kotzkára, ſzorgalmatosan támogatta, és építette a' Nagyságod' képtelen Vélekedéseinek Fondamentomát.

Tízedik Eſztendejében már el-kéſzültnek lenni véltük, hogy a' Gróf első, és eggyſzersmind meg-határozó Lépését meg-tehesse. Nem veſzthetett benne, olly helyesen vólt minden el-rendelve, és olly derekasan kiſzámlálva. Tudja Nagyságod, miképpen tsalta-bé Julis az Erdöbe; de bezzeg ha tudta vólna, hogy azok a' Medvék, a' mellyek olly nagyon meg-ijeſztették Nagyságodat, a' Gróf' Medve-börbe öltözött Inasai vóltak, hogy a' Kö-ſzikla, a' mellyből, a' midön a' Törpe meg-ütötte, Víz ſzökött-ki, eggy mesterséges Makhina vólt, a' melly alatt eggy Szökö-kút vólt el-rejtve, melly eggy Ütés által ki-nyíllott; — bizonyosan

nem engedte vólna magát arra beſzéltetni, hogy a' kis Tsuda-tévőnek Kezét esedezve kérje. De az az Elő-itélet, a' mellyben Gyermekségétől fogva neveltetett, hogy az Erdőt Vad-állatok lakják, első Tekíntetre, a' mint azt a' Gróf előre el-látta, annyira meg-rettentette Nagyságodat, hogy a' Medvéket jobban Szembe venni nem méréſzlette. A' mi pedig a' Kő-ſziklát illeti, meg-kell vallani, hogy a' Mesterség mindent Véghez vitt, hogy Színe és Formája terméſzetes légyen. Julis-is olly derekasan játtſzotta Személlyét, hogy a' leg-híresebb Játſzónénak-is Betsületére ſzolgáltt vólna.

A' Gróf el-érte Végét, nem akarta mind azonáltal, hogy azon Szerentsétlenségen elepeſſze magát Nagságod, hogy eggy Törpével váltott Jegyet. Nékem kellett a' miatt vígaſztalnom, és az a' Szín, hogy Jegyesse nem valóságos, hanem tsak el-változott Törpe, a' mint azt előre el-lehetett látni, könnyen Helyet kapott. De hogy tovább-is meg-tartasson Vélekedésében, újj Táplálást kel-

kellett adni Képzelődésének. Azomba' a' Tündér-mesék ſzáraz Eledelt adtak abban az Időben, a' mellyben Nagyságod vólt. Okossága már nagyon gyarapodott. Szükséges vólt, hogy annak Munkássága, a' mellyet már többé nem lehetett el-fordítani, Képzelődésének Munkásságával Eggyességbe hozattasson. Leg-többet ſzolgáltak ebbe' azon Kabalai Álmodozások, mellyekre az én Könyv-tárámba' elegendő Matéria vólt.

De az Érzékenységeknek-is meg-kellett elégíttetni; Nagyságod kívánta Jegyessét, a' kit egyedül tsak nem terméſzetes Törpe-formába' látott, eredeti Szépségében-is esmérni. E' Réſzbe'-is már elöre gondoskodott a' Gróf. Eggy meg-hitt Barátjai közül, általadta néki Fiát, a' ki még alig vólt tízen-hét Eſztendös, és az mind Szépségére, mind Maga-viseletére nézve, tökélletesen meg-felelt a' Gróf' Szándékának. A' vólt az a' ſzép Juhász, a' kinek Képét, Julis Álmába', Nyakába függeſztette, és a' melly Fel-ébredésekor annyira el-ragadta Nagyságodat,

hogy azt eggy leg-ſzebb Elementáris Lélek Képének vélte. De ez tsak Kópia vólt, és terméſzetesen fel-kellett támadni Nagyságodban a' Kívánságnak az Originális' Látására. Az én Barátnémhoz-való Útazás, egyedül ezen Kívánság' Bé-tellyesítésére tzélozott, de én leg-kissebbet ſem mutattam Szándékom felől. A' mi Útazásunk, a' melly három Nap tartott, eggy Fertály-óra alatt, meg-eshetett vólna, ha azon az Erdötskén mentünk vólna kereſztül, a' hol a' Törpét, és a' Medvéket látta Nagyságod; mert már fellyül jelentettem, hogy az a' Hely, a'hol laktunk, eggy Réſze vólt a' Gróf' Jóſzágainak, mellynek Közepében, most lakik Nagyságod, és a' ſzép Juháſzt látta leg-elsöben. Hogy arról meg-győzettessen, mennyen Nagyságod azon az Erdötskén által, a' melly a' Kastély' hátúlsó Réſzét fedi, és a' mellybe-való Bé-menést a' Gróf meg-tíltotta, azonnal meg-látja a' Barlangot a' Hegy' Oldalába' és nem meſſze a'hoz a' Kertet, és a' Házat, mellybe' Gyermekségétöl fogva neveltetett. De ſzükséges vólt, hogy ez

mind

mind e' mái Napig Titokban tartasson; azért mentem Félre-úton tettetett Barátnémhoz, és mivelhogy azt kellett el-hitetni Nagyságoddal, hogy a' ſzép Juhász' Lakása meſſze vagyon a' miénktöl, három Napig húztam az Utazást. A' Mező-város, a' hová bé-ſzállottunk, a' Gróf' Jószágának Elején fekſzik, mellynek Bé-menetele itt-is eggy Erdötskével takartatik-bé. Fog emlékezni reá Nagyságod, miképpen tsalogattabé abba', és tovább a' Gróf' Kertyébe Julis. Minden ki-vólt tsinálva előre, és a' ſzép Ifjú olly derekasan játſzotta Személlyét, mint a' Gróf a' magáét, midőn leg-elsöben öſzvejött Nagyságoddal, az Erdötskében — az Erdötskében mondom, mert az, a' mit nagy Erdőnek vélt Nagyságod, tsak eggy keskeny Fiatal.

Különösnek fog tetſzeni, hogy én, és Julis mindenkor ellenkezőképen vélekedtünk a' Törpe, és a' Juhász felöl, és hogy midőn én azt állítottam, hogy a' Juhász, és a' Törpe, ugyan azon eggy Személy, Julis

azt akarta meg-mutatni, hogy a' Juhász a' Törpének Ellenkező-társa. Ezen ellenkező Állításoknak a' vólt a' Vége, hogy Nagyságod szüntelen Bizonytalanságban maradjon, és hogy, a' midön az eggy Vígasztalására szolgál, a' más esméretessé, és barátságossá tégye avval a' Gondolattal, hogy Végre tsak ugyan eggy Törpe' Feleségének kellene lenni. Igaz, hogy a' Hegy-barlangban-való Látomány el-hitette Nagyságoddal, hogy a' Juhász, és Törpe eggy Személy légyen, de mivelhogy, a' mint a' Törpe mondotta, tsak akkor nyerhette visszá természeti Formáját, midön Atya lett, előre el-kellett szánni magát, a' Mennyegző után, bizonyos Időig élni a' Törpével. És valóba' azt vélte a' Gróf, hogy eggynehány Hólnapi, naponként való Társalkodás által, annyira hozzá szokik a' Gróf' Formájához Nagyságod, hogy azután könnyebben el-szenvedi az Igazság' Fel-fedezését. Azt a' Ruhát-is, a' mellyben legelsöben' jelentt-meg az Erdöben, és azután a' Juhász-köntöst, a' melly igen rútúl ál. lott rajta, azért vette-fel, hogy még rútabb

tabb légyen, mintsem valóba' vólt, és hogy ſzebbnek tessen, midön rendes, és jól válaſztott Ruhában, úgy, mint Férje, jelenik-meg Nagyságod elött. Mind ezekből láthatja, Nagyságod, hogy a' Gróf, minden lehetségest el-követett, hogy Nagyságodnak kedvezzen, és hogy Szívét, ſem a' Házasság elött Bánattal, ſem azután véletlen Tsapás által, igen nagyon meg ne ſzorongassa . . De folytaſsuk tovább a' Történetet:

A' Barlang' Ajtajának Kóltsát, a' Hívótzédulával eggyütt, valamint az elsö Tzédulát-is, mellyben Szeretöjének Képe ígértetett, Julis tette Elö-kötöjébe, minekelötte fel-kötötte vólna Nagyságod. Igen könnyü vólt néki meg-tsalni Nagyságodat, mivelhogy leg-kissebb Gyanút sem vetett benne.

A' Barlangba'-való Látomány, a' melly bé-fejezte a' Nagyságod' Meg-vakíttatását, könnyü vólt mind a' Grófra, mind a' ſzép Ifjúra nézve. Mind a' ketten, Kedvekre járhattak-ki 's bé, eggy Ajtón, a' melly a' Szönyeg

nyeg megett vólt, a' nélkül, hogy a' Setétség, és a' dörgő Tsattogás miatt, észrevehette vólna Nagyságod. A' Sebesség, a' Rendesség, mellyel a' Törpe, és a' Juhász fel-váltották eggymást, a' jó illatú Olajjal meg-töltött Lámpás El-tűnése, és annak ismét Meg-jelenése, és több e' félék, ne tessenek tsudálatosoknak, midön elég Idö, és Alkalmatosság vólt, a' Játékra el-készülni, és a' Makhinákat jó Rendbe hozni. Annak a' Mesének, mellyet a' Törpe a' Barlangba' beszéllt, részint szerint az a' Tzélja vólt, hogy Magaviseletét az Erdötskében ki-mentse, és színlett El-változtatásának Titkát meg-foghatóvá tégye, részint szerént hogy Nagyságodnak magas Várakozását alább hangoztassa. Nagyságod Elementaris-Léleknek vélte Vö-legénnyét, és az ö Beszédéböl meg-tudta, hogy nem egyéb hanem eggy szerentsétlen Ember. Már most könnyen elhiszi Nagyságod, hogy a' Gróf' Attya nem Sipos, és Annya nem Szilfné vólt, hanem mind a' ketten Grófi Házból eredtek. Mindazonáltal abba' a' mesés Elö-adásba', a'

melly-

mellybe' a' Gróf rút Formájának Okát öltöztette, van valamelly Igazság. Eggy Esés elsö Ifjúságában okozta azt. Eggy magas Helyröl esett le, midön Játſzó-társának, a' ki a' Vízbe akartt fúlni, Segítségére ſietett.

A' Nagyságod' Által-tétele a' mi Házunkból a' Gróf' Kastéllyába, már most nem fog tsudálatosnak látſzani, midön tudja, hogy az nem három Napi Járó-föld, hanem alig van négy-ſzáz Lépésnyire a' mi Lakásunkhoz. Hat Szolgálói a' Grófnak vitték Nagyságodat, a' mi Házunkból, eggy Hordozó-ágyon, a' Barlangon, és az Erdön kereſztül a' Várba; de hogy a' Mozgás által, fel-ne ébredjen Nagyságod, az elöttvaló Este Álom-italt tettem a' Levesbe.

Ezen Ki-fejtésekből, mellyeket a' Gróf' Parantsolatjára közlök Nagyságoddal, a' ki tovább nem akarja Tévelygésbe' tartani, meg-magyarázhat Nagyságod ſok apróbb Környül-állásokat, Történeteiben, és által-

lát-

láthatja minden Réſzeiben azon mesterſége-ſen ki-dolgozott Plánumot. Már régen Nyomába jött vólna ezen Titoknak Nagyságod, ha az Erdötske a' Gróf' Kastéllyának Szomſzédságát a' mi Lakásunkhoz, el-nem fedte vólna. Hogy tehát az Idö elött-való Felfedezés el-kerültessen, az egéſz Dolog ott forgott, hogy Nagyságodat az Erdöbe-való Bé-meneteltöl ójjuk, azért Gyermekségétöl fogva, ſzüntelen azt vertük Fejébe, hogy azt Vad-állatok lakják, azért mondotta a' Gróf-is a' Mennyegzö után, azt, hogy ott Hatalmába' van a' Léleknek Nagyságodat el-ragadni.

Fel-fedezvén a' Dolgot, ſem én, ſem Julis nem jelenünk meg ſoha a' Nagyságod' Szemei elött. De a' Nagyságod nemes, és nagy Lelke, a' melly nem gyülölhet örökké, meg-enged végre a' Bünösöknek, a' mit kérünk Érdemünk nélkül. Nagyon nyom Vétkem, hogy Nagyságodat meg-tsaltam, de vígaſztal eggy Réſzröl az a' Gondolat, hogy eggy olly Férjfiúnak kerítettem Kezébe, a'

ki

ki ezen Tsalárdságán, és Formáján kivül, Hiba nélkül van, a' ki indúlatosan ſzereti Nagyságodat, és örökké leg-főbb Gondjának fogja tartani, Nagyságodat olly bóldoggá tenni, a' mint Hatalmába' vagyon. „

Ne kívánja Drága Barátném! hogy azt a' Rémülést, azt a' Fájdalmat, és azon ezer meg ezer Szívſzaggató Érzéseket le-rajzoljam, mellyeket ez a' Levél okozott bennem. Engedje - meg, hogy ezen ſzomorú Pontján Életem' Leírásának, olly ſebessen kereſztül menjek, a' mint tsak lehet. Egyedül tsak azon Indít'okokat hordom elé, a' mellyek arra a' kedves Barátném előtt meg-foghatatlan Végezésre bírtak, hogy ezen Felfedezés után — a' Grófnál maradjak.

Én, igazán meg-fontolván a' Dolgot tsak eggy ſzegény Árva — eggy találtt Gyermek vóltam, a' kit a' Gróf Könyörületességből felvett, és neveltt, minekelőtte még Tzélja lett vólna reám. A' Gondviselés, a' Nevelés, mellyet az ő mezei Házában

ban vettem, illendő vólt eggy Gróf Leányához. Tsalárdságának Oka, mellyet velem Játszott, főképpen hozzám-való Szeretetében feküdtt, a' melly ötet egésszen meg-vakította. Az az érzékeny Kedvezés, a' mellyel erántam viseltetett, midön meg-tsalt, kissebbítette Tsalárdságának Undokságát. Az egész Világon, Senkim sem vólt rajta kivül. Ő vólt Atyám, Férjem, Barátom, és mindenem. Majd eggy egész Esztendeig éltem véle valóságos Házasságban, a' nélkül, hogy Maga-viselete ellen panaszolkodhattam vólna. Igaz, hogy Szabadságomban vólt, ötet, Kezemnek tsalárd Meg-kerítéséért, törvényesen bé-vádolni, és az El-válaszlásra Törvénybe idézni, de Tapasztalatlanságom a' Világba', és az ő Arannya elöre el-hitették vélem, hogy a' Per az ő Részére fog jól ki-ütni. Más Részről, az a' Tisztelet, és Szeretet, mellyel hozzám viseltetett Öszve-kelésünktöl fogva, tovább-is hasonlót reméltetett velem. Ezen Okok arra vettek végre, hogy meg-győzvén ellenkező Erzéseimet, engedtem a' Gróf' Kéréseinek, és Könnyeinek, és meg-maradtam nála.

De ugyan azon Időbe', mellyben ezen Végezésemet tudtára adtam, azt kívántam tőle, hogy eddig-való Tselédjeit másokkal váltsa-fel, mivelhogy azok nem tsak nem tudták a' Tsalárdságot, hanem hathatósan Részt-is vettek benne. El-is botsátotta őket, gazdagon meg-ajándékozván, hogy a' Dolgot Titokban tartsák.

Hát mi lett a' szép Juhászból? Gondolhatja kedves Barátném! hogy nékem nem eggy lehetett, valamit, vagy semmit sem tudni felőle. És a' Grófnak-is elébb tettem ezen Kérdést, mint sem ki-jelentettem azt a' Végezésemet, hogy nála maradok. Azt felelte, hogy három Hólnappal az előtt, eggy gazdag Kis-asszonyt vett-el, és két-száz Mértföldnyire lakik tőlünk. Óh kedves Barátném! melly tsudálatos az Ember' Szíve! Minden Okom meg-volt, hogy ezen Ifjút, a' ki olly kegyetlenül, olly tsalárdúl, olly árúlóképpen bántt vélem, útáljam, és gyűlöljem. Igyekeztem-is azon, minden Erőmből, hogy úgy terjesszem őtet magam elei-

be', mint a' leg-tsalárdább, leg-alább-való, leg-roſſzabb Embert — haſzontalan! mihelyt Képe, és avval Ifjúságomnak romános Emlékezeti fel-támadtak Szívemben, oda vólt a' Gyülölség, és Útálat. Nem! nem! mondám gyakran magamba', lehetetlen, hogy olly roſſz legyen, a' mint látſzik, ki tudja, ha nem inkább meg-tsalattatott-é mintsem Tsaló. Mindent öſzve-ſzedtem Mentségére, és — minek-is ſzégyenleném azt meg-vallani — ezen Szeretetre-méltó Gonoſz-tévőnek, úgy nevezte Szívem — Elveſztése, ſzámlálhatatlan Könnyeimbe' került.

E' vólt belsö Fájdalmam, a' melly Házasságomat keserűvé tette, jóllehet a' Gróf mindenképpen igyekezett, azt gyönyörüségessé tenni. Hozzám-való Szeretete, nem gondolván komor Vóltommal, mellyet gyakran, és keményen éreztettem véle, mindenkor eggyforma vólt. Az Igazságnak tartozom ezen Vallás-tétellel, hogy a' leg-jobb, leg-hűségesebb, leg-érzékenyebb, és legkedvkeresöbb Férj vólt. De ſoha ſem ér-

hette-el azt az örömet, hogy Atya lett vólna. Minekutánna négy Eſztendeig éltünk eggymással, hírtelen meg-ütötte a' Guta, és meg hóltt —

En a' Grófnak gyakor Erössítésére, tökélletesen hittem, hogy ſem Szüléi, ſem Attyafiai nintsenek. Annál inkább el bámúltam, midön a' Testamentom' Fel-nyításakor, hallottam, hogy Jóſzágának nagy Réſzét, eggy nékem Nevére nézve esméretlen Embernek, a' kit meſſzéröl-való Attyafiának mondott, hagyta. A' Törvény-ſzék azonnal ki-hírdettette az Újságokba' a' Gróf' Halálát, és hívattatta az Örököst, hogy magát jelentse. De az én, és mindennek Bámúlására, nem jelentt-meg olly hamar, a' mint hitték.

Alig töltek-el a' Gyáſz-hetek, hogy Jóſzágomnak, és Ortzámnak Híre több Kérőket tsalogatott Házámba. Mind el-útaztam öket, avval a' Felelettel, hogy többé Férj-

hez nem megyek. Valóba' fel-is tettem azt magamba', de ki láthat-el mindent előre?

Minteggy fél Eſztendővel a' Gróf' Halála után, eggy Kotsi érkezett-bé estve az Udvarba. Azt vélvén, hogy ismét újj Kérő jött, azt parantsoltam, hogy tagadjanák-el. De azt a' Hírt hozták, hogy a' Gróf' Attyafia kérne Engedelmet, vélem beſzéllni. A' nagy Bámúlás miatt, még alig adtam-ki azt, midőn eggy Ifjú Ember Gyáſz-ruhába', eggy Kísérővel bé-lép, és lassú Lépésekkel, félénken felém közelít. Helyesebben Szeme közzé nézvén, reſzketni kezdettek Lábaim, és fél Ajúlásba' eggy Székre rogytam. A' Gróf' Atyafia vólt, a' ki azelőtt a' ſzép Juháſznak Személlyét játſzotta.

Rebegés, és Akadozás az ő Réſzéről — Halgatás az enyimről, viſzontag El-pirúlása, és Halaványodása Ortzáinknak, a' Szóllásra-való Szorongatás, attól való Rettegés — Háborodás, a' melly a' Harmadiknak Jelenlétte által neveltetett — e' vólt Foglalatja

Is-

Ismét-látásunk' elsö Szempillantásainak. Végre öſzve-ſzedte magát, és —

De nem! kedves Barátném! nem akarom több Leírásokkal Békességes-tűrését fáraſztani, úgy-is eléggé meg-próbáltam azt, eddig-való Beſzédem' Hoſſzasága által. Hadd mondjam-el rövideden, a' leg-fontosabbat, a' mit az ö, és Uti-társa Szájából értettem.

Nem házasodott-meg, a' mint bóld. Férjem — az én, és hihetöképpen a' maga Tsendességére-is el-hitette vélem. Kevéssel Esküvésünk elött, a' Gróf' Parantsolatjára, Angliába útazott, és az alatt mindég ott lakott. Késü tudta-meg, Történet által, Férjemnek Halálát, mivelhogy az Újságok, mellyek azt hírdették, nem kerültek Szeme eleibe. A' mi azon Szemfény-veſztö Játékokat illeti, a' mellyek által az elött négy Eſztendövel meg-tsalt, azokra a' Gróf' Fenyegetései által kénſzeríttetett, a' ki nem tsak minden Segedelmét meg-vonni, hanem még az Örökségböl-is ki-akarta tagadni.

De, hozzá tette azt-is, hogy Képem boſſzúállólag követte Angliába, Meg-bánás, és Mardosások kínzották ſzüntelen, és hogy ha Botsánatomat meg-nem nyerheti, a' Kétségbe'-esés' Gyötrelmei eméſztik-meg.

Borzaſztó vólt Képe, midön ezt mondotta, jóllehet egyébaránt inkább nyert, mint ſem veſztett Személlye, Távólléttében. Szívemre vettem Maga-kijelentését, és Értésére adtam, hogy végre meg-engedem engeſzteltetni magamat. Úgy látſzott, hogy ez által meg-tsendesítettem, de eggynéhány Nap múlva, ismét fel-támadott Félelme, és, hogy a' Szerentsétlenséget el-hárítsam, kínteleníttettem magyarán bizonyossá tenni Botsánatomról. Néhány Hétig meg-vólt nyugodva. De az a' Gondolat, hogy talán még titkos Gyülölséget táplálok magamba', ellene, újjonnan kezdette ſzorongatni. Mit tudtam tenni evvel a' Bagival, hogy Kétségeit, és Szorongatásait egéſſzen el-oſzlassam? A' még-is jól esett, hogy tsak távól-való, Atyafi vólt! Meg-békéllés' Zálogaúl — Kezemet adtam néki. G. i.

Folytatása a' Nemzetek' Szokásainak a' Házasodáskor.

Mind a' Férjfi, mind az Aſſzony újj Házasságra léphet, Házas-társa' Halála után.

Az Özvegyek, ha Gyermekek vólt, tökélletesen ſzabadok, és ki-vagynak vététtetve a' Szüléi Hatalom alól; mindazonáltal nem igen ſzolgál Betsületekre, ha nagy Szükségtől nem kénſzeríttetvén, férjhez-mennek. — A' Többfeleségtartás meg-vagyon tíltva: de a' Tsáſzárnak rend-ſzerínt három Felesége ſzokott lenni. — A' valóságos El-válás ritka Dolog Khinában, jóllehet tsekély Okokból-is meg-történhetik, p. o. Ha a' Feleség engedetlen, fetsegö, Szerelem-féltö. A' melly Aſſzony el-hagyja Férjét meg-veſſzöztetik, és a' Férjnek Jussa vagyon el-adni azt; ha pedig még ezen fellyül másutt Férjhez-is mégyen, Kötéllel fojtatik-meg. — Az Atyai Hatalom Khinában, igen ſokat hasonlít a' régi Rómaihoz, ezen Külömbséggel, hogy itt az Anyával közös. Sem az Élet-idö, ſem a' Hívatal,

tal, nem ſzabadítja-fel a' Gyermekeket, a' Szüléi Hatalom, és Fenyíték által. Az Anya meg-veſſzöztetheti Fiját, ha Mandarin-is.

A' Sán-si Tartományban olly nevetséges Szokás vagyon, hogy a' Hóltakat házasítják öſzve, ha meg-történik, hogy az eggyiknek, a' Fija, és a' másiknak a' Leánya, ugyan azon eggy Időben hal-meg. Akkor meg-eggyeznek a' Szülék, a' Házasság felöl, eggymás mellé temetik a' Koporsókat, és el-lakják a' Lakodalmat. Attól az Időtöl fogva, fel-tartatik a' Sógorság a' Szülék között, ſzint' úgy, mintha a' Gyermekek Életekben házasíttatták vólna öſzve.

Koreában minden különös Tzeremónia nélkül, esik meg a' Házasság. Már 7. 8. Eſztendös Gyermekek köztt, köttetik, és ſzabadon társalkodhattnak eggymással. A' Szüzességet nem nagy Betsben tartják, és mindenfelé tele van erköltstelen Aſſzonyokkal ezen Orſzág.

A'

A' Mennyegző' Napján, végig lovagollya a' Vő-legény a' Város' főbb Útſzáit, Barátjai, és Attyafiai által kísértetvén; Végre meg-áll a' Meny-aſſzony' Háza előtt, a' Meny-aſſzony ki-jön, Attyafiaival eggyütt, és a' Vő-legény' Házába' mégyen, a' hol a' Mennyegző tartatik minden Környül-állások nélkül, és a' Vendégek meg-vendégeltetnek. — Az első, második, és harmadik Grádusban meg van tíltva a' Házasság. — A' Többfeleség-tartás ugyan nem ſzokatlan Dolog, jóllehet világosan meg vagyon tíltva a' Törvényben. A' ſzerínt tsak eggy Feleséget tarthat a' Férj a' Háznál, a' Házon kívül pedig, annyit a' mennyi tetſzik. —

Egyéb'aránt nem nagy Tiſzteletben, és nem ſokkal jobban tartatnak az Aſſzonyok, mint a' Szolgálók, és gyakran Gyermekeikkel eggyütt, el-tsapattatnak.

A' Tunkiniaiak meg-nem házasodhatnak a' Szülék' Meg-eggyezése nélkül. A'

Férjhez-menetel' ſzokott Ideje a' tízen-hatodik Eſztendő. Az egéſſz Tzeremónia abban áll, hogy a' Vő-legénynek valamellyik Attyafija, meg-kéri a' Leányt, a' melly Alkalmatossággal, némelly Ajándékok adattatnak a' Leány' Attyának, és ha a' Dolog meg-történtt, mind két Réſzről, a' Gazdagság meg-visgáltatik. Azután a' Vőlegény mindent küld a' Meny-aſſzonynak, a' mi ſzükséges, és elérkezvén a' Lakodalom' Napja a' Meny-aſſzony, Szüléi, és Attyafiai által, avval eggyütt, a' mit a' Vőlegénytől vett, a' Vőlegény' Házába kísértetik. — A' Többfeleség-tartás ugyan, meg-engedtetik Tunkinban, de tsak a' leg-főbb Feleség parantsolhat egyedül a' Háznál. A' Törvénnyek meg-engedik a' Férjfiaknak, az Elválást, de az Aſſzonyok oda nem hagyhatják Férjeket, azoknak Meg-eggyezése nélkül. Az el-váltt Aſſzonynak Jussa vagyon, hozott, és Férjétől vett Jóſzágát, magával elvinni; Gyermekeit pedig Férjénél hagyja. Az El-válás' Tzeremóniája abban áll, hogy azon Villa, a' mellyel az Aſztalnál evett a'

Fe-

Feleség, ketté töretik, a' Darabok két különös Zsatskóba varrattattnak, mellynek egygyikét a' Férj tartya meg, a' másikot pedig Feleségének adja. Ezen fellyül valamelly Elválás-levelet-is ád néki, mellyben előfzámláltatik mind az, a' mit magával vihet. — A' Hűségtelenség keményen meg-bűntettetik az Aſſzonyokban, mert a' melly Aſzſzony abban tapaſztaltatott, eggy arra megtaníttatott Elefánt elejébe vettetik, a' melly Halálra tapodja.

A' Japánbéliek rend-ſzerínt több Feleségeket véſznek, de azok közűl, tsak eggy, Aſſzony a' Háznál; és paraatsol a' többinek. Jóllehet több Feleséget tarthatnak a' Férjfiak, még is azokon kivűl, Ágyasokat-is tartonak. A' Kérés, a' Házasság-kötés, és egyéb elöre-ménő Tzeremóniák, rend-ſzerínt a' két Réſzről-való Atya-fiak által mennek véghez. Az Aſſzonyok ſemmi Házasság-adományt nem viſznek magokkal,

sőt inkább meg-vétettetnek Szüléiktől, vagy Attyokfiaitól, a' Vőlegény által; mindazon által némelly Ajándékokat ád a' Meny-aſzſzony a' Vőlegénynek, mellyeket ez viſzontagolni tartozik. Az Esküdtetés-tzeremóniája a' Templomban esik-meg, valamelly Kép-istennek Zsámolyán, a' Bonzok által. A' köz-rendű Férjfiak gyalog mennek oda, a' Főbbek pedig Szekereken, és ott várják a' Meny-aſſzonyt, a' ki Tetétől fogva Talpig bé-fátyolozva jelen-meg. Előtte Muzsikusok mennek, hátúl Aſſzonyok kísérik. Az Esküvés alatt, égő Szövétneket, vagy Lámpást tart a' Meny-aſſzony, és Vőlegény Kezében. Azután Szerentsét kíván a' Társaság az öſzve-esküdtt Személyeknek, és a' Meny-aſſzony minden Játſzó-eſzközeit a' Tüzbe veti. E' meg-lévén, a' Lakodalmas Nép a' Vőlegény' Házába mégyen, a' hol a' Vőlegény meg-látja leg-elsöben Mátkáját, a' ki eddig mindég bé-vólt Fátyollal fedve. A' Lakodalom-inneplés, a' melly a' Környülállásokhoz képest, Vendégeskedésben, Tántzolásban, Nézö-játékokban, 's a't.

áll

áll, közönségesen nyóltz Napig ſzokott tartani. Azután eggy Számára rendeltt Szobába vezettetik a' Meny-aſſzony, a' mellyből nem jön-ki egyébkor, hanem tsak midön Familiájának Halotti-Szokásai innepeltettnek eſztendönként. —

Minthogy a' Férjfiak, rend kivül Szerelem-féltök; mindenképpen azon kell igyekezni az Aſſzonyoknak, hogy Alkalmatosságot ne adjanak Férjeknek, a' Hüségekbenvaló Gyanakodásra. Mert a' Férj határatlan Úr a' maga Házában, és Familiájára nézve az Életen, és Halálon uralkodik.

Golkondában egyedül a' Szüléknek vagyon Jussok Gyermekeiket ki-házasítani; és mindenkor a' magok' Oſztállyából, és gyakran a' magok' Familiájából, keresnek nékik Házas-társakat, mivelhogy az Atyafiság' Grádusai, itten ſemmi Tekíntetben sem jönnek. A' Leányoknak ſemmi Meny-aſzſzony-

ſzony-jóſzág nem adatik, söt inkább a' Vőlegénynek kell még-ajándékozni az Ipát. A' Fijúkat öt, a' Leányokat pedig három Eſztendős-korokban, már öſzve-házaſítják, mindazonáltal addíg várakoznak az Öſzvekeléssel, a' mig azt a' Terméſzet meg nem engedi. Az hamar meg-esik, mert már tízenkét Eſztendős Aſſzonyok, Gyermeket ſzülnek.

A' Lakodalmi Szokás abban áll, hogy az újj Házasokat eggy Hordó-ſzékbe ültetik, és az Útſzákon végig, hoſſzig hordozzák. Viſſzátérésekkor eggy Poſztót terít el a' Bramin, a' melly alá a' Vőlegénynek mezítelen Tzombját kell bé-dugni, és a' Meny, aſſzony' Lábát meg-értetni véle.

Ha a' Férj meg-hal, Férjhez nem mehet az Özvegy, hanem kéntelen egéſz Életét ſzomorú Állapotban el-tölteni; midőn tudniillik Attya' Házába bé-záratik, és onnan ſoha ſem léphet ki.

Mi-

Mivelhogy a' Mongáloknak venni kell a' Feleséget: gyakran otthon vénülnek a' Leányok. Az Atyafiságnak első, és második Grádusában, nem házasodnak, de a' Sógorság nem Akadály; és azért két Testvért venni Feleségül, nem tíltott Dolog.

Ha az Eggyezés meg-esett az Atyával, Leánya végett, Vendégséget ád, a' Leány pedig valamelly Attyafijához fut, és el-búvik nála. Midőn a' Vő-legény el-érkezik, és Mátkáját kivánnya, az Ipa azt mondja néki: „ Leányom a' tiéd; keresd, és vidd el, ha meg-találod!„ Eggyszeriben mindenfelé szalad a' Vő-legény, Attyafijaival eggyütt, keresi a' Meny-asszonyt, és ha meg-találta, Hatalmába vészi mint Tulajdonát, és minteggy erőszakosan a' maga Házába vilzi.

A' Bukhárok vészik a' Feleséget, és annak Szépsége szerínt, fizetnek érette; innen

nen itt leg-könnyebb Mód meg-gazdagodni, ha az Embernek ſok ſzép Leánya vagyon, — A' Lakadalom előtt-való Este, öſzve-gyűlnek a' Leányok a' Meny-aſſzonynál, és külömb-féle Játékokkal, Tántzolással, és Dallással mulatják magokat egéſſz Éjfélig. Következendő Reggel meg-jelennek a' Vendégek a' Meny-aſſzonynál, és meg-mondják néki, hogy a' Tzéremóniához kéſzűljön. Nem ſokára meg-jelen a' Vőlegény-is, némelly Attyafijaival, Éneklők, Tzimbálmosok, és Furollyások között. Azután Ló-futtatás tartatik, és némelly Jutalmak tétettetnek ki a' Vőlegény által, a' mellyek többnyire Bőrökből, és Matériákból állonak. Az Öſzveadás' Tzéremóniájakor, nem látják eggymást a' Vőlegény, és Meny-aſſzony, hanem távolagról feleinek a' Pap' Kérdéseire. Vége lévén annak, a' Vőlegény Haza mégyen, és meg-vendégli Vendégeit. A' Vendégség után, Vendégeivel eggyütt, a' Meny-aſſzonyhoz mégyen, és meg-nyeri a' Szabadságot, hogy véle beſzéllhessen. Estve ismét oda mégyen, a' midőn már az Ágyban találja, és

min-

minden jelenlévö Aſſzonyok előtt, mellé-jefekſzik, de tsak Ruhástól, és tsak eggy Szempillantásra. Ezt a' Gyermekeskedést három Napig üzik eggymás után, és tsak a' harmadik Éjjel léſzen a' Tréfából Valami: a' negyedik Nap pedig haza viſzi.

A' Szanagai Szeretsenyek, ha meg-ſzerettek valamelly Leányt, leg-elsöben-is annak Szüléinél jelentik magokat, vagy ha Árva, leg-közelébb Attyafijainál. Mivelhogy már rend-ſzerínt előre öſzve-ſzűrték a' Levet a' Szerelmesek, eggyſzeriben meg-esik a' Dolog, ha a' Völegény reá áll, a' Szüléktől kívántt Ajándékra, a' melly rendſzerínt Marhából, Pamut-poſztóból, Koralliákból Gyöngyökből, és Pályinkából áll. Azt meg-fizetvén, azonnal minden Tzeremónia nélkül Férjéhez vezettetik a' Meny-aſſzony, a' ki Kézen fogja, és eggyſzeribe', Vízért, Fáért küldi, vagy más valami Dolgot a' Ház-körül, parantsol néki. Szorossan engedelmeskedik Parantsolatjának, és midön a' Férje votsorált, ö-is votsorál, és várakozik a' míg az Ágyba nem hívatta-

tik. — Ha Szüznek adja-ki magát a' Meny-aſſzony — a' ritka Dolog itt — és ha annak találtatik, meg-tartja a' Férj, külömben tartozik az Atya viſſzá-venni Leányát, és a' vett Ajándékokat meg-téríteni. De ez ritkán történik meg, mert a' Meny-aſſzony mindenkor ſzorossan meg-visgáltatik a' Lakodalom elött, és a' Férj-is nem kívánja azt, hanem minekutánna világossan meg-mutatta a' Dolgot.

A' Szeretseny annyi Feleséget vehet, a' mennyi tetſzik, és el-tarthat, de tsak eggy él a' Feleség' Jussaival, és némelly Szolgálatok alól fel-van ſzabadítva, mellyeket a' többiek tartoznak meg-tenni.

Tsudálkozásra méltó, hogy ezek, az Aſſzonyok ſoha ſem veſznek öſzve eggymással. Eſtve mindeggyik a' maga Lakásába mégyen, és várakozik a' Férj' Hívására; reggel mindeggyik Térgyen állva, köſzönti Férjét, és kezét Tzombjára téſzi. — A' legkeménnyebb Dolgokat az Aſſzonyok viſzik

vég-

véghez; és midön a' Férj Társaságba mégyen, utánna mennek, hogy legyezzék, és Dohánnyal, és Pipával kiſzolgálják. Eggy Feleségnek ſem ſzabad Férjével enni, mert valójában nem egyéb hanem Szolgálló, és Férje' Kiſzolgálására rendeltetett. Meg-is tudják ezen Jobbágyságban tartani Feleségeiket a' Férjfiak, eggy olly Módon, hogy ſoha ſem felejtkeznek-el Kötelességekről. Ezen nagy Jobbágyság, az Aſſzonyok' Ijeſztöjétöl ſzármazik, a' kinek Mumbó Jumbó a' Neve. Ez eggy titkos Képisten, a' kit a' Férjfiak gondoltak ki, hogy Feleségeiket illendö Félelemben tarthassák. És valóban, olly könnyen hivök, és tudatlanok ezek, hogy a' Mumbó Jumbót vad Embernek tartják. De nem-is hinné ſenki-is, hanem a' ki tudja a' Dolgot, hogy Ember, oly rettenetes Lármát ſzokott tsinálni. — Hoſſzú Fa-héjból kéſzültt Ruhája van, a' Fején még eggy Kéve-ſzalmát hord, és kilentz Lábnyi Nagyságú. Hogy nagyobb Félelmet okozzon, ſoha ſem hallattatja magát, egyébkor, hanem tsak Éjjel, és ha a'

Férj öſzve véſz Feleségével, azonnal elé-hozzák a' Mumbó Jumbót, hogy a' Pert el-igazítsa, a' ki rend-ſzerínt a' Férj' Réſzére ítél. — Az Ember, a' ki a' Fa-héj-ruhában van, mindent parantsolhat, a' mit akar, és vak Engedelmességet kívánhat. Senki ſem jelenhet meg előtte fedett Fővel, és minden mély Tiſztelettel viseltetik eránta. Mihelyt halják az Aſſzonyok, hogy jön, el-ſzaladnak, és a' mint lehet, el-bújnak. De mindenkor utánnok küld, és ha elé nem állonak, Erővel él, és jól meg-kantsukáztatja öket. Minden Környékben, tsak eggynéhányan vannak, a' kik ezen Szalma-legénynek Képét viselhetik, és midön bé-iktattatnak, keményen meg-esküdtettnek, hogy ſoha eggy Aſzſzonynak ſem jelentenek-ki leg-kissebbet-is a' Titokból. A' Nép ezen Kép-istenekre esküſzik, és azt ſzent, és erös Esküvésnek tartja. 1727-dik Eſztendőben, abba Gyengeségbe esett, a' Jagrai Király, a' kinek igen kérdezödö Felesége vólt, hogy a' Mumbó Jumbó Titkát ki-beſzéllte néki, és a' Királyné nem mulatta-el, azt Neme' Hibájából,

Es-

Esmérősnéi előtt, ki-lotsogni, a' míg a' Dolog némellyeknek Fülébe nem mentt, a' kik éppen nem vóltak Barátjai a' Királynak. Ezek tanátskoztak, hogy mi tévők légyenek, és féltek attól, hogy ha még jobban el-híresedik a' Dolog, többé nem tarthatják Zabolában Feleségeiket. Tehát fel-öltöztettek eggy Embert, a' Mumbó Jumbó' Ruhájába, és a' Király' Lakó-helyébe mentek. A' Király elejibe érkezvén, elejibe terjeſztették Vétkét, a' mellyet nem tagadhatott, elhozták Feleségét, és mind kettőjöket azon a' Helyen, meg-fojtották.

A' Bors-partnak Lakosi, nem ſok Környül-állással élnek a' Házasodásban. Azok, a' kik Feleséget vehetnek, öſzve-beſzéllnek elsöben véle, azután Szüléivel, vagy Attyafijaival meg-eggyeznek az Árra felöl. Az Árrát le-tévén, mindjárt Kézbe adják a' Meny-aſſzonyt. A' Vőlegény ki-iſzik eggynéhány Üveg Pályinkát újj Sógoraival, és a'

Számára rendeltt Kalyibába vezeti Feleségét, a' hol meg-látogatják több Feleségei, és ſegítenek néki a' Lakodalmi Votsorát el-kéſzíteni. Az újj Férj oſztán nála marad egéſz Éjjel; de a' következő Nap, a' több Feleségekkel eggyütt, a' ſzokott Munkára megyen az újj Feleség-is.

A' melly Feleség a' leg-első Férjfi-gyermeket ſzűli, elsőnek tartatik; de nagy Áron fizeti meg ezt az Elsőséget, mert ha Férje meg-hal, elevenen temettetik el-véle.

Az Arany-parton, minden Férjfi annyi Feleséget véſzen, a' mennyit el-tarthat; és a' Feleségek' Számáról, ítéltetik-meg a' Gazdaság, és Tiſztesség.

A' Feleségek a' Földet művelik, mindazonáltal a' Gazdagoknál kettő ki-van véve ezen Teher alól. Az elsöt Nagy Aſſzonynak hívják, és e' visel Gondot a' Házra,

és igazgatja azt. A' másodiknak Bossun a' Neve, mivelhogy az Iſteneknek van ſzentelve.

A' Férj többnyire mindég Szerelem-féltö ezen két Aſſzonyra, kiváltképpen pedig az utólsóra nézve, mivelhogy ez rend-ſzerínt Pénzen vett Rab-ſzolgálló, és igen ſzép ſzokott lenni. Evvel vallási Indít'okokból ſzokott hálni, föképpen pedig Kedden, a' mikor az ö Szabbatjok van. A' különös, hogy Eggyességben vagynak eggymás között.

A' terhes Aſſzony nagy Betsületben tartatik, és ha elsö Terhét viseli gazdag Aldozatok tétetnek a' Bálványnak, ſzerentsés Le-betegedéséért.

Mihelyt meg-terhesedik az Aſſzony, a' Parthoz viſzik, a' hová a' Gyermekek kísérik, és ſzüntelen Sárral, és Rútsággal hajigálják. El-érkézvén oda, be-bukik eggynéhányſzor a' Vízbe, és igen tiſztán meg-

mosdik. Azt hiſzik, hogy vagy az Anyának, vagy a' Gyermeknek el-kerülhetetlenül meg-kell halni, ha ezt a' Szokást el-múlatják.

Midőn az Aſſzony érzi Szülésének Idejét, Hírül adják azt a' Szomſzédoknak, és azonnal öſzve-gyülnek ſokan mind a' két Nemből, és azok között ſzül minden Szemérem nélkül. A' Szülés ritkán tart tovább eggy Fertálynál, ſem nem jajgat, ſem más Jeleit nem adja a' Fájdalomnak az Aſſzony.

A' Szülés után borsos Bort, vagy Palyinkát adnak az Anyának, és három óráig feküdni hagyják, de akkor fel-kél, megmossa Gyermekét, és elö-veſzi ſzokott Munkáit.

Ha az Aſſzony Házasság-törésben találtatik, el-hajthatja Férje, és mást vehet.

Némelly Feketék tsak azért véſznek ſok Feleséget, hogy Pénzt ſzerezhessenek. Ezek

tel-

tellyes Szabadságot adnak Feleségeiknek, hogy más Férjfiakat Látogatásokra tsalogassanak, a' kik azonnal el-beſzéllik Férjeiknek, a' mi történt, és ezek ugyan tsak tudják akkor koppaſztani a' Madarat. Ezen az Úton követhetik Hajlandóságokat az Aſſzonyok, minden Tartalék nélkül, mivelhogy eggyſzersmind Férjeknek-is haſználnak az által.

De ez a' Szokás tsak a' Part körül lakó Feketéknél vagyon, mert a' bellyebb lakók keményebben bánnak a' Dologgal. A' melly Aſſzony Hűségtelenségben találtatik, Életével fizet, hanem, ha nagy Somma Pénz által, tsendesítik meg, a' fel-indúltt Férjet, a' Feleség' Attyafiai.

Jóllehet olly ſzoros Hűséget kívánnak a' Férjfiak Feleségeiktől, ök még-is ſzabadon múlathatják magokat más Aſſzonyokkal, a' nélkül, hogy Számot tartoznának adni a' felöl.

Uhidáhban, a' Szolga-parton, rend-ſzerínt ötven Feleséget véſznek a' Férjfiak, Fö-Hadnagyok három ſzázat, a' Királynak pedig négy, öt ezer ſzokott lenni. A' Házasodás itt minden Tzeremónia nélkül esik-meg, és kevésbe kerül.

Sem Házasság-ſzerzés nintsen, ſem Ajándékok nem adattatnak eggy Réſzről-is.

Mivelhogy az Aſſzonyok terméketlenek, az, a' ki Termékenységének Próbáit adta, elejébe-tétettetik a' többinek.

Egyébaránt illy képpen történik a' Házasodás: Ha valamelly Férjfinak meg-tetſzik eggy Leány meg-kéri az Attyától, a' ki ſoha ſem tagadja-meg azt töle. Söt inkább maga vezeti jövendö Férjének Házába; a' ki eggy Bárányt ſzúr-le, és azt a' Meny-aſſzony' Attyafijaival meg-eſzi. A' Meny-aſſzonynak. is küld eggy Darabot belöle, mert a' Szokás

kás meg-nem engedi, hogy véle eggyütt egyen. Azután meg-ajándékozza a' Férj valamelly ſzép Matériával, Kar- és Nyak-kötövel.

A' Férjfiak igen Szerelem-féltök, és a' Király' Feleségeit, kemény Büntetés alatt, nem ſzabad látni, vagy meg-illetni.

Egyébaránt nem jobb a' Feleségek' Állapotja, a' Szolgállókénál; ök tartoznak egyedül a' Földet müvelni, és Férjeket kiſzolgálni; és a' mi még roſſzabb, a' Hitetlenség' leg-kissebb Gyanítására, el-adattatnak az Európa-bélieknek, a' Király' Feleségei ſem vétettetvén ki. A' Férjnek Szabadságában áll, Feleségétöl el-válni, a' Feleség-is el-hagyhatja Férjét, ha elegendö Oka vagyon arra.

Az Aſſzonyokkal-való kemény Bánáshoz tartozik az-is, hogy a' Hólnapnak némelly Napjain, nem ſzabad nékik, valamelly Férjfinak Házába bé-lépni. E' végre,

min-

minden Familiában, vagyon eggy, vagy több Ház, az Aſſzonyok' Számához képest, a' hol tartoznak múlatni az arra rendeltt vén Aſſzonyok' Vígyázások alatt, a' kik Gondot viselnek reájok, mossák, és tiſztítják öket.

Még-is gyakran el-felejtkeznek ezen kemény Büntetésekről az Aſſzonyok, és kitéſzik magokat a' leg-nagyobb Veſzedelemnek.

Azomban a' Leányok ki vannak véve ezen Törvények alól. Ha Szeretöjével kapják a' Leányt, ſenkinek ſem ſzabad azért motskolódni rajta, mivelhogy tökélletes Szabadsága vagyon a' maga Személlyén. Nem is ſzolgál leg-kissebb Gyalázatjára-is, ha Férjhez-menetele előtt, Gyermeke vólt, söt inkább hatalmas Rekommendátzió, mivelhogy az Reménységet ád a' Férjnek ſok Gyermekekre, a' mi itt nagy Gazdagságnak tartatik.

Uhidáhban kevés Bűnt büntettnek Halállal; de a' Gyílkosságnak, és a' Királynak, vagy valamelly Orſzág' Nagyjának Feleségével-való Vétkezésnek mindenkor Halál a' Büntetése. A' Törvények' Keménysége ebben az Esetben igen vigyázókká téſzi az Aſſzonyokat. Ha még-is meg-történik, hogy valamelly Szeretsenyt a' Király' Feleségénél kapnak, azonnal ki-mondja reája, a' Király a' Halálos-itéletet, mellynek Végbe-vitele következendőképpen esik-meg. Két Gödröt ásnak közel eggymáshoz, mellynek Hoſſzasága hat, hét Láb, Szélessége négy, Mélysége öt. Az eggynek Közepébe eggy Karót vernek, a' mellyhez Karjánál, Térdénél, és Lába-fejénél fogva, le-kötik az Aſſzonyt. A' más Gödörnek Végére, gyenge Fa-kötteteket téſznek a' Királynak Feleségei, mind a' két Végére pedig Fa-villát vernek-bé. Azután egéſſzen le-vetkeztetik a' Férjfit, Lántzokkal eggy vas Nyárshoz kötik, és a' két Villa közzé téſzik, mint a' Petsenyét ſzokták tenni. E' meg-lévén, meg-gyújtyák a' Fát alatta, hogy a' Láng a' Testéig érjen, és így

gyen-

gyenge Tűznél sütik. Ez a' kegyetlen Büntetés igen sokáig tartana, ha olly alantt nem tennék az Embert, hogy elébb meg-kell néki fúlni a' Füsttöl, mintsem meg-süttetik. Midön semmi Jelei nintsenek az Életnek, le-öldják a' Testet a' Nyársról, bé-vetik a' Gödörbe, és bé-hánnyák Földdel.

Mihelyt a' Férjfi meg-hal, elö-jönnek a' Királynak Feleségei, inneplö Köntöseikben, a' Királyi Muzsikától kísértetvén, rendszerint 50 — 60-ig. Mindeggyiknek eggy forró Vízzel teli Fazék van a' Fején, a' mellyet eggymás után, a' Bünösnek Fejére töltik, és a' Fazékat el-vetik. Azután el-öldják a' Testet, bé-vetik a' Gödörbe, és bé-takarják Földdel.

Ardrákban, szint'úgy mint Uhidáhban, és Guineának más Részeiben, annyi Feleséget vésznek a' Férjfiak, a' mennyi tetszik. A' Királynak leg-föbb Felesége

ge Királyné Titulust visel, és azzal a' Jussal bír, hogy ha a' Király meg-tagad töle valamit, el-adhat annyit Felesége közül, a' mennyinek az Árra elegendö Szüksége' Kipótolására.

A' Nemesek, ifjú nagy Rangú Leánykákat nem veſznek el tíz Eſztendön fellyül; de a' Házasság nem mégyen elébb véghez, hanem minekutánna eggynéhány Eſztendeig, ſzolgáltak Férjeknél.

A' Házasság minden Tzeremónia nélkül eſik meg, és arra nem kívántatik egyéb a' Szülék' Meg-egygyezésén kívül. A' Völegény meg-ajándékozza a' Meny-aſſzonyt eggynéhány Ruhával, Ipáját pedig Serrel, vagy más Itallal.

Mivelhogy itt, ſem a' Születésre, ſem a' Gazdagságra nem néznek; a' leg-alatsonyabb Rendü Férjfi a' leg-nagyobb Rangú Aſſzonyt-is el-veheti.

Kö-

Közönségesen nem termékenyek az Aſzſzonyok, és ritkán lehet látni olly Aſſzonyt, a' kinek három Gyermeke vólna.

A' Nagyoknak Feleségeik igen ſzemérmesek Férjeknek Jelenlétében; és ha Férjek parantsolja, hogy az Idegenek előtt, mutassák meg magokat, rend-ſzerént eggyütt ſzoktak ülni eggy Paplanon. Parantsolatjára énekelnek, és a' Táktust, két Páltzátskával verik eggy Tsengetyün, a' melly a' leg-közönségessebb Muzsika ö nálók.

Ha meg-történik, hogy az Aſſzony kettőst ſzül, Hűségtelenséggel vádoltatik, mivelhogy nem tudják meg-fogni, hogy lehet eggy Férjfitól, eggyſzerre két Gyermeke az Aſſzonyoknak.

Az Aſſzonyok itt-is, valamint egyéb Réſzeiben, ezen meleg Partnak, nem tiſzta Erköltsüek, és az El-adás' Büntetése által ſem tartóztathatnak-meg, hogy az Idegenekhez-való Hajlandóságokat ne kövessék.

Lóángó' Orſzágában Jussa vagyon a' Királyi Vérből ſzármazott Aſſzonyoknak, hogy Tetſzések ſzerént, Férjet válaſzſzanak magoknak, akár nemes, akár nemtelen légyen az; és ha Férjek meg-sérti, határtalan Szabadságok vagyon Életén és halálán.

Kongóban a' Kereſztyének' Szokása ſzerínt, jegyzik, és veſzik el Feleségeiket a' Lakosok, mindazáltal annyi Ágyasokat, tartanak, a' mennyi tetſzik.

Ha itt a' Leányoknak Kedvek jön a' Férjhez-menetelre, valamelly homályos Házba mennek, és egéſſzen bé-kenik magokat veres Olajfeſtékkel. Minekutánna minteggy három Hólnapig laktak benne, elö-állanak ismét, és a' leg-öregebb Kéröt véſzik Férjül.

A' Szeretsenek Sognóban eggymással ſzoktak hálni, a' Házasság elött, hogy lássák, ha ſzenvedhetik-é eggymást.

A' Hottentótáknál, a' Legénynek Attya, vagy Attyafiai, kérik meg a' Leányt Szüléinél. A' házasúlandó Legény, elkéſzíti a' Dohányt, és a' Pipákat, és el-oſztogatja a' Társaságnak. Mindnyájan hozzá kezdenek a' Dohányazáshoz, de a' Dolog felöl, nem ſzóllonak elébb ſemmit-is, hanem minekutánna a' Füst egéſſzen el-bódította Fejeket. Akkor elbeſzélli Szándékát a' Legény' Attya, és el-is éri azt rend-ſzerínt. Ha mindazonáltal a' Leánynak nem tetſzik a' Legény, tsak eggy Útja vagyon meg-menekedni töle. Tudniillik köteles az egéſz Éjtſzakát véle tölteni. Ha reá nem hagyja magát beſzéllni, meg-ſzabadúl; de ha reá beſzéllheti a' Legény, mint közönségesen ſzokott meg-esni, hozzá kell menni. Azután

SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

után az egéſz Atyafiság, a' Vőlegény' Házához késéri; eggy vagy két Ökröt vágnak, és annak Kövérével, egéſzen békenik Teſteket, és azután béporozzák magokat valamelly Porral.

Az Öſzveadás ekképpen eſik meg: A' Férjfiak lekukorodnak körös-körül, a' Körület' Közepében pedig, a' Vőlegény kukorodik le; nem meſſze ugyan azt tsinálják az Aſſzonyok a' Menyaſſzonynál. Azután a' Férjfiak' Circulusába mégyen a' Pap, és a' Vőlegényt megöntözi, a' ki hoſſzú Körmeivel Barázdákot tsinál a' béporozott Börbe', hogy a' Nedvességet annál inkább béigya. A' Menyaſſzonnyal-is ugyan azt a' Kedvességet közli, és addig jár eggytől a' máshoz, míg ki nem ürítette egéſſzen Edénnyét. A' mellett ezt az Áldást mondja: legyetek bóldogok, és nemzjetek eggy Fijút, minekelőtte az Eſztendő bételik!

Azonközben feldarabolják, meg-sütik, meg-főzik, és azután meg-eſzik az Ökröt.

Utóljára az egéſz Éjjel dohányoznak. Reggel pedig a' Vőlegény Mátkájához mégyen, a' Vendégek pedig eloſzolnak.

Az Atya ritkán ád többet Fijának eggy pár Tehénnél, és eggy pár Juhnál, a' Leány pedig tsak Felényit kap.

A' Házasodásban, nem néznek a' Gazdagságra, hanem az Elmésségre, Szépségre, és Kellemetességre.

Megengedtetik a' Többfeleségtartás-is, de ritkán van a' leg-gazdagabbnak-is háromnál több.

A' Hűségtelenségnek mindenkor Halál a' Büntetése. Ha az Özvegy Aſſzony, első Férje' Hólta után, Férjhez mégyen, mindenkor eggy Tzikkelyt vágnak el valamelly Újjából.

P. r.

Szeretet és Házasság.

Éppen most jut Eſzemben eggy igen jó Barátnémnak elömbe-tett Kérdése, mellyet még mind eddig feleletlen hagytam. Meg-érdemli az a' Kérdés, hogy véle foglalatoskodjam eggy magános Órában. Én azt tselekedtem ma. Arról gondolkoztam:

„ Mi annak az Oka, hogy az elsö Esmérettségnek azon ró'sa-ſzínü Napjaiban-való Szeretetnek ſzent Forrósága, az házassági Öſzve-kelésnek Napjával ha nem egéſſzen el-véſz-is, mindazáltal majdnem mindég mindennapi Hidegséggé által-változik? „

Azt olvastam én eggy Írónál: hogy meg nem lehet, úgy mond ő, fogni, mi-módon kelhetnek öſzve két eggymást Szeretők? — Tudom én, hogy ezen Írót ezért az ő Gondolatjáért ki-nevették, és ki is kellett ötet nevetni ſzükségesképpen, mert igen kevés Lelkekbe' lakik annyi tíſzta Érzékenység, hogy a' tsupa Test és Vér felett fel-emelkedhetne. Én Réſzemről rajta nem nevettem, és Számot-is adok róla, miért nem nevethettem . . . .

Óh ugyan melly Napjait ſzámlálhatjuk ezen ſzegény és nyomorúlt Életnek a' Legſzerentsésebbek közzé? Tegyük Kezünket Szívünkre, és valljuk-meg: hogy azokat, mikor eggy gyenge Szeretettel tellyes Lélek elönkbe-jött, Szívünk olly Indúlatoknak nyíltmeg, mellyeket az előtt nem esmért; mikor a' Terméſzet körülöttünk meg-ifjodott, és eggyik Nap a' mással Kezet fogott, hogy nékünk Örömet ſzerezzen. Ha ebbe' nékem valaki ellenem akar ſzóllani, halaſztom Megtzáfolását Házasságának hatodik Eſztendejé-

jére, és örülni fogok rajta, ha akkor ſzerentsés Eggyességével meg-ſzégyeníti gondolatlan Állításomat.

Én ugyan ſoha ſem kételkedtem a' házassági Életnek Bóldogsága felöl. Nem-is gondolkozom úgy, hogy a' Házasság mindég Hidegséget öntsön a' ſzeretö Szívbe. De hogy ſok Házasságok ezt a' Tzélt érikel, arra Szemeim tanítottak-meg, és hogy ez a' Szívnek Változása, a' Világon legmeg-lehetöbb Dolog, azt meg-mutattyák az emberi Terméſzetböl ki-húzott leg-megfoghatóbb Okok. Szabad legyen nekem e' felöl itt eggy keveset philosophálni. . . .

Minden emberi Bóldogság nem egyéb, hanem az Indúlatok' Játéka. Látſz te valami Jót, a' mellyet bírni kívánnál. Mind addíg ſzorongat téged' ez a' Kívánság míg belöle forró és tartós Indúlat ſzármazik. Minden Érzéseid tántorognak réſzegítö Elevenségben, minden Gondolatid ennél a, ſzeretett Jónál folynak öſzve. Arról gon-

dolkozol, 's álmodozol; fel-ébredſz reggel, mindjárt elötted-áll. Igyekezel 's munkálódól, hogy azt magadévá tehessed. Végre el-érted, és oſztán

„ A' vele-való Élés Vége az Indúlatoknak. „ A' Terméſzetnek azért kellett a' Tsaláshoz folyamodni, hogy az emberi Szívet, ezt az állhatatlan Dolgot, némely Tárgyakhoz inkább hozzá-kösse. — E' vólt Tzélja, ha azt el-érte, az Indúlatoknak Szélvéſze után, Nyugodalom tér viſſza a' Szívbe, a' melly többé nem olly Érzékenységet tsiklandoztató, mint elöbbeni Szélvéſze a' Képzelödésnek.

Reá--ſzabom ezt a' Szeretetre. A' Szeretet leg-forróbb Indúlat az emberi Szívben; a' leg-közönségessebb, mért e' nélkül ſzükölködik a' Terméſzet leg-főbb Tzéljának t. i. a' Teremtések' Szaporításának El-érésére. Nem tsuda tehát, hogy olly édes Szédelgést nemz; hogy a' Szív ſzeretett Tárgya után-való buzgóbb Kívánságába'

olly

olly könnyen el-tévelyedik; és nem Tsuda végtére, hogy a' Szív ſzeretett Javának Bírása után a' terméſzeti Nyugodalomra viſzſza-tér, hogy az Érzékenységek' Szédelgése, mint valamelly kedves Köd el-múlik Szeme elöl; hogy az Ember tsak emberi Módon lát, és hall, és hogy végre meg-tudja, tudja pedig a' véle-való Élés által, hogy az a' kívánt Jó egéſſzen az ö Jóſzága....

Az egéſz Terméſzet, ezen az Úton jár. Szélvéſſzel fenyeget, és viſzont tsendes Napfényt moſolgattat a' Földre. Fel-háborítja a' Tenger' Habjait rettentö Nézö-Játékúl, és újra meg-vígaſztalja a' meg-ijjett Hajókázót békességes Szeleivel. — Így az Emberi-Szív!

Ezek az Okok adják-elöl magokat az amberi Terméſzet' Mélységéből azon Barátném' Kérdésének Meg-fejtésére. Lehetett vólna még ezen kevés Fel-tételeket ki-ſzélesíteni. De tudom én, hogy tud ö gondolkozni, azért Ö, és vele minden gondol-

kozni tudók a' Szebb-Nemből a' magok Érzések ſzerént, meg-próbálhatják, és ki-pótolhatják. - —

De ne ſzomorkodjanak azért, hogy ez így van; ne nézzenek azért kételkedve Kedveseik' Szeme közzé, ha talán az elsö Szeretet' ró'sás Köteleit hordozzák. A' Terméſzet nem Moſtoha-Anya, és tsak az ö Gyermekeinn áll, ha — leg-inkább a' Szeretetben bóldogok, vagy bóldogtalanok akarnak lenni.

Ezt az Igazságot bizonyítják a' mi idönkbeli leg-több Házasságok. Tsak eggy kevéssé kell meg-gondolni a' mai Világban kötött Házasságoknak Környül-állásait, Indító-okait, és Tzéljait, és minden Bübájolás nélkül ki-lehet találni, miért Paraditsom az elsö Szeretet' Ideje az házassági Napok' Poklához képest.

Nem lehet Gyönyörüség, Békesség, és Áldás, abban az Házasságban, a' melly

más

más Kötél, és nem a' Léleknek tiſzta, és ſzoros Meg-eggyezése által köttetett-öſzve. Minden mellesleg-való Tzélok ſegítenek az eggymáshoz-való Szeretet' ſzent Indúlatjának meg-fojtására, és mennél több illyen mellesleg-való Tzélok jönek-bé a' Házasságba, annál hamarébb ki-hal a' Szeretetnek utólsó Lángotskája, mellyet az illyen nemtelen Szívek az elött-is talán tsak Tettetésböl mutattak.

A' Testi-gyönyörüség' Mérge a' Szeretetnek. A' ki Menyaſſzonyával tsak azért lép az Óltár' Elejébe, hogy a' testi Érzékenységeknek Réſzegséget vásároljon, az elöre meg-öli a' Házasságnak Bóldogságát. Bóldogtalan bizony az olly ember, a' ki a' Terméſzet' leg-dítsösségessebb Munkáját — Két Lelkek' ſimpatizáló Eggyességét baromi Testiségre le-alázza .... És vallyon ki-ſzámlálhatja-meg az Illyeneket?

Az Arany' Nehézsége alatt meg-fojtatik a' Szeretet, mint a' Virág a' Nap' Súgá-

gárinak Nyomása alatt. És vallyon van-é több tíznél ſzáz Házasságok között a' hol nem Gazdagság vólt a' Szerkeztetö. Bár vigyázz reá! ha két egymást Szeretöket látſz, mit mondanak a' Környül-állók? Mennyivel bír az eggyik, mennyivel a' másik?... Mennyi marad erre, mennyi amarra?... Annyira közönségesek az illy-forma Kérdések, hogy mi nálunk az Házasság, úgy ſzóllván, tsak Nevével, és Tzeremóniájival külömbözik a' Barbarusok' Rab-vásárlásától. —

Eggy Szóval: hogy ki-mondjam, mi üzi-ki a' Házasságból a' Szeretetet, keresem annak Okát Iffjaink' — különössen Leányaink' Nevelésében.

'A' hol Fö, és Szív nints, vagy a' melly annyit teſz, nem jó Formálást kaptanak: ott nem lakhatik tiſzta, 's állandó Szeretet. Fel-forr ugyan néha a' Vér meleg Indúlatokban, de lassanként magokat ezek meg-eméſztik, és öket halálos Fagy követi.

Az igaz és tartós Szeretetnek Ész, Tiszta-szívűség, és meg-próbáltt Érzékenység, Fundamentomi. Az okos Fő zabolázza a' tüzes ifjúi Szívét! sokszor térjen Nyugodalomra az nőni akaró Indúlat! Legyen némelly éjjeli Órában a' Szerető Gondolkozó-is! Próbálja-meg minden meg-tett Lépéseit, Tselekedeteit; és húzza az Józan-okosság' és Virtus' Ítélő-széke elejében leg-titkosabb Kívánságait.

Kell a' Szeretőnek Embert és Szíveket esmérni. Semmi Tselekedete szeretett Kedvesének el-ne mennyen elöle, hogy azt Észre ne vegye. A' leg-barátságosabb Társalkodásba' vigyázzon annak Erköltsére, Gondolkozása-Módjára, ezer Észre nem vett Alkalmatosságot adjon Karakterének, Terméfzetének, minden Részből-való Meg-próbálására.

Nyúghatatlanúl munkálódjon azon, hogy mind a' két Szívet hasonlóbbá tegye; talán erre vagy amarra az Erőtelenségre szoktatott

tott Szívét, meg-tiſztíttsa; Némely bóldogabb Órákban fesse-le elötte az Házasságnak Örömét, a' melly tsak a' Gondolkozásmódjának Meg-eggyezése által ſzereztetik.

De kinek beſzéllem én ezt mind? A' mi Iffjainknak? — Óh hol veſzi az Iffjúság a' mostani Nevelés mellett, ezt a' gondolkozásra-való Erőt, és ezt a' Szív' Tiſztaságát? —

Ezért nem bóldogok az Házasságok édes jó Barátném! Nints Iffjainknál — mind két Nemen — tiſzta Gondolkozás, nints a' Szívnek jó Formálása, és azért olly ritka az az Név-nélkül-való Bóldogság, a' melly két jó Házasokat követi, és a' melly az Életet mennyei Paraditsommá változtatja. —

Kn.

A'

A' MÓDI.

Quædam parva quidem, ſed non toleranda Maritis.
Nam quid rancidius, quam quod ſe non putat ulla
Formosam, nisi quæ de Thusca, græcula facta eſt?

Juvenal.

Minap ſemmi Dolgom nem vólt. Idő-töltés' Kedvéért eggy Házhoz mentem, hol az Úr testi-lelki Barátom, az Aſſzony jó Barátném annyira mennyire.

Az Úr nem alávaló Hívatalt visel; — és éppen ez az Oka Szerentsétlenségének. Mivel nagy Rangot visel, az Aſſzony nagy Rangot akar tartani. Ugy akar élni, járni, magát viselni, mint a' Módinak ſzent Törvénnyei kívánják. Játſzik, veſzt, költ — eggy Szóval, úgy él, mint Szokása az úgy nevezett nagy Világnak?

Férje ott könyvez, a' hol ſenki ſem látja, elöttem-is hányſzor panaſzolkodott! de tűri, mert tűrni kell, nyög a' nehéz Járom alatt, de Nyakáról le-vetni nem meri, mert — nevetségessé tenné magát a' nagy Világ elött.

Hűségessen elöl fogok beſzélleni eggynehány Scenákat.

Bé-lépvén az első Szobában, találom az Urat .... gondolják-meg! a' Szakátsnéval. — Ne kérem! ne ereſſzék Roſzra Gondolkozásokat Felebarátjok felöl — tsak Consiliumot tartották a' Konyha-tzédula felöl. Szerentsétlenségemre nékem a' Föld alatt-való ötödik Monárkiának Ura bóld. Emlék. Klimius Miklós' Férj-fiai jutottak Eſzembe, a' kik addíg a' Konyhában — mosogatnak, míg a' Dáma az Iró-aſztalkánál dolgozik, vagy a' Bibliothékában.

Nem tudtam azért nevessek-é — vagy ſzánjam Barátomat. Kérdém töle: hol az Aſſzony!

Olly-forma Tekíntettel, a' mellyben Panaſzolkodás, és belső Fájdalom vólt lefeſtve, reám nézett, eggyik Kezében Kezemet ſzorította, másikát Vállamra tette, és keserű Nevetéssel azt mondá: Minek ide az Aſzſzony?

ſzony ? Azt mondja az én kedves Felesé-gem, hogy ő magát a' Gazdaságba nem melirozza. Az a' Férjfi' Kötelessége, hogy ſzámoljon, 's fizessen, ha ſzínte az Aſz-ſzony-is az, a' ki eſzik! — Ugyan ne-vess-ki bennünket! Rabok vagyunk mi. A' Módi, Galanteria, Rang-kívánás a' Pan-tóffli alá vetettek! A' ſzegény Férjfinak a' Konyha-tzédulán ſzínt'ugy kell törni a' Fe-jét, mint az Akták mellett — 's addig Madame az Ágyban nyújtódzik.

Eggy ſzánakozó Könyv-tsepp tsordúlttki Szememből, mellyett ő eggy ſzíves Kéz-nyomással viſſzonozott . . . Többre Ideje nem vólt; mert

Az Aſſzony eggy Poudre, vagy Haj-por Köpönyegbe', ſzéllyel-rázott Hajjal ki-rohán a' Szobából, és affektáltt Ijedéssel el-kiáltja magát: Jéſzuſz! — A' mint látja az Úr én még egéſſzen Negligebe' vagyok. Biz' Isten éppen most ébredtem-fel.

Én! (Órára nézvén) Már tíz!

Aſſz. Még tsak? — Kíntsem parantsold-fel a' Tsokoládét. (felém fordúlva) Az Úr velünk marad. — A' más Szobába, ha úgy tetſzik.

Itt le-ültünk, 's fölöstökömöztünk. Az Úr jó Kedvet mutatott, ámbár midön az Jfjú-Aſſzony gyakran a' mint ſzokott, holmi gondolatlan Szót ejtett, láttam mint járta által Szívét. . . . Dolga lévén az Úrnak, hozzám jön, meg-ölel, 's azt mondja: Bárátom! „Engem' a' Hívatal ſzóllít. Mulasd itt magad' — a' hogy lehet. Ebéden eggyütt leſzünk; ha ellenedre nints Kedves!„

Aſz. Éppen nem. A' te jó Barátid az enyimek. — Ez a' ſzép Komplimentom meg-érdemlett eggy Kéz-tsókot. Úgy-é? jó Olvasó — Tehát mon Coeur! Adieu. —

Eggy

Eggy pár hideg Tsók vólt mint két Réfzről az Elmenetelre-való Jel-adás. Ö elment. Mi magunk maradtunk!

Igen jól esett, kezdé az Aſſzony, hogy Szerentsém vagyon az Úrhoz. Ma éppen ſemmi Geſellſchaftom ſem lett vólna a' Toilettnél. Igen ſzeretem, ha magát ajánlja.

Ezt olly Hanggal mondta-ki, a' mellynek annyit-is kellett jelenteni, hogy: tartsd Szerentsédnek!! —

Én. Ezer Gyönyörüséggel! felelém.

Mutatta tehát az öltözö Kabinet' Ajtaját: Én elöre bé mentem, ö eggy Ideig kivül maradott.

Nem leſſz ſzükségtelen itt eggy kis Magyarázatot ide ragaſztani.

„ Mi az Öltöző-kabinet? „

Felelet. Ollyan ſzent Hely, a' melly a' Bolondoskodásnak, Hijában-valóságnak, Idő-veſztegetésnek, és Erötelenségnek Temploma, a' hol még 'a Tsudatévő-erő egyedűl maradtt-meg, a' hol a' Rútak Szépekké, a' Vének Iffjakká metamorfizáltatnak, a' ſima Fő a' Friseurnek teremtő Keze alatt hoſſzú Hajjal fel-ruháztatik, a' hol a' Tsonkák meg-épitettnek, *) a' Bennák, és Sánták járnak, — néha a' Vakok-is látnak. Ollyan titkos Hely, a' melly ſok Történeteknek elsö Kút-feje, a' hol Szövetségeket ſzönek, 's — bontanak, és a' hová a' nagy Világból-való Férjfiak ſoha be nem jutnak, mint Férjek, hanem mint Szeretők . . . és egyedül ezen utólsóknak van Szabadságok az illyen Templomnak Isten-Aſſzonyát Magánosságában megháborítani.

Mi-

*) *Az-az: éppé tétetnek.*

Mitsoda Tiſztelettel léptem ezen Helybe lehet gondolni . . . Minthogy az Aſſzony múlatott, Időt nyertem eggy két Gondolatot ki-gondolni . . . Meg-vallom, hogy nevettem magamban — Azt kívántam ezen Kabinet négy Falának, a' mi a' Bálám Szamárán történtt, vagy a' ſzent Antal' Halain. Én ugyan tudom, hogy ha addíg, míg az Aſſzony kivűl múlatott a' Mobiliákkal divertálhattam vólna magamat, ſzebb Dolgokat tudnék beſzélleni az Olvasónak. —

Az Aſſzony bé-lép, és le-telepedik az Öltözködő Aſztalkához. Két Szoba-leányok foglalatoskodtak Haja' Fodorgatásával. Szánhatók valójában ezek a' Teremtések, a' kik Aſſzonyaiknak, változó Gondolatjoktól, Hatalmaskodásoktól, és Kegyetlenségektől függeni tartoznak; Szívsebhető Gondolat az: hogy az ember ſzolgáljon az Embernek! — Ezek örökké futostak, ha meg-tsináltak eggy Órában valamit, más Szempillantásban újra el-kellett rontani, most a' Haj-tő vólt roſſzú[1]

ſzúrva, most ez a' Haj-ſzál fellyebb állott mint a' másik. — A' Vége a' Komédiának a' vólt, hogy mind eggyik eggy pár jól arányzott Pofon-vágást, egynehány Canaille Titulust, eggy pár veres ki-sírt Szemet vittek-ki azon Erötlenségek' Templomából, a' Tekéntetes Aſſzony' Kabinétjából.

Ebbe' a' Templomba' én most miniſtráns, vagy Eggyház-fi vóltam. Hogy pedig meg-értettessen, Szükség eggy Kérdéstis fel-tennem. Mitsoda t. i. az illy Hívatalt *) viselöknek Kötelességek?

Mindent dítsérni, az Iffjú-Aſſzonyka Lábbelijétöl fogva az Keze-körme' Motskáig. Mindég hazudni! és néha ha úgy hozza az Idö Bolondot-is agálni; az Dámát nevettetni, múlattatni így, vagy amúgy, és ha ez töle ki nem telhetik — olvasni.

Én

*) *Aſzſzonyok' Petzérjének-is lehetne nevezni.*

Én meg-vallom ebbe' a' Hívatalba' nem igen práktikáltam, az Olvasáshoz kellett vólna folyamodnom, ha Szerentsémre a' Tekéntetes Aſſzonynak nem tetſzett vólna magát Szoba-leányival, és magával vagy a' Tükörével múlatni.

Meg-engeſztelödvén, a' mint nem ſokáig tartó a' Tükör elött való Haragoskodás, a' fel-indúltt Isten-Aſſzony, én ſzóllani tartoztam.

Eggy ott fekvő Könyvet fel-veſzek. Mi vólt? Engedelmet kérek az Olvasótúl, azt meg-nem mondhatom. Veſzedelmes azt fel-fedezni valami akarminémű — Kabinetbe esik. Annyitúl mindazáltal el-árulom Barátnémat, hogy az ott tartott Beſzélgetéſt ide fel-teſzem-

Én. Tsak — Frantzia Könyveket ſzokott olvasni a' Tett. Aſſzony.

Aſſz. Néha Únalomból Németet-is.

Én. És Magyart? — —

Aſſz. (A' Tükörböl Szemét ki-vévén, rám néz tsudálkozva) Mit? — Ha! ha! ha! Igen! Hiſzem Magyarúl imádkozom. Van úgy tetſzik az Úrnak Ró'sás-Kerte vagy Arany-Tséſzéje.

Én. De valósággal mulatni nem ſzokta magát a' T. Aſſz. magyar Könyvekkel!

Aſſz. Hogy ne az Iſtenért! Már fel-tettem magamba, hogy egéſz Bibliothekát veſzek ma hólnap magamnak. Az egéſz Költségem ſem leſſz több harmintz egéſz Krajtzárnál. Mert Argyirus, Kádár, világi új Énekek, mind öſzve ſem kerülnek többe. Nem tudom-é jöl a' magyar Literaturát. — Biz Iſten meg-ſzerzem! Ha! ha! ha! —

Többet a' mit itélt nem mondok, mert ſok igaz vólt benne. És az Igazságot tsak keveſen ſzenyvedik!

A'

A' Magyar Kis-Aſſzonykákra fordúlt a' Beſzélgetés.

Én. Meg-vallom, hogy nékem az eggy leg-ſzebb Képzelödéseim közzül-való, ha valamelly ſzép Leánykát valami ſzép Könyvvel a' Kezébe gondolok magamnak.

Aſſz. Mit haſznál kérem! Ritkán esik az el-híntett Mag jó Földbe. A' Tanítás laſſanként haſznál, 's nehezen gyökerezik. Köztünk legyen a' Szó. A' Kis-aſſzony eggy a' leg-jobb Qualificatió-jú Leánykák közzül. De az Iſten tudja, tsak bennek marad az az együgyü, meg-merevedett paraſztos Terméſzet. Biz Iſten nevetni fog az Úr, ha egynéhány Tselekedeteit elöl beſzéllem. Minap — — nénél ebédeltünk. A' Tábla magnifik vólt. Eggy Tál-étel hat aranyba került, és éppen akkor hozták-fel leg-elöſzör, egéſzen új Találmány, 's ha! ha! ha! azt gondolta kérem az Urat, hogy a' Tálrúl beſzéllnek nem az Ételröl. Még azt ſem

tud-

tudni, hogy eggy Tál-étel hat aranyba-is kerülhet!

Én ugyan nem ſzóltam itt, mert tudom azt, melly ſzörnyű Vétek eggy Dámának ellent ſzóllani. De meg-vallom, hogy azt gondoltam, magamba: Ha a' — — né Táblájánál ültem vólna, én-is azt hittem vólna, hogy a' Tál, és nem az Étel kerültt hat Aranyba! Hogy A** Kis-aſſzony azt hitte, abból tsak a' következik, hogy még eddig nem tékozlott. Eggyet ſohajtottam: Bár ſoha ollyan igen ne kaptunk vólna az új Talalmányon!

Azután folytatta tovább a' Dáma, öltözetje ſem ollyan mint kellene lenni. A' Juvélek jók az igaz, és drágák, de nem a' Modi ſzerént vannak foglálva. Tiſzta az igaz mindene, de a' Coeffuret*) már el-hagytak.

*) *Az-az: a' Fejkötöt. Mert meg-kell jegyzeni, hogy a' Tettes. Aſſzony ſzégyen! más*

tak. Minap gondolja-meg az Úr, az Aſſembleebe ollyan Fejkötővel vólt, mellyet ez előtt — három Holnappal viseltek.

Én, Szörnyűség! Hiſzem már a' nagy Idö!

Aſſz. Oſztán mindenbe ollyan Különösséget affectál. Mint a' Konyha-Szolgaló, ſe nem Festi ſem nem Parfümirozza *) magát. Hiſzem ollyan Értékü Leányka mint ö a' nélkül el-nem lehet. . . A' mi legſzebb, ha valaki vagy Hízelkedéſt, vagy Dítséretet mond neki el-pirúl.

Én. Nem tudja még Szegényke, hogy itt a' mi Kis-Aſzſzonykáink tsak a' Feſték alatt ſzoktak veresülni. — Az igaz, nem a' nagy Világba-való. —

Aſſz.

---

másképpen beſzélleni, hanem a' mint Modi.

*) *Ez ſemmi nem egyéb, hanem* ſzagositó. *Uram örizz!!*

Aſſz. Ezer félét beſzélhetnék az Úrnak. — Esmeri, nem kételkedem B. Kis-Aſzſzonyt. No már az ugyan nagy Paraſzt-Leány! Gondolja-meg az Úr ezekben a' Napokban eggy Bika elejébe ſzalad, és mint valami Fejő-Szolgáló meg-nem ijett.

Ezen Szóra az én Aſſzonykám fel-veti magát a' Székről el-sikóltja magát: Jéſzuſz! Jéſzuſz! mindjárt el-ájúlok!

Én el-bámúlva kérdem: az Iſtenért, mi az?

„Eggy Pók„ felelé ah Jéſzuſz az Aſztalkámon máſzott. Ah je! —

Úgy-é? Gondolám magamban, hogy ne kellene eggy Bika elött meg-íjedni, mikor eggy Pók elött-is sikóltani kell a' Módi ſzerént, ha ſzínte ſoha Pókot nem látnak-is.

Az ollyanok' Oktatásáért, a' kik a' nagy Világba nem forgodtak ſzükségesképpen kell ide eggy kis Kommentárius.

Meg-kell tanúlni, hogy minden Dámának válaſztani kell Színt, a' melly az úgy nevezett Leibfarb, eggy bizonyos Nótát, vagy Éneket, a' mellyet minden Alkalmatossággal danolgasson, ha maga van, ha — felelni nem tud, vagy nem akar, eggy bizonyos Állatot, a' mellyet ſzeressen, eggyet, a' mellyet útáljon, és a' mitöl féljen. Ezekkel az ijeſztö Állatokkal, mint p. o. a' Légy, Egér, Pók éppen úgy kell nekik bánni, mint a' régi Idökben a' ſzegény Ördöggel — ott-is látni kell, a' hol nints. Eggyet még el-felejtettem! válaſztani kell még, valamint 'Sebbéli-kutyátskát, — Szeretöt-is, a' ki Magánosságat a' Dámának türhetöve, Idejét röviddé tegye, a' ki a' Sétálásba Karjával ſzolgáljon 's a' t.

Hogy az iffjú Aſſzony ebbe nem akart alább-való lenni másnál, azt lehet gondolni.

ni. — Es ez vólt az Oka, miért ijedt-meg; mert Eſzébe jutott, hogy meg-is kellene ijedni. Annakutánna beſzélte még el, melly ſzámossan vannak az Ijeſztöi. Terméſzete ellen van a' Víz, mint a' Pók'. Reſzket ha mennydörög; és azt mondják róla a' gonoſz Nyelvek, hogy máskor nevet azon a' ki imádkozik, és ha villámlik a' Kereſztet-is hánnya. . . . .

A' Tükörbe nézett ezután az által-menő Módiparoxizmus után, és úgy találta, hogy az Ijedtség minden Színét el-vette. Ambár én nem úgy találtam. Szükségesképpen itt tehát Feſtékkellett. . . .

Nem beſzéllem-el darabonként, mint kéſzült-el az iffjú Aſſzony. Elég az ahoz hogy végtére tsak ugyan el-kéſzült. Haja fel-tornyozva, Ortzája, a' melly a' jó Terméſzettöl-is eléggé eleven Pirossággal vólt meg-áldva, a' Kendözönek költsönözött Ró'sáival fel-lárvázva, Szemöldöke lopott Bársonnyal feketítve, egy ſzóval: az egéſz

Fö

Fő a' Mesterségtől annyira meg-terhelve, hogy nehéz vólt meg-külömböztetni, a' jó Istentől reánk ruházott Isten' Képe-e? vagy valamelly tudatlan Kép-író Inas' Pfusser Munkája. —

Az Öltözés következett. Oh de akármelly nagy Ország' dolgán sem tartatik olly szörnyü Tanátskozás, mint azon, melly Ruhának legyen ma szerentséje az Tekéntetes Asszony' Testét bé-fedezni. Az egész Garde-robe (Ruha-tartó Almáriom) keresztül visgáltatott — ezt! nem! amazt! . . . és illy Gyermekeskedésekkel el-múltt több fél Napnál, 's az Úr az Hívatalban izzadott addig, míg az Asszony a' maga Börén dolgozott.

A' Dél a' nagy Világba nem a' Napnak fele, valamint éjjeli eggy vagy két Óra; nem Éj fél. Kettő vólt az Óra, az Úr meg-érkezett. . . .

Kénszerített Örömmel, és eröltetett Vígsággal, azomban minteggy Isten-Asszony

felséges, és ki-mértt Lépésekkel elejében sétáltt kedves — Házi-kereſztje. Az, a' ki reggel íjeſztö Medúza Fövel, 's mint eggy erdei Nimfa könnyü Öltözettel rohant-ki a' Szobából, moſt, mint Pantzélba ſzorítva, meg-merevedett Derékkal, ſzorgossan öſzve-ſzedett, és öſzve-egyengetett Haj-ſzálakkal, lassan lépett. — Elötte-mentt a' ſzagosító Párák' Fellege, mint Ambrozia' Gözölgések Vénus elött, látſzatott magának, hogy minden Haj-fodor között, minden Ruhája' Rántzába, eggy-eggy Kupidó rejtezett jól-tzélozó Nyílaival. Gyözedelmeskedö Szemekkel tekéntett Férjére, és minteggy mondani látſzatott: Melly Szerentse, hogy én tiéd vagyok!

Én, és az Férje mit gondoltunk, ki lehet találni.

„ Terítve van az Aſztal„ mondja az Inas eggyſzer, a' kinek Livréejéből ugyan ki nem lehetett találni Bábú-é, vagy

Hans-

Hanswurst. — Eggy két Vendégek, a' kik az Aſztalhoz vóltak hívatalosok, megérkeztek. Mentünk azért az ebédlő Szobába.

Óh de elébb hány Tükörnek vette az Aſſzony Haſznát! Most ez a' Pántlika állott roſſzúl, most amaz. - - - Eggy Szóval, azt mondja az Aſſzony „ Biz Isten úgy vagyok fel-öltözve mint eggy Bolondné. Ollyan vagyok, hogy mind el-ſzaladnak elölem. „

Ez mennyi Réſzből vólt igaz, én nem visgálom. — Mindazáltal tudom azt, hogy vagyon eggy ollyan el-rejtett, és éſzre-vehetetlen Mód, melly által tudják a' Dámák kénſzeríteni másokat, hogy ö felölök beſzéllenek, az-az: öket dítsérjék.

„ Hideg leſſz az Étel „ mondja végre eggy a' Vendégek közzül. Eggy jó, igaz, régi Magyar Úr, a' kinek a' Tehén-húsra több Gondja vólt, mint az egéſz Nagy-világ' Politziájára, a' Tekíntetes Aſſzony' Pántli-

kájára, Öltözetjére, és az egéſz Módi' minden Bolondságira.

Ez az atyafiságos Emlékeztetés felſzúrta az magával foglalatoskodó Dámát, a' kinek mivel tovább-is lett vólna Kedve magában gyönyörködni; nem könnyen ſzenvedte, hogy ſzeretett Árnyékától el-ſzakaſztották.

Még-is tehát bé-jutottunk végre a' Táblához. Az öreg el-felejti magát, hogy hol van, 's imádkozni akar.

Nagy Katzagással kiáltja az Aſſzony: Kérem, kérem, hiſzem meg-hül az Étel. — Minden Tzeremónia nélkül tessék! Sajnállanám édes Uram Bátyám, ha az én Táblám olly únalmas találna lenni, mint a' maga Falusi Papjának Aſztala . . . még az-is elengedné a' Gratiást.

Az én Orthodoxus Öregemnek Zélusa jobban fel-indúltt, nem engedte magát fél-

be-

be-ſzakaſztani, és mind eggy Szörig el-mondta, mind azt, valamit — az A-b-cében tanúltt. Az Aſſzony le-ültt, mi utánna. Az Úr imádkozott Barátságért.

Le-ültünk . . . Az Ételeknek Nemei, a' Világ' négy Réſzéből vóltak öſzve-ſzedve. — Minden Bogár, Béka — Stokfiss kedves, ha külsö Orſzági. Az Ételeknek Formáji' Kéſzítése, Fel-adása, mind külsö Orſzági, Frantzia, Olaſz, Anglus 's a' t. vólt, eggyet el-felejtettek, t. i. a' Szájokat külsö Orſzági Módra ſzabatni, mert igazán meg-vallom mi mindnyáján — magyarúl ettünk.

Az öreg Úr pedig magyarossan. Hamar el-felejtette inter pocula az iffjú Aſzſzonynak Isten-nélkül-valóságát. A' Világon leg-toleransabb Ember lett. Jól evett, ámbár egynéhány Étel felett tanátskozott magában, meg-egye-é, vagy nem. —

Mustrának eggy pár Szó az Aſztal felett.

Öreg. Mitsoda Szakáttsa van édes Húgom Aſſzony? — Mert mi-is juthatott vólna terméſzetesebben Eſzébe, mint az Ételről a' — Szakáts.

Aſz. Frantzia kedves drága Uram Bátyám!

Öreg. Nem ſokat tudván a' Politziához, Szívének Együgyüségéből azt mondja: Köſzültte Jantsi-ja be hamar ö-is el-felejti a' Nemzetét! még Eſztendövel ez elött tudom, hogy az Ötsém' Ferentz' Szakátsánál vólt Kukta.

Az Aſſzony el-pirúltt — úgy gondolom, mert a' Festék alól nem látſzott. Látható Meg-zavarodással mindazáltal azt mondja: Nem ſzületett Frantzia, de Frantziásan föz, 's úgy tanúltt!

Illye-

Illyenek vóltak a' Discursusok! Az Aſzſzony beſzéltt a' Módiról, Bállról, Pántlikájáról és — magáról. Az öreg — de bobus narrat arator! az Ételről, Vetésről, az Ötsém' Paripájáról, a' hat Kantzájinak' Genealogiájáról, — Keveset a' Processusairól, 's az Időről.

Énnékem ſzerentsétlenül jutott Eſzembe eggy ſzomorú Gondolat. A' Gyermekeket, — eggy pár gyönyörű Lelkek, az Aſztalnál nem látom. Fájtt, hogy én jobban ſzerettném öket magam körül mint Szűléi. Fájtt, hogy azok az Emberektől el-távoztattatnak! Kérdem: Hol vannak az én Kitsinyeim? Ők nem ſzoktak itt enni? . . .

Az Aſſzony eggy pár Szemet . . . millyet? azt, ha a' Pennámat Gabriel Angyal — Szárnyából ſzakaſztottam vólna, ſem tudnám le-írni, ollyan Szemet vetett reám. — Hol? Hol vannak? — A' hól nékik ſzükségesképpen kell lenni, a' Dajka' Szobájában. Miért lennének itt — emberséges Emberek között?

Én halgattam . . . de, a' mit akkor el-hallgattam most ki-mondom.

Gyermekeinket — a' kikben úgy ſzóllván magunk meg-ſzaporodunk; a' kik Nevünket, Valóságunkat jövendöben feltartják; a' kikbe az Emberiségnek eggy jó Emberrel, a' Hazának igaz Hazafival tartozunk; a' kiknek eggyſzer majd Vénségeink' Örömeivé, és Támaſſzaivá kellene lenni; a' kik eggy Idővel Szerentsétlenségeinket nékünk mint Szerző-Oknak fogják Szemünkre hányni; Gyermekeinket, ezeket a' kedves Zálogokat, Béres-ſzolgákra, Tudatlanokra, vagy el-romlottakra bízni, hogy lehet? én meg nem fogom. Tudom azt, hogy Restségből esik, de hogy lehet a' Terméſzet ellene — állhatatlan Indúlásait annyira el-nyomni ezen el-bámúlok . . . Következéseit ki nem látja? — — Irgalmazz Uram Nemzetünknek, ha mind így neveltettnek azok, a' kiket a' jövő Generatió Magyaroknak fog-nevezni!!! Job' Helyen többet.--

Ad-

Addig azt tselekeſzem, a' mit az Aſztal mellett tselekedtem, t. i. e' felöl a' Dolog felöl — halgatok.

Halgattam tehát én, és ſohajtottam, és kezdettem beſzélleni az ifjú Aſſzony' — Ölbe-való-Kutyátskájáról.

Mit? .... Ha tetſzik, el-mondom! ſzükségesképpen én azt mondottam felöle, hogy ſzép, gyönyörű, kedves 's a' t. Ki nem tudja, hogy a' Dámák' Ebetskéjeknek jobban kell Kedveket keresni, mint — Férjeknek.

„ Oh de mitsoda nagy Ijedséget-is ſzenvedtem-ki, kérem az Urat, minap miatta. „ Mélyen gondolkoztam, ugymond, ő az Ölembe' feküdtt, — le-esik, és keservessen ſikóltott, biz Isten, a' Könek-is meg-esett vólna a' Szíve rajta, én azt gondoltam, hogy a' Tsontotskája törött-el, nézem, és — Szerentsémre a' Kanape'-párnájára esett! „

A' Sibaríták felől azt beſzéllik, (mondám-én az Úr felé fordúlva) hogy ha a' Ró'sa-levél, a' mellyen ſzoktak feküdni, öſzverántzosodott alattok, el-törtt az Óldal-bordájok. Nem illyen Sibaríta Lelke kéſzűl-é ebből a' Favoritából, — ha igaz a' Pythágorás' Lelkek-vándorlása. —

Az Úr el-mosolyodott — Ezen Szóra a' más Szobába nagy Zördülés esik. . . . A' kis Leányka vólt, és az Aſſzony egéſz Hidegséggel azt felelte: Majd fel-kél!

Vége lévén az Ebédnek, én Barátommal Dolgozó-ſzobájába mentünk; Leg-első Szava, a' mint ſzokott, Panaſz vólt. —

Ládd-é mennyit változhat kis Idő alatt, úgy mond, az Aſſzony. Hol az az ártatlan Leányka, a' kit én Feleségemben imádtam? El-enyéſzett; van-é eggy Mozdúlás, eggy Szó, eggy Tekéntet régi Formájából most benne? El-törlötte azt a' Nagy-Világ. —

Szem.

Szemtelen Maga-viselése, mellyet ő ſzabad Maga-tartásnak gondol, Beſzédje el-tűrhetetlen, eſztelen, és azt ő Elmésségnek nevezi. Eröltetett minden Öltözete, 's Viselete — Óh esmérd-meg ebbe a' ſzeles Dámába azt a' terméſzet-ſzerént való Leánykát. — Óh én bolond! a' ki azt gondoltam, hogy ha a' Szegényt a' Porbúl fel-emelem, bóldog léſzek! Melly meg-tsalattattam! A' Szegény, a' ki ezelött a' Pénznek Betsét nem tudta, oktalanúl költ, ha hozzá-jut. Az tudatlan ha egyſzerre ſokat tanúl, bolondá leſz; mint az, a' kit a' Setétségből, ha hírtelen Világosságra hoznak, meg-vakúl! — A' ki a' nagy Világ' Gyönyörüségeit nem kóstolta, dobzódik, ha Módja van benne — a' ſzokatlan Gyönyörüségeknek az Újság kettős Szépséget ád. — Eggy alatsony Házból akartam hozni magamnak eggyügyű, ártatlan, hív Angyalt, és az én Öleléseim között Furiává változott. Én meg-vallom tiſzta Szívemből útálom; és el-van végezve, én bizony Isten — el-válok.

Meſz-

Meſſze, Meſſze mégy Barátom! Igaz Feleséged nevettséges, de nem útálatos.

Ne mentsd, kérlek. Én az ö Szégyenét elötted ſem fedezem-fel. — Nézzd-meg, és akkor ítélj. Szíve még nem roſſz — de óh Barátom! a' hol Jó nints, elég az a' Véteknek virtussá-való Béllyegezésére — hogy az a' Vétek Módi . . . Tudod-é mitsodás Férjfiaknak Emblemája a' Szarv? — Óh Szarvval úgy meg-áldott az én édes Feleségem engem', hogy ha az én Idömet az Ágak ſzerént ítélnék mint a' Szarvasét, már úgy el-értem vólna Matusálem' Idejét. — Itt Jobbítást várni, Bolondság, és tovább ſzenvedni — mondd-meg miért?

Hát annyira mentt-é már? Szegény, ſzánható Barátom, mit haſznál e' ſzerént néked, ha ott ülſz, a' hol nem minden ülhet; mit haſznál Rang, Betsület, Aranykólts, Ágyékodon, és ezer Ordó Melyjeden, ha ezek mind ugyan annyi Tolvajlói

a'

a' Nap alatt-való leg-édesebb Bóldogságnak — a' házi Nyúgodalomnak.

Igaz, és keserü Mondás! Melly drágán veſzem azt a' fénylő Gyermekséget, a' melly Házi-eſzközeimen, és Tselédeimen villog. Fogsággal, a' mellynek tsak Lántz a' Hija; Barom-munkával, és Nyúghatatlansággal, e' mellett — Adóssággal, a' mellynél nagyobb Büntetése a' Tékozlásnak nints! Ki az Oka? Az iffjú Aſſzony, az Equipage; Livree, Coeuffure, Bouquet, Ruha, Tábla, mind úgy legyen a' mint Módi, és a' Módi' Telhetetlenségének mitsoda Kínts tehet eleget? — Ma hólnap Bankróttá leſzek miatta, a' Fájdalom meg-öl, és a' Kétségbe-esés arra viſz, hogy eggy Golyobist kergetek kereſztül a' Koponyámon, 's Vége a' Komédiának! Jobb tehát ha el-válunk; — a' Gyermekek az enyimek, úgy-is mi lenne az ő Kezében belölök? és Isten úgy ſegéllyen inkább ma a' Purgátoriumba mint még egyſzer a' magam' Lakodalmába!

Az

Az iffjú Aſſzonynak Szégyenét Szánakozásból nem ſzaporítom! Többet nem mondok! A' mit két jó Barát eggymás Fülébe ſúg, a' Világ előtt ki-fetsegni Szentség-törés! —

El-mentem tehát fájdalmas Szomorúság között ezen ſzerentsétlen Házból; a' hol az Aſſzonyt az idegen Orſzágok' Bolondságainak Követése, az eggymással-való Vetélkedés, a' Gyermekeskedés, Módi, Betsület-kívánás, el-ámították, és így előtte az Ártatlanságot nevettségessé, az Férjéhez-való Hívséget ſzükségtelemé tették; a' kiből a' nagy Világ az anyai, és feleségi Érzéseket ki-írtott. — Könyvezve hagytamel azt a' Férjfiút, a' kinek Gondolkozása' Módja Tiſzteletet, Szíve örök Szeretetet érdemel, és maga Bóldogságot; azt a' Férjfiút, a' kit még-is bóldogtalanná tett, a' — Módizás.

MESÉK.

A' Tsikó.

Eggy tűzes ſzilaj és zabolátlan Tsikó, megvetett minden Tanítást, el-futott, a' Hegyeknek 's Puſztáknak vette magát; 's ott éltt. Által-mentt Bövségben, és Szabadságban a' Nyár. Be-állott a' Tél; El-olvadtt a' Mezök' ſzép Zöldje; el-hervadtak a' Fáknak óltalmazó Arnyékai, Fagy zárta-bé a' Földet és Vízeket! —

El-fogyva, nyomorúlttan, régi Urához megy. Az Istálló, melly az előtt néki Útálatosság vólt, most kedves Menedék-helye. Bé-fogadja barátságossan jó Gazdája, megtiſztíttatta, jól-tartotta, és puha Szalma vólt elsö Éjjel Nyugovó-Ágya! — Más Nap neheéz

héz Tereh nyomta kiálló Tsontjait, tsipös Vágások, és Estve vékony Vatsora fizették-meg keserves Fáradtságát. –

Kevélyen igazít-el minden Kéröket Ajtajától Dafne. Nem tudja ö, hogy a' Szépség tsak akkor ád Bóldogságot, ha abból másnak adhatunk! – De el-múlik a' Nyár, jön az Élet' ſzomorú Tele! Akkor a' Legelsö, a' kinek még Kedve vagyon Szépségednek Tarlóján ſzedegetni kedves Vendég leſz... Oh bár tsak ne Pénz, Név, Tiſztség, hanem igaz Hajlandóság vólna Leánykainknak Vezére, midön Férjet válaſztanak.

A' Veréb, és a' Gerlitze.

Eggy víg, és ifjú Veréb változó, és örökké-való Gyönyörűségben töltötte Életét. A' Szeretetben éppen olly telhetetlen vólt, mint állhatatlan. El-hagyta eggy Kedvesét, hogy más Nösténynhez repülhessen . . . Illy ſzép Foglalatosságban ſzéllyel-rázott Tollait rendelgette, és tiſztogatta eggyſzer eggy rezegő Ágon. Valamelly különös Hang figyelmetessé tette. Vólt az eggy Pár Gerlitze' gyengelkedő, és ſzerelmes Nyögése . . . Ez a' ſzeretö Pár Szájját Szájjához kaptsolta, Szárnyaikkal eggymást által-ölelték, Szívek Szíveknek elejében tüzessen dobogott, Tollaik fel-borzadtak az égö Gyönyörüség miatt . . . Elöttök repestek most pelyhező kis Fiaik, kisded Szárnyaikkal reá-függeſztették magokat Szüléikre, a' kik Eledelt öntöttek várakozó fel-nyíltt Szájjaikba . . . Öröm és Bóldogság árnyékozta-bé öket. . . .

A' Veréb most látta azt, a' mit eddíg Bolondságnak 's Nevettségnek tartott — házi Bóldogságot. Bánta el-veſztegetett Óráit, kívánt magának olly ſzerető Gerlitzét, ſohajtott, és el-ſzállott.

„ A' Házasság tsak házi Kereſzt! Minden Gonoſzok között óltalmazz-meg engem' óh Ég, a' Házásságtól. Szabadság! édes Szabadság tiéd vagyok örökké! „ . . . Azt Szokta Szájjában viselni ſokſzor eggy tüzes Ifjú, telhetetlen a' Gyönyörűségben, és állhatatlan a' Szeretetben. — Eggy jó Barátja ennek ezt a' Tanátsot adta eggy Alkalmatossággal: Szegény Gondolatlan, a' ki nem tudod érzeni, mi az Házassági Egygyesség! — Mitsoda az Élet Szeretet nélkül? Ha majd eggy Napon az el-múló Örömek' Gyáſzá változnak, a' ſzomorú Eſztendök közelgetnek, és te egyedül mindenektül el-hagyatva ülſz magános Szobádban, minden Vígaſztalás, és Segíttség nélkül — óh monddmeg, akkor ki támogatja esdeklő Szívedet,

ki-

ki-oſztja véled Keserűségedet? Óh Bóldogtalan nem fognak téged' Attyoknak nevezni kisded Gyermekeid! nem múlattatnak kedves Fetsegésekkel ezek a' rebegő Angyalok. Öregségedbe öſzve-fonnyadva, és el-felejtve élſz — és a' te Neved el-enyéſzik mint ſemmivé lévő Teſted. — Mondd-meg a' Házasság Házi-kereſzt-é? —

Az Ifjú ſohajtott, — és el-mentt, hogy újjabb Gyönyörűségeket keressen.

A' Farkas a' Juh, és a' Bárány.

Eggy vakmerő, és ragadozó Farkas Únalomból meg-akartt házasodni. Reggel Idején eggyſzer járta a' Mezőket. Meg-látott eggy tréfás ártatlan Báránykát mint ugrál Annya körül, és ezt válaſztja Feleségül. Nyájassan meg-kéri a' Juhtól: Gazdag vagyok, úgy mond, meſſze ki-terjed Uraságom! . . . A' Nagyra-vágyás, Fösvénység ki-tekerék az Annyának Meg-eggyezését. — A'

Bárányka útálta Völegénnyét, kért, esedezett — hijába, Aſſzonyám jobban tudja, mi a' jó, és a' Nyájbeli Szamár öſzve-adta ezt a' Párt. Kegyetlen Annyának Oldala mellől el-ragadtatván a' fel-áldozott Meny-aſſzony, reſzketve mentt vad Karjai közé Völegénnyének, és keservesen bégetett az ordító Farkasok között. — Férjének Vért-ſzomjúhozó Melyéből kevés Idő múlva el-múltt az Indúlat, és a' Bárányt nem ſzaggatta ugyan el, hanem tsak lassú Kínok által eméſztette-meg.

Bóldogtalan az, a' ki a' Szülék' Hatalma által akar ſzerettetni, és a' ki Arron veſzi-meg az ötet útáló Leánykának Ölelését.

Szerentsétlenek azok a' Szülék, a' kik mint Áldozatot viſzik Gyermekeiket a' Völegény' Karjai közzé!

A'

A' Szüzesség.

Eggy Allegoria.

A' Póéták' képzeltt leg-jobb Világában feküdtt eggy Orſzág. Eggy Folyó-víz, Élet vólt a' Neve, két egyenlő Réſzekre oſztotta. Az eggy Oldalán ki-terjedt a' Vétek' Megyéje, a' másikán dítsösségesen emelkedtekfel a' Virtusnak bóldog Hegyei.

Eggy Halomnak vídám Tetején válaſztotta eggy öreg Pár Lakását. A' Nevek vólt Mértékletesség, és Vallás.

Számos Maradék dítsöítette-meg Lineájokat. Leg-ifjabb Gyermekek vólt a' legkedvesebb. Szép vólt mint a' fel-kelő Reggel, Ruhája fejér, a' Neve Szüzesség.

Ezen Leánykának critica Ideje el-érkezett — a' tízen-ötödik Eſztendő. Az öre-

gek fel-vitték a' Hegy' Tetejére, onnan mutatták-meg a' Helyet, és így ſzóllottak:

Veſzedelmes Útra kell néked el-indúlni édes Leányom! Vidd magaddal óltalmazó, és vezérlő Tanításinkat, és kövesd! — Erre jobbra nehéz, keserves az Út, járatlan és meredek. Éretlen, ſavanyú Gyümöltsöket terem a' Föld, de ezekből Egésség, Vídámság, és Erő foly! Végre meg-változik az Út, a' Szokás kedvessé teſzi, és könnyűvé a' Nehezet-is, és akkor Név nélkülvaló Bóldogság jutalmaztatja-meg Fáradtságodat.

Amott Balra könnyű az Út, virágos és kellemetes. Annak Földjén a' tsalárd Gyömöltsök Mérget hordanak, és Halál terem itt minden Plántán. Lassan meg-emészti azok az Erőt, eſzrevehetetlenül elrágják az Egésséget. A' kik ezen az Úton járnak tántorogva a' Gyönyörüség' Részegségétől, a' Mezők' Határira jutnak, ott feneketlen Mélység nyeli-el öket, és ſoha többé nem láttatnak.

El-kerűld ezeket a' ſzép Útakat. A' nehézen kell néked járnod édes Gyermekem, és noha tsak Aſſzony vagy-is, erőtelen, gyenge, még-is eggyſzeri El-tévelyedésed bóldogtalan ſemmivé teſz. Útálás, Gyalázat, Szemre-vetések, és Gyülölség várnak akkor téged'. Eredj-el, és ne felejtsd-el Szüléid' Intéseit.

El-indúltt a' Leányka . . . A' Betsület mentt utánna, és a' jó Hír elötte repesett . . . Találtt eggy Helyre, a' hol a' Terméſzet látſzatott Törvénnyeit elfelejteni, és egyedül tsak Gyönyörűséget teremteni. A' Bóldogság látſzatott ott lakozni, és az Örömek ott ſátorozni. El-bámúlva meg-áll, hogy pihenjen, viſſza-nézett a' meg-jártt Darabra, és örúlttt, hízlalta tsudálkozó Szemét azon Földnek Szépségével.

Míg így áll, elől-jöttek a' Kéſértők' Az Újság' kívánása ſpionirozó Szemekkel,

és örökke foglalatos Kezekkel; Lábai ſebesek, és ſzárnyasak vóltak mint Hermesnek. A' ſzokatlan, és nem próbált Dolgok vóltak Kívánságai. Érzéketlen a' jelen-való Jóra, a' Várakozásban vólt bóldog.

A' Testi-gyönyörűség ez az Öröm-ſzeretö Leányka. Szemei vígan jádzottak, hoſſzan le-folyó Ruhája ſzéllyelóldva utánna lebegett. Tekéntete édes Bájolással le-verte az Erösset, még az-is, a' ki ſzaladtt nem vólt ellene bátorságos ha tsak egyſzer-is viſſza-nézett.

Mosolygó Hízelkedéssel közelítettek ezek a' tsudálkozó Leánykához. Tapintások mérges Édességet öntött minden ízeibe. Így ezek a' rettenetes Sirenek, többire a' kik mindég bizonyosok ſzomorú Gyözedelmeikben, az majd víaskodó, majd magát meg-adó, félig meg-eggyezö, és félig ellent-álló Leánykát, reſzketö Kívánságok- és mosolygó Könyhúllatások között mindég

mé-

mélyebben, és mélyebben vitték, míg mint az el-nyelő Örvény ſebesen magokkal elragadtak. Itt el-váltt töle a' Becsület, az előtt Barátnéja, és Úti-társa, többé nem az! . . .

Fel-ébred kevés Nyúgodalmából, és el-bámúltt Állapatján. A' Szemfény-veſztő Örömek el-tüntek mint a' gazdag Álmok, és az el-pattantt Szappan-buborékok. Setéttség, Puſztaság, és Ijedség vettek-körűl. . . . Rettentő el-fonnyadtt, Vér-nélkűlvaló halavány Ortzák, el-bádjadtt és beesett Szemek, hideg és reſzketö Tagok, ijjeſztö Tsont-Emberek vóltak Társai. Kétségbe esvén kiáltotta kínos Erölködéssel: Hegyek, Hegyek essetek reám, temessetek-el engem!

A' Motskolódás fel-emelte Szavát, és Újságúl beſzélte Esetét! A' Meg-útálás követte minden Lépését. A' Szégyen mindég Tükört tartott Szeme elejében, és emlegette Hibáját — illy Kínok között az Ég meg-

könyörültt rajta, és Árnyékká változtatta. És ezért a' Szüzesség most tsak Árnyék.

A' mi van, él, és érez arra rendeltetett, hogy el-essen, és ismét fel-keljen. A' Hóld fogy, és telik. A' Nap, ha Éjjé változik, fel-kél újjá ſzültt Világával. A' Terméſzet meg-hal Télre, és fel-támad a' Tavaſz' teremtö Lehellésére.

Tsak a' ſzerentsétlen erötelen Aſſzonyi Nem fel nem kelhet többé, ha egyſzer el-esik. A' Szánakozás gyáſzolhat itt, de helyre nem hozhatja, a' mi el-veſzett.., Nints Engeſztelö-Áldozat Hibáiért?

A' Betsület ezen Nemnek Élete! És a' jó Hírnek Sebeit ſoha ſenki be-nem gyógyíthatja.

A'

A' vén Tserfa.

Eggy Seculumakat által-éltt tiſztes Tserfának el-lankadtt Ereiben, eggy Tavaſz a' Nedvességeket olly tékozlóan találta önteni, hogy meg élemedett Abrahámi Ágyékából eggy kis Tsemete ſzármazott. De a' következö ellenséges Nyár vólt hoſſzú Életének utólsó Nyara. A' Hév, és a' magát meg. eméſztö Vénség, ki-ſzáraztották az Öreget. A' Tsemete meg-foſztatván Attyának óltalmazó Arnyékától, ki-tétettett a' Nap-súgári Terhének, és a' Szél rontó Erejének, és — el-hervadt.

A' Fiúk tsak akkor ſzenyvedik Attyok' Bünének Büntetését, ha azok Vénségeket azzal az Erötelenséggel motskolják-bé, hogy — meg-házasodnak . . . A' Gyermek idején

Szü-

Szüléitől meg-foſztatván, egyedül az vak Szerentsére van bízva, és Vezér 's Óltalom nélkül ſzükségesképpen ſzerentsétlenné léſz.

Amor és a' Pálma-fa.

Amor egykor magánossan ki-mentt ſzellözni. Eggy Pálma-fa, a' melly, minthogy vén vólt, ſzélessen ki-terjeſztett Leveleivel leg-sürübbb Árnyékot vetett, fogadta-el ezt a' kis Vendéget. Maga Alkalmatosságával akarván élni, mindenét le-rakta. Szemfedelét le-óldotta, és a' virágos Pá'sítra terítette, és mérges, éles Nyílait a' Fához támaſztotta. Szerentsétlenségből azokkal megtalálta ſzúrni a' ſzegény vén Pálmát, a' melly a' nélkül-is nagyon ſzerelmes Terméſzetü. *) Mindjárt érzette a' Sebnek Ha-

*) *Minthogy a' mint a' Terméſzeti Hiſtória tanítja, a' Nöstény-fa Hím nélkül nem virágzik 's nem terem.*

Hatalmát, forrott a' Tűz minden Ereiben, Kívánság rágta, és emésztette, és keservessen nyögött. A' gonosz Gyermek alattomba 's félre-való hamiskodó Nevetéssel örűlt az Öreg' Kínnyain, és tsattogó Szárnyakkal repdesett Annyához, néki ezt a' Tréfát elbeszélleni. — A' többi Pálmák-is hangos és tsúfolodó Nevetéssel visszálták hervadozó Szeretetét.

Az Ég alatt minden nevetséges Dolgok között, leg-nevettségesebb a' nöszö vén Ember . . . .

A' Tengelitz.

Kedvesen sipoltt eggy Reggelen a' Tengelitz. Eszre-vévén, hogy vagyon Halgatója, annál inkább kedveltette magát, azonközbe' meg-szemlél eggy Gabona-szemet,

és

és eggy Bogárkát maga-előtt. Kapott a' Dí-tséreten, azért folytatta módos Fütyerézé-sét, kapdosott a' Bogárhoz, kapdosott a' Szemhez-is! telhetetlen kis Szíve mindent meg-akara magának tartani, és míg így kapdos — a' Bogárka el-ſzáll, a' Szemet eggy tsalárd Veréb elöle el-kapta, és a' Halgatója — ki-katzagta.

A' kis Fillis körül van véve ſzámtalan Ifjaktól. Félre súg eggynek, amazt vállan tsapja-meg Legyezöjével, mosolyog arra, erre Keſzkenöjét veti. Mindenfelöl be akarja hálozni a' Szíveket. Eggy kevés, mindentül akar ſzerettetni!

Elég eggy Szívnek tetſzeni! . . . Kis Telhetetlen! ez a' Tsoport maga Kívánságainak, nem a' te Kellemetességednek temjénez. Nem ſokára el-ſzéllyed Oldalad mellöl, és akkor bóldogtalan Leányka! — magad maradſz.

Kn.

Eli-

Eliza

Raynal, a' kit ki nem esmér? ez a' kedves Iró, kinek minden Sora Szívünket ſzámtalan Érzésekkel tölti, minden Szava Képzésünket gazdagítja . . . ez a' felséges Iró, az Emberiség' Bajnokja, a' le-tapodott nyavalyás Szeretsenynek az Európai Hatalmas ellen Védelme — így keseregte Elizáját:

Kisded Vidékje A'singának*) ſemmi ſem vagy te, de te adtad Elizam' Lételét. Eggykor el-tűnnek ezek az Európaiak' Rakodó-tárjai**) az Asiai Tenger-partokrúl. Fü takarja öket, és a' meg-boſzúltt Indus Omladékain épít, minekelőtte eggynéhány Századok el-folynának. De ha az én-Irásim él-

nek,

*) *As'inga eggy Anglusok Telepedése (Kolonie) A'siában Travankor Orſzágban.*

**) *Magazin — Niederlage.*

nek, A'singának Neve, fenn-marad az Emberek' Emlékezetében. A' kik engem' olvasnak, a' kiket a' Szélvéſz ezekre a' Partokra ki-ver, azt fogják mondani: Itt ſzületett Draper Eliza! és ha eggy Britanus leſz közöttök, ſebesen, és kevélyen hozzá fogja adni: és Anglus Szüléktöl ſzületett.

Hadd öntsem-ki Könnyeimet, és Fájdalmimat. Eliza Baratném vólt. Olvasó! botsásd-meg ezen Háborodásom; hadd foglalatoskodjam Elizámmal. Ha én érzékenyítettelek néha az Emberi-nem' Nyomorúságira, végy Réſzt az én Bóldogtalanságombúl-is. En Barátod valék esméretlenül, légy enyim eggy Pillantásig. Tsendes Sajnálkodásod legyen Jutalmam.

Eliza Futását be-zárta Szüléi' Honnyokban 33. eſztendös Korában. Mennyei Lélek vált-el mennyei Testtül. Ti! kik a' Helyt, hol ſzent Hamva nyúgſzik, látogatjátok, írjátok a' Márványra, melly öt' nyomja: ez Eſztendöben, ez Nap, ez Órában

ban Isten Leheletét vissza-húzta — és meghóltt Eliza!

Fő Iró, ő Tsudálója, 's Barátja! Eliza öntötte beléd írásidat, és azokba a' leg-érzékennyebb Helyeket. Bóldog Sterne! Te el-múltál, és én, én itt maradtam. Sírattunk Elizával; sírattad vólna velem ötet; és ha úgy akarta vólna az Ég, hogy engem' fellyűl éltetek vólna, te sírattál vólna vele engem.

A' Férjfiak azt mondták: nints több olly Asszony mint Eliza, azt mondták az Asszonyok-is. Minden dítsérte Nagy-szívűségét, minden dítsérte szép Érzését, minden kereste Esmérettségét. Az Irígység nem karmolta azt az Érdemet, a' melly magát esmérni nem látszott.

A'singa! a' bóldog Eged olvasztotta öszve benne azt az ellenkező Eggyezését a' Gyönyörűségnek, és a' Szeméremnek, a' melly egész Személlyét el-borította, és minden Mozdúlásiban elegyedett. A' Kép-met-

ſző, ki a' Szerelmetességet ábrázolni akarná, öt' válaſztotta vólna Mustráúl. A' ki a' Szemérmetességet akarná faragni, öt' válaſztotta vólna. Angliának komor és ködös Ege nem fojtotta-el ezt a' nálunk esméretlen Lelket.

Akár mit tett Eliza, Kellemetesség vólt az. Ohajtás, félénk Ohajtás követte öt' tsendes Halgatással. Szerethette öt' a' jó Ember — de azt néki meg-nem mondhatta.

Mindenütt keresem Elizát. Fel-lelem némelly Vonásit, némelly Kedvességeit ſzéllyel hintve az Aſſzonyok' Jobbjai között. De hová lett az, a' kibe azok mind megvóltak? Egek! a' kik ki-merítettétek Ajándékitokat, hogy eggy Elizát formáljátok, eggy Pillantásért adtátok ötet? hogy legyen eggy imádott, és örökre el-veſzett Bálvány? —

Minden ſzánja, a' ki látta Elizát. Én, míg élek kesergem ötet. De elég-é ez, az ö

Si-

Siratására ? A' kik erántam Gyengélkedését› bíztos Társalkodását tudták, azt mondják majd énnékem : Ő nints többé ! és Te — még élſz ?

El-hagyta Eliza Hazáját, Szűléit, Barátit, hogy velem, és az Enyimekkel lakjon. Melly Bóldogságot álmodtam ! mint örültem, midön bölts Férjfiak ötet keresték, és gyenge ízlésű Aſſzonyok ſzerettek. Így ſzóltam magamba' : Ifjú még Eliza, és te közelíteſz Élted' Végéhez. Ő fogja-bé haldokló Szemeidet. . . . Üres Remény ! emberi Lehetőségek' Zavarja ! az én Időm az ő ſzép Napjait felül-élte. Nints nékem több már ſenki e' Világon. El-vagyok kárhoztatva, hogy egyedül éljek, és egyedül haljak-meg.

Eliza tiſzta, és nagy Elméjű vólt, de ezt a' Mesterséget nem érzette ſenki, tsak ſzépítette az a' Terméſzetet, és Tartósságot adott a' Kellemetességnek. Minden Szempillantással jobban tetſzett, minden Szempillantással jobban el-foglaltt. Ezt az Ér-

zést ſzerzette Indiában, ezt ſzerzette Europában. . . . . Igen ſzép vólt tehát Eliza?.. Tsak ſzép vólt ö — de minden Szépséget fenn-haladtt, mert eggyetlen vólt a' maga Nemében.

Írtt-is Eliza. Azok a' Férjfiak, a' kik Remekeket kéſzítettek, nem ſzégyenlették vólna magokéinak valami kevés Leveleit Írásinak.

Midön Elizát láttam esméretlen Érzés foglalt-el. Elevenebb minthogy Barátság; tiſztább mint hogy Szeretet legyen. Ha Indúlat lett vólna az, ſzántt vólna Eliza, és magamhoz igyekezett vólna tériteni.

Azt mondta ö gyakran, hogy nálam ſenkit jobban nem betsül. Most már azt el-hihetem.

Barátjával foglalatoskodott Eliza utólsó Óráiban. Nem írok egy Sort-is, hogy elöttem

tem ne legyen Emlékezete, mellyet hagyott. Ah! miért nem hagyta Pennámnak-is az ö néki tulajdon Kedvességét . . . .

Mint ha most-is hallanám, midön így ſzóltt:

„ Az a' komor Múzsa, melly rád néz „ a' — História; kinek felséges Foglalatos- „ sága a' jövö Nyom' Itéletét vezetni.

„ Az a' ſzállongó Istenség, melly a' „ Föld' Kereke felett repes a' — Hír, ez „ ſzerzette Munkáid által, mellyeket hozzám „ hozott, Esmérettségeinket, és meg-nyerte „ Tiſzteletemet.

„ Nézd ezen Fénikst a' Láng' Közepet- „ te. Jelentö-képe (Emblema) a' nagy „ Elménck, melly meg-nem hal ſoha. Ez „ buzdíttson-fel, hogy mindenkor légy Ól- „ talmazója az Emberiségnek, és az „ Igasságnak.

Az Egek' Magasságiból, a' te első, és utólsó Lakó-helyedbül Eliza! fogadd-el Hitemet: „Esküszöm, hogy minden Sorba „meg-esméred — Barátodat.„

Kn.

Re-

Remekek a' Düsseldorffi Képpalotában.

Hajdani Görögorſzágban, mellynek ſzép Ege, tiſzta, és tsendes Mérsékletü Éghajlása *(Clima)* orſzágos Alkotványnya, az Életmódja, és mindenek felett Lakosinak velek ſzármazott, gazdag, és eleven Teſtek' Alkotása *(organisatio)* mind annyi kedvező Okok vóltak, a' mellyek hatalmassan munkáltak az Ízlés' Formálására, és a' Mesterség', 's Szépség' gyenge, és közönséges, Mindeneknek-való Érzésére . . . ebben a' Szépnek Hazájában ſzerentsés Párosodása vólt a' Mesterségeknek a' Vallással, tsak az által-is, hogy azon Mustráit az Embert haladó Tökélletességeknek, és Szépségnek, az Imádásnak Tárgyává felmagaſztalták, és azoknak belső Betsek mellé, mel-

lyet tsak kevesen fogtak meg, eggyſzersmind a' Nép elött-is Kedvességet adtak.

Nálunk, a' hol a' tiſzta mesterséges ízlés, mivel az nem formálódhatik, nem tökéllesíttethetik, 's ki nem fejtödhet, tsak eggyes Embereknél lakozik. A' tsupa Szépség' Szemlélése, minden más vonſzó Okok nélkül el-fáraſztja a' Nézöket, a' kik annak Térdet nem hajtnak, néki nem hódolnak, és töle Oltalmat, vagy Adományt többé nem kérnek.

Az ideálizáltt Istenek, 's Isten-aſſzonyok többé nintsenek. Emberek, különös, és eggyes Terméſzetü, uralkodó Indúlatokkal, 's Elmékkel bíró Emberek állottak Helyekre.

A' formáló Mesterség tehát elsö 's tulajdon Végétöl: az ideális Szépnek Abrázalásától, el-állott, hogy az emberi Elmén Uralkodását meg-tartsa. A' Századnak Lelke munkáltt a' Kép-formálókra-is.

Nem-

Nem-is maradhattak azok az Idő, és Okoktól függetlenek, ſem a' formáló Génius ſzabad Tökélletességébe' nem maradhatott Görög a' Kereſztyének között.

Ha a' ſzép Ideálók' Századja el nem múltt vólna, nem dítsekednénk most Raphaël, Titzian, és Coreggio Neveikkel; nem bírnánk a' Mesterségekben eggyes emberi Szépségekkel, nem a' Festékek' ígézö Tsalogatásával, és a' — Kellemetességgel. Ha tehát már eggyſzer így van, jobb még talán így mi reánk nézve.

Görög Formák, és görög Istenek nem illenek öſzve a' mostani emberi Nemzettel. Legyen bár Phidiás mind két Remekje, Jupiterje, 's Minervája olly isteni tökélletes; mennél fennyebben állnának elöttünk, annál rettenetessebbek vólnának; annál idegenebbek a' mi Érzéseinknek.

Olly Férjfiak, kik egyedül-is állani tudtak, vóltak tsak elég méréſzek Szemek-

be nézni ezen Istenségeknek, magokat ő velek eggyeknek képzelni, és ezért Segedelmeket kérni.

Mi Segéd nélkül-való erőtlenek vagyunk. Mindenkoron ſzűkölködünk, és Erőnkbe' bízakodunk. Eggy Meghittet keresünk mi, kinek Szükséginket panaſzolhassuk; a' kinek Szíveinket kiönthessük, minden ő Ellenkezéseivel, Tévelyedéseivel, 's titkos Intézéseivel eggyűtt; a' kinek — mivel mi magunk-is tűrők, és irgalmazók vagyunk — minden Fáraſztása nélkül, ſzüntelen Könnyhúllatásainkkal, és Esdeklésinkkel, Segíttségét, és Szánakozását kitsalhassuk, — ez a' leg-főbb Szüksége Életünknek, és azért teremtt az Ember Isteneket a' maga Képére.

A' Terméſzet' Szava ez! mondjon bár ellene, a' mit akar, a' világi Böltsesség, a' melly Szörſzálhasagatáson rágódik, és Levegö-képeken épül. A' Hasonlatosság nélkül, meg-hóltt a' Szeretet. Nem fogja-

meg

meg az Erötlen a' Tökélletest; maga Nemü Állatot keres, a' ki öt' értse, ſzeresse, a' kivel magát közölje.

Illyen emberi Nemhez tartoznak a' Képformálók-is, és ezekért alkotnak. Görög Orſzág' Ideáljai közzül, éppen tsak annyi maradtt még fel, hogy ſzolgáljon Újmútatás gyanánt: Melly felé feküdtt az előtt az Mesterség' Ösvénnye. — — Ma nem dolgozik többé a' Kép-alkotó tsak a' tiſzta aesthetica Érzésért, az Embert, erköl tsi Béllyegével, eggyes 's tulajdon Teremſzetével fel-emeli, és ez által igyekezik — tetſzeni. Ezt keressük ma a' Mesterségeknél: ſzeretni akarunk.

Ez a' Szeretet nem engedelmeskedik ſemmi Kénſzerítésnek; ſzabad minden Indúlatja, mint a' Gyermek Amorè. Beſzéljenek a' Tudósok, a' Képformálók Külömböztetéseikről, azoknak Tudománnyáról, betsüljék a' Képnek Regulákra ſzabott Állását; a' Köntöst (Drapperie) annak Rántzo-

tzolását; a' Terméſzet' helyes Kinyomását; a' Világosság', Árnyékozat' bájoló Játékát; ſzeretni nem lehet a' Köntöst, a' Világítást, a' Testeket. Az Embert, és a' Képen az emberi Lélek' Kinyomását ſzeretjük.

Raphaël' Etsetje alól van itt eggy Kisded Kép: a' ſzent Ház-nép! Erőſzakos ennek Külseje, de ritkán lehet annyit mondani eggy Kép' Dítséretére, mint erről. Eggy Ház-népnek tökélletes bóldog Eggyessége ez! Er'sébet, és Mária a' Földön ülnek, és köztök vannak Gyermekeik. A' kis János Ölébe' ül Annyának, és eggy kellemetes kis Fiú, a' Gyermek Jéſus, Annya' Térdén ül, — Rajzolása helyes, és ſzép. A' bóldog Anya mennyei Kellemetességgel, és Gyengélkedéssel néz Fiára; Feje gyengén hajol-elé; és Homlokán Szüz Szépség terjed-el. Nints talán több Képíró, a' ki az Anyát, és a' Szüzet eggy Valóságban úgy öſzve tudná olvaſztani mint ö. Félretévén minden

den Titkokat, ez a' Karakter van a' Terméſzetben. Erköltsi Szüzesség, tiſzta Szív, tiſzta Képzelödés, Anyaiſzerelemmel eggy Szövettségbe, — ez a' leg-ritkább Tünemények közzé tartozik ugyan, de nem hóltt még ki az Emberek közzül . . . Er'sébet Jó'sefet nézi, a' ki jó Lelkü Ábrázattal mosolyog le. A' Viselet (Costume) együgyü, és ſzép, minden hijában-való Pompa nélkül, az akkori Köznép' Ruhája ſzerént. Nem festett Raphael itt Isteneket, de gondoltt magának isteni Embereket.

Pietro da Cortona ſzép Parázsnája, de mit mondok? Ez a' Kép Boſſzúállást kiált ezen hamis Vádért! Ha ez Parázsna vólt, a' kit itt látſz, a' ki ártatlan, vesse a' leg-elsö Követ reája. Lekötözött Karokkal áll itt; félre fordított Tekintete Könnyel telve, — olly Tekintet, mellyet tsúf Vádólói rettegnek. Ortzavonásaiban a' belsö Meg-nyúgovás' magas Tsendessége fekſzik, és eggy kitsinyt öſzveſzorított Ajakiba' Fájdalom, és a' meg-sértett Érzés' ne-

mes

mes Makattsága. Felséges még Ortzájának Formája-is. A' Fö, Testhelyhetés, és Köntös eggyügyü Kellemetességet mutat. Félig feltakartt Nyaka, és Kezei jól vannak ſzínelve. (colorirt.)

Közel ehez függ egéſz Magasságában Kereſztelö János a' Puſztában. Bal Karjára támaſzkodva, bal Lábát fel-felé vonva, nyúgſzik, de nem henyél; Jobbját kiterjeſztve, így ül János itt egéſz Erejében 's Virágjában, elmélkedö Fejét jobb Válla felé ereſztve. Balja alatt a' Köſzikla alatt, fekſzik a' Kereſzt, és Jobbjában, melly Kebelét bé-árnyékozza, van a' Kereſztség' Jelentö-képe, a' Vízzel tele Tséſze.

Erö t mutat a' Nyúgodalomban-is, nem El-lankadást. Itt ül eggy Férjfi, fiatal Szépségében; nyúgſzik a' Test, és a' ſzabadon lebegö Kar fenn-áll. Szépek és tiſztták Ajakai. Kedves Mosolygással jutalmaz-

tat-

tyák-meg azt, a' ki azokat halgatja: de most más Érzés fekſzik rajtok. Talán az Reménység' tsendes Örömei? Legalább vidám Gondolatok lezzengenek be-zártt Szája körűl, és hízelkednek az Hang' Fedelének. Leereſztett Tekíntete. Belső Tsudállássa valamelly érzelltt nagy Tárgynak nyomjale Szem-pilláit; magas Bóltozatjai alatt, mellyek olly ſzépen ki-dűlnek a' Szemöldök' Árnyéka alól, valamelly Isteni Látomány áll, mellyhez képest a' Föld' minden Szépsége, tsak Por, és Hamú . . . Melly tiſzta Homloka, és melly vidám! ſemmi Kívánság, ſemmi Indulat nem háborgatja ezen Lélek' ſzent Békességét, a' mellynek Erői még-is Mozdúlásban vagynak.

Nékünk nagy ez a' Kép, és magához vonſzó! minket emlékeztet olly Történetekre, mellyek ezen Tárgygyal minket öſzveköthetnek. Esmérjük mi ezen méltóságos Ifjat. Eggy megveſztegetett Világ feküdtt Szemei elött. A' Mértékletesség, és maga Megtagadás által megtsináltt, és élesültt

Ér-

Értelme megmérte a' Jövendöt. Magános Vadonyokban elmélkedik az Idö nagy Szükségeiröl. Nemesebb lévén elsüllyedett Nemzeténél, eltávozott töle kemény Élete-rendje által, 's Példájával büntette azt, . . . és égö Dorgálásaival. Látja ez az Erkölts' Birája, hogy nem foganatosok ezen Beſzédek. Fel-áldozást, Hoſſzútürést, Szeretetet — Emberinél nagyobb Szeretetet kíván az erköltsi Romlottságnak Nagyobbítása. Most gondolja ezen Tulajdonságokat eggy Ideálban — úgy látſzik, hogy esméretes Képpel olvad az öſzve, hogy esméri azt az Isteni Férjfit, a' kiben fekſzik az Emberek' Szabadítása — Ezen Gondolat' víg Borzadásait hírdeti lefüggö Tekíntete. Tüzes beſzédü Ajakin most a' vidám Reménységek' Nyúgodalma fekſzik — és ez Kereſztelö János!

Most lehet meg fogni, hogy nem lehet nékünk annyi Apolló, bár melly Kéz formálta-is azt — mint ez az Ember-társunk János. Egynéműsége magához

vonſz

vonſz minket, mert ő minékünk magas Tökélletésségében - is Atyánkfia; töle akarunk tanúlni, mert öt' meg - értjük, mert ő úgy gondolkozik, mint mi; Apolló pedig az, a' minek néki lenni kell — Isten. Róla, 's felöle ſemmit meg nem foghatunk. Tsupa Érzés, nem esmérjük, tsak találgatva, 's Homályba' érzellyük.

Guidó Menybemenö Ma Donnája (Bóldogaſſzonya) függ a' Dresdai Képpalotába'. Az Egek' Királynéja viſſzatér Székébe, melly Tulajdona. Nem lebeg — áll; inkább elmélkedve, mint vídámon. Ez az Isteniaſſzony elhagyja a' Világot, mellyhez ſoha ſem tartozott. Az imádó Angyalok halgatva imádnak — és az Egek innepelnek. Még-is olly ſok kedves Emberiség benne! Látja az Egeket nyítva, tévelygö Tekíntete, Ortzája mint Megbóldogúlt aké, gyengén kiterjeſztett Karjai magyarázhatatlan Gyönyörüségét jelentik. Két Angyalok Lábai-

nál, emelik a' Magasságba, Köntöséhez kaptsolják magokat, és örülnek néki mennyei Szerelemmel — nem! Ember nem mondhatja azt ki, mint örülnek az Angyalok. —

Új Világ ez, Világossággal tellyes, és tiſzta Világosságban álló. Nints itt ſemmi földi, ſemmi tiſztátalan, még kék Palástjais az El-változottnak, tsak mint meg-testesültt *Aether*, nem nehéz — és tsak Méltóságot ád. A' Szüz vékony, és lebegö, egéſſzen felöltözött; és már-is látſzik mennyei, romolhatatlan Terméſzettel bírni. Nézz reá, és hiſzed a' Feltámadást — Az Angyalok Szépsége, és az ö Kedvességek minden Leirást meg-halad. Minden bennek mennyei Artatlanság, és ſeráfimi Szerelem. Vannak a' Szépségnek Ideáljai, mellyek külömböznek az Görög Isteniformáktól, és ezekbe' az Angyalokba' lehet azokat ſzemlélni. Majd nem hihetetlen, hogy az *Empyraeum*' Tsudáit testi Formával így fel-lehessen ruházni. Angyali Tiſztaság, eggyütt

a'

a' bóldog Lelkek' tsendes Tűzével, örök Kellemetessége a' Vídámságnak Isteni Ifjak' Formájokban. Minden Gyönyörűség ezen Képben, és gyönyörűségessen, 's rettenetessen rázza meg az Érzést . . . !

" Ha ezen Próbával fel-támaſzthatjuk az olvasó Közönségnek a' ſzép Mesterségek eránt-való Szerelmét, több illyeket a' jövö Köttetekben leírni Örö münk léſzen. „

Az Embernek külömb-féle Nemeiről.

A' leg-elsö és leg-fontossabb Külömbség, a' melly az Emberek' külömb'féle Nemei között találtatik, a' Színbe' vagyon, a' második a' Formába', és Nagyságba', a' harmadik a' Nemzetek' Terméſzeti Tuajdonságaikba'.

Éjſzak felé Lapplandban, és Tatár Orſzágnak Déli Partjain lakik eggy kis Neme az Embernek, a' mellynek igen tsudálatos Formája vagyon. Ezen hihetöképpen elkortsosodott Embereknek Száma, nagy, és meſſze Földön el-terjed.

Úgy látſzik, hogy a' Dániai, Svétziai Lappok, a' Zemblánusok, Borándusok, Samojédák, az Éjſzaki Tatá-

tárok, a' Grönlándusok mind egygy Nemből ſzármaznak. Mind ezen Nemzeteknek, ſzéles, és lapos Képek, fitos, ſzélesen lenyomott Orrok, vagyon: Szemeiknek Szívárványja ſárga-barna, Feketére verő, Szemöldökök ſűrű, és a' Vakſzemekre kiterjedő, Pofájok mód-nélkül pűllyedtt, Szájok igen nagy, Képeknek alsó Réſze keskeny, Ajakok vastag, és lefüggő, Szavok vékony, és sípító, Fejek nagy, Hajok fekete, és ſima, Börök ſetét-barna. Testek kitsiny, és ſovány, de zomok. Nagyságok rend-ſzerínt négy Lábnyi. Azt vélné az Ember, hogy mindegyik idétlen ſzületett közöttök.

Az egéſz Külömbség ezen Nemzetek között, egyedűl Rútságoknak nagyobb, vagy kissebb Grádusában helyheztetik.

A' Grönlándusok p. o. leg-feketébbek, és Olajſzínűek, és némellyek azt állítják, hogy olly fekete Emberek vagynak közöttök mint a' Szeretsenyek. Az Aſſzonyok kitsinyek, de jól formáltattak. Tsetsek olly

púha, és hoſſzú, hogy azt Vállokra vethetik, és Gyermeiket hátúlrúl ſzoptathatják. Tsetsbimbójok olly fekete, mint a' Korom. Képek ſzéles, Szemeik feketék, és tüzesek, Lábaik, és Kezeik rövidek.

Ezek a' Nemzetek, nem tsak rút Formájokra, Kitsinységekre, Hajoknak, és Szemeknek Színére nézve, hanem még Hajlandóságaikban, és Erköltsökben-is megegyeznek. Közönségesen babonások, és ostobák.

A' Dániai Lappok minden Bóldogságokat eggy fekete Matskától függeſztikfel, a' melly minden Titkaikban Meg-hitjek, és minden Dolgaikban Tanátsosok, de kiváltképpen, midőn előre megakarják tudni, ha anátsos-é Vadáſzatra menni, vagy Halázatot próbálni?

A' Svétziai Lappoknál, minden Házban, eggy Dob vagyon, a' melly által, az Ördögtől kérnek Tanátsot. Jóllehet e-

rös,

rös, és jó futó Lábakkal bírnak, félénkek még-is, és a' Katonaságra alkalmatlanok. Gustávus Adolfus egy Regementet akart allítani belőlök, de semmire sem mehetett vélek. Úgy látszik, hogy egyedül tsak erre az Életmódjára, és ebbe az Országba teremtettek.

Hogy sebessen futhassanak a' Havon, Fenyö-fából tsinálnak Tsizmákat, a' mellyeknek két Réf a' Hossza, és Féllábnyi Szélessége. Elöl hegyesen felfelé állanak, Középen keresztül vagynak fúrva, hogy a' Lyukakon Szíjjakat lehessen keresztül húzni, és a' Lábhoz kötni. Ezen Lábbeliben olly sebesen szaladnak a' Havon, hogy a' leg-szaladóbb Állat sem könnyen fut el elölök. Eggy vasas, hegyes Bot van Kezekben, hogy egyenesen tarthassák, igazgathassák magokat, és hogy a' futó Állatokat leverhessék. Ezen Szántsizmákkal egyenlö Sebességgel mennek a' Hegyekre, és a' Völgyekbe. Az Aszszonyok-is élnek ezen Tsizmákkal. Leg-inkább a' Hiúzokat, Rókákat,

Nyesteket vadáſſzák, hogy azoknak Böreiken Pályinkát, és Dohányt, a' mit igen ſzeretnek, tserélhessenek.

Eledelek ſzáraz Halakból, és Medve-Húsból áll, Kenyeret apróra tört Hal-gerintzekből, gyenge Fenyö és Nyír-fa Héjjal egyelítve, tsinálnak. Igen kevesen ſózzák Ételeket. Italokat Tzethal 'Sírból, és Vízből, a' mellybe' Fenyö-magot áztatnak, kéſzítik.

A' Vallásról, vagy a' leg-föbb Valóságról, még tsak darabos Képzeletjeik fintsenek. Közönségesen Bálvány-imádók, és a' Babonának Rabjai.

Inkább lehet Ostobáknak, és Otsmányoknak, mintsem Vadaknak tartani. Minden Erköltseikből, és Szokásaikból Alatsonyságok, és Útálatra-méltó-vóltok tetſzikki. Mezítelen, és eggyelesleg ferednek a' Legények és Leányok, az Anya, és a' Fijak, a' Férjfi, és Aſſzony-testvérek, minden

Sze-

Szemérem nélkül. Mihelyt felette meleg Ferdöjökből ki-jönnek, eggyſzeriben igen hideg Vízbe ſzökdösnek, hogy meg-hívesítsék magokat.

Az Idegenek eránt annyira adakozók, és emberségesek, hogy még Feleségeikkel, és Leányaikkal-is meg-kinállyák, és nagy Betsületnek tartják, ha Ajánlásokat meg-nem vetik. Ez ſzinté úgy Szokás a' Samojédáknál, és Borándusoknál mint a' Lappok, és Grönlándusok között. Ennek az az Oka, mivelhogy az Aſſzonyok felette rútak, és a' Férjfiak által látják Rútságokat.

A' Laplandiai Aſſzonyok Télbe' Belénd-börben, Nyárban pedig Madárbörbe' járnak, mivel-hogy a' Váſzony felöl ſemmit ſem tudnak.

A' Zemblaniai Aſſzonyok meg-fúrják Orrokat, és Füleiket, és valami kék Követskéket aggatnak belé. Homlokokat és

Allokat pedig kék Húzásokkal tarkára festik. A' Férjfiak körös-környül meg-nyírják Szakállokat, és ſemmit ſem tartonak a' Szörékességére.

A' Grönlándiai Aſſzonyok Tengeri-kutya Börrel ruházkodnak, Fülbe-függöt-is viselnek, és Képeket Kékkel, és Sárgával festik.

Többnyire mindnyáján a' Föld alatt laknak, mint a' Vakondakok, vagy pedig Kalyibákban, a' mellyek egéſſzen bé vagynak takarva Földdel, Fa-héjjal, és Halgerintzekkel. Némellyek a' Föld alatt Menéseket tsinálnak, hogy a' Télen által, Szomſzédjaikat meg-látogathassák, és társaságosan élhessenek vélek.

Mivelhogy eggynéhány Hólnapokig tart az Éjj nálok, ſzüntelen Világot égetnek Lámpásban. E' végre a' Hal'sír ſzolgál nékik, a' mellyel nem tsak Lámpásaikat meg-töltik, hanem Szomjúságokat-is enyhítik.

Nyár-

Nyárban ſem igen élhetnek több Könnyebséggel, mivel hogy ezen ſzép Réſzében az Eſztendönek, kíntelenek egéſſzen a' Füſtbe el-temetni magokat, hogy a' Legyeknek fájdalmas Tsipéseiktöl óltalmazhassák magokat, a' mellyek itt ſokkal ſzámosabbak, mind a' leg-melegebb Tartományokban. *

Jóllehet illy kemény - és keserves Életek' Módja, még-is igen rítkán lehet Beteget találni közöttök. Söt inkább mindnyájan hoſſzú Életet érnek, és az Öregek-is olly fris-

* Ez a' Féreg, a' mint Adánson írja, a' Senegalliai fekete Víznek, nádas, és hozzá férhetetlen Réſzéből jön, olly nagy Számmal, hogy a' Levegöt meg-homályosítja. Allig óltalmazhatja magát töle az Ember, mivelhogy Fúlánkjok a' leg-vastagabb Bört-is meg-hatja. Szúrások, mint hogy eggyſzerre ſokan lepik - meg az Embert, el-türhetetlen, és az egéſz Testen fájdalmas Égetést okoz. A' Szeretsenyek, igen magos Ágyakon hálnak, hogy ezen Bogaraktól megörízkedhessenek.

frissek és elevenek, hogy bajosan lehet meg-külömböztetni az Ifjaktól. A' leg-nagyobb Alkalmatlanság, a' melly közönséges közöttök, a' Vakságban, és Vakoskodásban áll. A' Hónak vakító Fejérsége Télben, Tavaſzkor és Öſſzel, Nyárban pedig a' tsipő Füst Oka annak, hogy a' Lakosok közönségesen el-veſztik Szemek' Világát Öregségekre.

A' Tatár Nemzetség véghetetlen Tartományokat foglal-el Ásiában. Ruſſziának eggy Réſzétől, egéſſzen Kamtſatkáig terjed, a' melly Köznek Hoſſza tízen-eggy és tízen-két ſzáz Mért-föld között vagyon, Szélessége kétſzáz ötven, és így legalább ſzázſzor nagyobb Magyar Orſzágnál.

A' Tatár Nevezet alatt jövő Népeknek, felül ſzéles, és már Ifjúságokban rántzos, alúl pedig keskeny Képek vagyon, Orok rövid, és vastag, Szemek kitsiny, és mélyen fekvő, Pofájok nagy, Allok hoſſzú, és elöre álló, hoſſzú ritka Fogaik, erős Szemek-

mekre le-nött Szemöldökök, vastag Szempillájok, lapos Képek, homályos Olajſzínű Börök, fekete Hajok vagyon. Nagyságok középſzerű, de még-is igen erössek. Szakáll Helyében, mint a' Khinabéliek, eggyes vékony Haj-tsomókat hordonak.

A' Kalmukok még-is leg-rútabbak a' Tatár Nemzetségek között, és egyedűl Látások már Borzadást okozhat. Szűntelen ide 's tova tsaponganak, Váſzony, vagy Bör-sátorok alatt laknak, Eledelek nyers, vagy a' Nyereg alatt valamennyire megpállott Ló- vagy Teve-hús; avagy a' Napon ſzáraſztott Halak. Köles-liſzttel kiforrott Lótéj közönséges Italok. Mindnyájan kopaſz Fővel járnak, elöl még-is annyi Hajat hagynak; hogy kétfelöl Tsombokot köthessenek belöle.

Az Aſſzonyok, vetélkednek Rútságokra nézve a' Férjfiakkal, Hajokat bé-fonják, és apró Réz-darabokat, vagy más efféle Ékeſségeket aggatnak reája.

Na-

Nagyobb Réſze ezen Nemzeteknek, ſemmit ſem tud a' Vallásról, Mértékletességről, és Illendőségről. Mindnyáján tolvajkodók, és ragadozók.

A' Dagestaniai Tatárok, a' kik jólrendeltt Orſzágokkal határosok, nagy Kereskedést űznek a' Rabokkal, és azon Szerentsétlenekkel, a' kiket el-ragadoznak, és a' Törököknek, vagy Per'sáknak el-adják azokat.

Leg-nagyobb Gazdagságok ezeknek a' Nemzeteknek a' Lovakban áll. Itt Szokás, hogy a' Lovak, az Emberekkel eggy Társaságban laknak ſzüntelen. A' Tatárok Megſzűnés nélkűl Lovaik körűl foglalatoskodnak, és olly derekasan meg-tudják tanítani azokat, hogy olly okossaknak tarthatná az Ember, mint Tanítójok. A' Kantárnak leg-gyengébb Mozdúlása által igazgattathatnak; és mintegy még Gondolatját-is eltalálják a' Lovaglónak.

Men-

Mennél mélyebben mégyen az Ember Napkelet felé a' ſzabad Tatár Orſzágba, annál tűrhetőbbek Képeik, jóllehet valóságos Charakterek meg-marad. Eggy Szóval: a' Monguli Tatárok vagy Khinának Elfoglalói Eleitől fogva, leg-jobb Rendben vóltak ezen Nemzetek között, és máig-is leg-kevésbé rútak. Mindazáltal mint a' többieknek kitsiny Szemek, ſzéles, és Lapos Képek, rövid, de mindenkor fekete, vagy veres-barna Szakállok, rövid, ſzéles, és lapos Orok, fekete-barna, de nem olly igen olajſzínű Börök vagyon.

Minthogy ezen Nemzetek között igen ſok Rabok vagynak mind a' két Nemből, a' kiket Lengyel, és Oroſz Orſzágból ragadtak el; minthogy Vallások az Ágyasok' Tartását megengedi, és Sultánjaik, és a' Murtzok, a' kik a' Nemesek közöttök, Tzirkaſſziából, és Georgiából hozatnak magoknak Feleségeket, terméſzetes Dolog, hogy ezen Egyelítésből kevésbbé rút Gyermekek ſzármaznak. Sőt inkább van eggy

egéſz

egéſz Nemzet ezen Tatárok között, Kabadiſzkinak hívják, mellynek Férjfiai, és Aſſzonyai rend kivül ſzépek. Ezeknek ſzép, eleven, piros Képek, nagy tűzes, fekete Szemek vagyon, Termetek nagy, és tekíntetes.

Közönségesen vévén, a' Tatárok vakmerö, hadakozó, Vadáſzatot-ſzeretö Emberek, ſzeretik a' Szabadságot, de a' mellett baromi gorombák.

Még nintsen meghatározva, ha más Eredetűek-é a' Khinabéliek, mint a' Tatárok, és egyedül tsak külömböző Hajlandóságaik, Erköltseik, és Szokásaik ád erre a' Kérdésre Alkalmatosságot, mivelhogy

A' Khinaiak puhák, békességesek, érzéketlenek, Szabadságra nem vágyódók, Komplimentirozók egéſz az Útálatig. De ha Formájokat, és Képeket visgálja az Ember, tsalhatatlan Jeleit találja a' Hasonlatosságnak, a' Khinák, és Tatárok között.

Tag-

Tagjaik helyes Mértékre vagynak formálva, de Testek vastag, és kövér, Képek ſzéles, és kerék, Szemek kitsiny, Szemöldökök vastag, Orok tompa, és kitsiny; mind a' két Ajakokon vagynak eggynéhány Szakáll-tsomótskák, Állokon pedig kevés Ször vagyon. A' Déli Tartományokban lakó Khinák barnábbak a' többieknél, az Orſzág' Közepében Lakók pedig olly fejérek, mint Németh, vagy Magyar Orſzágnak Lakosi.

Az Aſſzonyok minden Mesterséggel azon vagynak, hogy Szemeiket olly kitsinnyé tsinálják, a' mint tsak lehet. Az ifjú Leánykák ſzűntelen húzogatják Szempillájokat, hogy Szemek kitsiny, és hoſſzú légyen, mivelhogy a' nélkül, és ſzéles lenyomott Or nélkül, nem remélhetik, hogy a' Khinai tökélletes Szépségek közé ſzámláltassanak. Egyébként Színek ſzép, Ajakaik igen pirosak, Szájjok jól formáltt, Hajok igen fekete, Fogaik a' Bétellel * való Éléstől megfe-

* Linné Piper Bételének nevezi. Ez eggy folyó Plánta, Levelei ol-

feketednek, Börök-is a' ſok Festéstöl annyira meg-rántzosodik, hogy eggy harmíntz Eſztendös Aſſzonyt, már vén Aſſzonynak vélne az Ember.

A' Japoniaiak, és Khinabéliek között olly nagy a' Hasonlatosság, hogy eggy Eredetüeknek tartaná az Ember. A' Japoniaiaknak ſárgább, vagy inkább barnább Színek vagyon, Testek' Alkotása erös, zo-

---

lyanok, mint a' Tzitrom-fáé, keserük, és veres Nedvességgel bövelkednek. Ezen Levelek olly közönségesek, hogy mind a' Gazdagok, mind a' Szegények, ſzüntelen magoknál hordozzák Skátulyákban vagy Zsatskókban. Midön öſzvetalálkoznak, vagy eggymást látogatják, Bétellel kinálják eggymást, és a' leg-nagyobb Gorombaságnak tartatik, a' Vendéget avval meg nem kinálni, és Gyalázatnak azt megvetni. Alig lehet valamelly Fö-ſzeméllyel beſzélni, a' nélkül, hogy Bételt ne tartson a' Szájjában az, a' ki béſzéll.

zomokok, Képek lapos, ſzéles, Orok-is ollyan, Szemeik kitsinyek, Szakállok vékony, Hajok fekete.

Kharakterekre nézve kevélyek, hadakozók, mindenre alkalmatosok, erössek, kedveltetök, és udvariak. Ide tartozik a' Beſzédben-való Könnyüség, Állhatatlanság, és Hijába'-valóság. Tsudálkozásra méltó bennek az Éhség', Szomjúság', Hideg', Meleg', és az Élet' minden Viſzontagságainak könnyü Elviselete. A' Mesterségekre, és Kézimunkákra-is igen alkalmatosok, és ſzorgalmatosok. Az Evés mellett, valamint a' Khinaiak, apró Bototskákkal élnek, és Eledeleket ſzámtalan Tzeremóniák, és különös Jelengetésekkel eſzik meg. Rövideden tsak nem mind azon Hajlandóságok, Erköltsök, és Szokások uralkodnak közöttök, a' mellyek Khinában.

A' leg-nevetségessebb Szokás, a' melly e' két Nemzetnél vagyon, az, hogy az Aſz-

ſzonyok Lábait addig erőltetik, míg olly kitsinnyé nem tsinálják, hogy alig állhatnak. Némelly Útazók azt írják, hogy Khinában, mihelyt a' Leányka a' három Eſztendőt meghaladta, eggy Lábát, a' másik után ketté törik, úgy hogy a' Lábújjakat a' Talp alá lehessen hajtani, hogy a' Húst forró Vízzel igyekeznek meg-emésſzteni, azutánn pedig a' Lábat külömbféle Kötésekbe kötik, mind addig, míg azt a' Görbeséget fel nem vette, a' melly eggy Khinai Lábnak Szépségére meg-kívántatik. Az igen terméſzetes Dolog, hogy a' Fájdalom, a' melly ebből az Erőltetésből ſzármazik, egéſz Életekben tart, és igen nevettséges Járást okoz. De mit nem tsinál az Aſſzony, hogy eggy képzeltt Szépségnek Bírtokába juthasson. Legalább a' Khinai Aſſzonyok örömest ſzenvedik ezen tartó Fájdalmat, mivelhogy az által Szeretőjök' Bírtokáról bizonyossá tétetetnek, és talán el-is hagynák vágni Lábokat, ha az által inkább meg-nyerhetnék a' Férjſiak' Hajlandóságát.

Dél és Napnyúgot felé, határoznak Khinával a' Kochinkhina- és Tunquinabéliek.

A' Tunquinabéliek közép Termetűek, és barnák, de Börök ſzép, és ſima. Képek közönségesen hoſſzas, és laposkerék, Orok jól formáltt, Ajakaik ſzépek, Hajok fekete, sűrű, és hoſſzú. Fogaikat olly feketére festik, a' mint tsak lehet.

Elsö Tekíntettel, mindjárt látja az Ember, hogy ezek a' Nemzetek keveset külömböznek a' Khinabéliektöl. Még Színekre nézve-is eggyeznek azokkal, a' kik inkább Délfelé laknak. Hogy pedig közönségesen barnábbak, mint a' Khinabéliek, az az Oka, hogy melegebb Ég alatt laknak.

Hasonlóképpen van a' Dolog a' Siám-Pegu - Arakan - Laosbéliekkel - is. Mind ezen Nemzeteknek, nagy Hasonlatosságok vagyon a' Khinabéliekkel, Ábrázatjokra nézve. Színekben ugyan külömböznek.

A' Siámbéliek inkább kitsinyek, mint nagyok, Testek jól épültt, Képek inkább hoſſzasan kerék, mint ſem négy Szegeletű, ſzéles és felül ki-ülö, Homlokok lassán-lassán keskenyedik, és felül olly hegyesen végzödik, mint Állok alúl. Kis Szemeik mélyen feküſznek, azoknak Fejérje sárgás, Szájok nagy, Ajakaik vastagok, Fogaikat feketére festik, Képeknek goromba Színe barnaveressel eggyesleg, vagy, a' mint némellyek írják, hamú-ſzín. Orok rövid, és elöl kerekded, Fülök nagyobb mint a' miénk, és annál ſzebbnek tartják, mennél nagyobb.

Közönségesen igen ſokat tartonak a' nagy Fülröl a' Napkeleti Nemzetek. Némellyek ſzüntelen Húzogatás által igyekeznek azt nagyítani, és tsak olly Lyukatskát fúrnak rajta, a' mellybe a' Fülön-függöket húzzák. Mások, kiváltképpen pedig Laos Orſzágának Lakossai, olly nagy Lyukakat tsinálnak apródonként Fülökbe', hogy az

Ök-

öklét által dughatja az Ember, és ezeknek Füleik egéſz a' Vállokig le-függnek.

A' Siámbélieknek Füleik, terméſzetesen nagyobbak valamivel a' miéinknél; Hajok sürü, fekete, és ſima. Mind a' Férjfiak, mind az Aſſzonyok, tsak Fülökig nevelik azt. Ajakaikat bizonyos jó-ſzagú Kenettel kenik-bé, a' mellytöl igen halavánnyok léſznek. A' Terméſzet igen kevés Szakált adott nékik, de azt-is ki-ſzaggatják, Körmeiket ellenben ſzorgalmatosan megnevelik. Az Aſſzonyok olly nehéz Fülbe'-függöket hordonak, hogy az azoktól tsináltt Lyukakon, eggy Hüvelyk'újj kereſztül fér. Képeknek Színe fekete-barna, Testek kartsú, Magokviselése ſzelíd, barátságos, kedveltetö. Olly Ugrók, és Tántzosok vagynak közöttök, a' kik az Európaiakkal vetélkednek. Fogaikat valamelly Kenötstsel feketítik, a' mellyet gyakran meg-kell újjítani, a' midön mindenkor meg-tartóztatják magokat az Evéstöl, eggynéhány Napokig, hogy a' Firniſznek Ideje légyen jól meg-

ragadni. Fogaik' Feketítésének azt a' nevetséges Okát adják, hogy illetlen, hogy az Embernek olly fejér Foga légyen, mint a' Barmoknak.

Arakánnak, és Pégúnak Lakosi, ſokat hasonlítanak a' Siámbéliekhez. A' Khinabéliektöl feketébb Színekre külömböznek, Képek', és Testek' Formájára pedig igen keveset.

Az Arakánbélieknél nagy Szépségnek tartatik a' ſzéles, és lapos Homlok, és az Okból Gyermekeiknek Homlokokra, mindjárt Születések után, nehéz Ón-táblátskát téſznek, hogy apródonként meg-laposodjon. Ezen kivül tágas Or-lyukaik, tüzes, hoſſzú Szemeik, és egéſz Vállig függö Füleik vagynak. Jó ízüen meg-eſzik az Egereket, Patkányokat, Kígyókat, és büdös Halakat.

Ezekböl lehet látni, hogy a' Khinabéliek, és ezen Nemzetek között, nem nagy

Kü-

Külömbség vagyon, és hogy kis Szemeikre nézve, a' Tatárokhoz hasonlítanak.

Ha Délfelé mégyen az Ember már észrevehető Változást, vagy leg-alább Külömbséget talál az Abrázatokban.

Malakka Félszigetének, és Sumatra Szigetének Lakosi, feketék, kitsinyek, frissek, jó Formájúak. Mezítelenek egész Ágyékokig, és egyedül tsak valami Kötényt hordonak hol az eggy, hol a' más Vállokon. Terméfzetesen bátrak, és akkor veszedelmesek-is, midőn Szokások szerint, Opiumot vettek, a' melly Fejeket meg-bódítja, és meg-részegíti öket. Kevélyek, és ellenkezők.

Pugniatán vagy Pissagán Szigetében, a' melly tízenhat Mértföldnyire van Sumatrától, a' Braziliabéliekhez hasonlítanak a' Lakosok Nagyságokra, Termetekre, és Színekre nézve. Hajok fima,

és igen hoſſzú, egyéb'aránt pedig mezítelen járnak.

A' Nikobári Szigeteknek Lakosi, nagyok, és ſzép Termetüek, Színek feketebarna, és sárgás, Képek hoſſzas, Hajok fekete, és ſima, Orok középſzerü. Aſſzonyaiknak ſemmi Szemöldökök ſintsen, hihető, hogy ki-ſzaggatják azt. Majd nem egéſſzen mezítelen járnak.

A' Sombreó Szigetének, a' melly Éjjſzak felé esik Nikobártól, Lakosi feketék, de Képeket külömb-féle Színekre, zöldre, sárgára, 's a' t. festik.

Malakkának, Sumatrának, és több apró Szigeteknek Lakosi, már magok között-is, de föképpen a' Khinabéliektöl, és Tatároktól külömböznek, és más Eredetüeknek látſzonak lenni.

A' Jávabéliek ellenben jó-formán hasonlítanak a' Khinabéliekhez, jóllehet

Szom-

Szomſzédi Sumatrának, és Malakkának. Erős, és vastag Termetüek, Nagyságok középſzerü, Képek lapos, Pofájok düllyedtt, Szemöldökök vastag, és lehajló, Szemeik kitsinyek, Szakállok fekete, és igen ritka, valamint Hajok-is.

Jáva Szigetének Lakosai, jóltermett, erös Emberek. Képek lapos, Pofájok ſzéles, és ki-ülő, Szempillájok nagy, Szemeik kitsinyek, Hajok hoſſzú, Képeknek Színe fekete-barna, Szakállok ritka, Körmeik hoſzſzúk, és Fogaik meg vagynak reſzelve. Bátrak, és a' nagy Melegség miatt mezítelen járnak.

Ezeken kivül, igen nagy Külömbség vagyon a' Lakosok között, mind Ábrázatjok', mind Testek' Formájára, mind pedig Színekre nézve, mivelhogy ſokféle Nemzetek lakják ezen Szigetet. Példának Okáért, vagyon eggy egéſz Nemzet a' Jáva Szigetében, Khakrelas a' Neve. Az ehez tartozó Emberek fejér, és sárgás Színüek,

és olly gyenge Szemek vagyon, hogy a' Nap' Világát el-nem ſzenvedhetik. Éjjel igen jól látnak, Nappal pedig le-függeſztett, és bé-húnytt Szemekkel járnak.

A' Molukki Szigeteknek Lakosai, a' Sumatra-és Jávabéliekhez hasonlítanak, mind Életek' Módjára mind Fegyverekre, mind Nyelvekre mind Ruhájokra, és Színekre, 's a' t. nézve. Hajok ſima, és fekete, Szemeik nagyok, Szemöldökök, és Szempillájok ſzéles, Testek erős, és tartó. Hoſſzú Életük, jóllehet Hajok idején megőſzül.

Banda Szigetének eredeti Lakosai felől azt beſzéllik a' Hollándiai Irók, hogy igen hoſſzú Életük, és hogy ſzáz harmíntz Eſztendös Embert látni közöttök, nem ritka Dolog. A' Férjfiak igen túnyák, egyedül tsak Sétálással töltik Idejeket, és a' Dolgot Feleségeikre hagyják.

A'

A' Filippinai Szigeteknek Lakosai, ſokféle Nemzeteknek Egyelitéséből eredtek, mivelhogy Spanyolokkal, India-Khina-Malabárbeliekkel, Feketékkel 's a' t. házasodtak öſzve.

Éjſzak felé Mánilától vagyon a' Formóza Szigete, nem meſſze Fokiához eggy Khinai Tartományhoz, azomban még ſem hasonlítanak Lakosi a' Khinabéliekhez. A' Férjfiak, kiváltképpen pedig, a' kik a' Hegyekben laknak, kisded Termetűek, és ſzéles Képűek. Az Aſſzonyoknak nagy, és tellyes Melyjek vagyon, és ſzakállasok, mint a' Férjfiak, Fülök hoſſzú, a' mellyet még inkább meg-hoſſzítanak, a' külömbféle nagy Tsigákból-való Fülbefüggők. Hajok hoſſzú, fekete, Színek ſárga-fekete, vagy fejér-sárga, vagy egéſſzen ſárga. Igen jó Úſzók, és Futók. Eggy Útazó azt írja, hogy eggy Embert látott itt, a' kinek eggy Lábnál hoſſzabb Farka vólt, melly bé vólt növe barna-veres Szörrel, és majd az Ökörfarkhoz hasonlított. Ez az Ember azt állí-

tot-

totta, hogy ezen Szigetnek Déli Lakosai ſzínt'úgy Farkasok mint ö. Azomban hihetöbb, hogy inkább Majmok mintsem Emberek azok, a' miket Farkas Embereknek lenni állítonak némelly írók.

A' Máriáni, vagy Tolvaj Szigetek leg-meſſzebb feküſznek Napkelet felé. Lakói igen buta, és tapaſztalatlan Emberek. Minekelötte az Európaiak ide jöttek vólna, a' Tüz' Haſznát ſem tudták, és le-írhatatlan vólt Bámulások, midön azt leg-elsöben meg-látták. Képeknek Színe, nem olly igen barna, mint a' Filippinai Szigetek' Lakóié. Az Európabélieket fellyül múlják ízmosságokra, és Erejekre nézve. Termetek ſzép, és magas. Eledelek Gyökér, Gyümölts, és Hal. Jóllehet nagyok, még-is igen gyorsak-is a' mellett. Hoſſzü Életük, és ſzáz Eſztendös Öregeket, a' kik ſoha ſem vóltak betegek, látni közöttök nem Újság. Némellyek olly erösseknek írják, hogy öt Mázsát könnyen hordoznak.

Dél

Dél felé a' Máriáni Szigetektől, és Napkelet felé a' Molukki Szigetektől, vagyon a' Papusok' Országa, és Újj-Guinea.

A' Papusok fekete, vad, és baromi Emberek. Mind a' két Fülöket, Oroknak mind a' két Tzimpáját, sőt még Választo-falát-is, bé-függeszti Karikákkal, Karjaikat fellyül Gyöngyházzal ékesítik, Fejeken pedig tarkára festett Fahéj-Kutsmát viselnek. Testek jól épültt, és erős, Fogaik feketék, Szakállok erős, rövid, kondor, Hajok fekete, de nem olly gyapjas, mint a' Szeretsenyeké. Sebes futók, és kemény Fából tsináltt Fegyverekkel óltalmazzák magokat, mivelhogy a' Vasnak Hasznáról semmit sem tudnak. Fogaikkal-is óltalmazzák magokat, és harapnak, mint a' mérges Kutyák. A' Bételt szeretik, és jó ízűen eszik a' Guinai Borsot Mészszel el-vegyítve, a' mellyel Szakállokat, és Hajokat-is bé-szokták porozni.

Az Aſſzonyoknak még tsak Látása - is Útálást gerjeſzthet. Tsetsek egéſz Köldökig függ le, Hasok rend-kivül nagy, Karjaik, és Tzombjaik véknyak, Képeknek Formája ollyan mint a' Majmoké, eggy Szóval, a' Rútságot magát nem lehetne rútabbra festeni, mint ezek az Aſſzonyok.

Újj Guineának Ganet-Denys Nevezetű Szigetének Lakossai, feketék, gyorsak, és jó Formájúak, Fejek ſzéles, kerék, Hajok rövid, kondor, a' mellyet ſokféleképpen nyírkálnak, és ſárgára, fejérre, veresre 's a' t. feſtenek. Ábrázatjok türhető vólna, ha nevettséges Módon el nem tsúfitanák azt. De Orokon kereſztül eggy négy Újjnyi hoſſzú, és eggy Újjnyi vastag Páltzátskát húznak, úgy hogy ezen tsudálatos Ékesség miatt, tsak Orok' Hegyét lehet látni: Füleikbe-is Lyukakat tsinálnak, és hasonló Bototskákkal ékesítik azokat.

Újj Hollandia' Partjának Lakosi, a' Déli Szélességnek 16. Grádusa alatt, Timor

mor Szigetéből Dél felé a' leg-nyomorúltab' Emberek e' Világon, és leg-inkább közelítenek a' Baromhoz. Magassak, kartsúk, egyenesek, hoſſzú, vékony Tagokkal, vastag Fővel, kerék Homlokkal, és igen ſzéles Szemöldökökkel. Ifjúságoktól fogva félig béhúnnyák Szemeket, hogy azokat a' Legyek' mérges Tsipésektől meg-őrízhessék. Nem-is esmérhetnének meg ſemmit-is meſſzéről, ha Fejeket mindég felfelé nem tartanák, mint ha Fejek felett akarnának valamit nézni. Orok, és Ajakok vastag, Szájok igen nagy. Két első Fogaikat, hihető, hogy még Gyermekségekben, ki-törik, mivelhogy azoknak, valamint a' Szakálnak-is, még tsak Nyomdokát ſem találhatni, ſem az Aſſzonyoknál, ſem a' Férjfiaknál. Hoſſzú Képek írtóztató, mivelhogy eggy kellemetes Húzás ſintsen benne. Hajok rövid, fekete, és kondor. Színek-is olly fekete, mint a' Guineai Szeretsenyeké. Nem ruházkodnak, hanem Ágyékaikat, eggy Darab Fa-héjjal övedzik körül, mellynek Közepéből, eggy Tsomó hoſſzú Fű függ le. Házat nem épí-

tenek, hanem minden Takaró nélkül, a' ſzabad Ég alatt, a' Földön hálnak. Társaságosan élnek, húſzan, harmíntzan, Férjfiak, Aſſzonyok, Gyermekek egyelesleg.

Leg-főbb Eledelek, valamelly kis Halatskákban áll, mellyeket bizonyos Víz-rekeſztetekben fognak, a' Tenger kis Öbleiben. A' Kenyérről, Búzáról 's a' t. ſemmit ſem tudnak.

A' Mogolok, és egyéb Nemzetek az Indus' Félſzigetében, ſokat hasonlítanak az Európabéliekhez, mind Nagyságokra, mind Ábrázatjokra nézve, Színekben pedig, majd jobban, majd kevesbé külömböznek tölök.

A' Mogolok Olajſzínűek, jóllehet Mogol annyit téſzen az Indiai Nyelven, mint ſejér. Az odai Aſſzonyok igen tiſzták, mivelhogy gyakran feredznek, egyébként Olajſzínűk mint a' Férjfiak, hoſſzú Lábúk, és Derekúk. A' Férjfiaknak, tsak igen kitsiny Szakállok vagyon. Az Aſſzonyok tiſzta Életűk,

tük, és termékenyek. A' Szülés könnyű: ma lebetegſzenek, hólnap pedig már az Útſzán járkálnak. A' Dékán' Orſzágában, a' Gyermeket-is igen idején öſzve-házasítják. A' tíz Eſztendös Gyermeknek, már Szabadsága vagyon, nyóltz Eſztendös Feleségénél hálni, és Gyermekek-is ſzármaznak ezen Házasságból. De az illy ifjú Anyák, már harmíntz Eſztendös Korokban, nem ſzülnek, és rántzosodni kezdenek. Némelly Aſſzonyoknak közöttök, különös Szokások vagyon. Tudniillik, olly Formán, a' mint Köppölyt ſzoktak tenni, külömbféle Virágokat vágatnak Testekbe, és azokat, Gyökerek' Nedvével, olly tarkára festik, hogy Böröket, valamelly virágos Matériának gondolná az Ember.

A' Bengaliak ſárgábbak, mint a' Mogolok, Erköltsökre nézve is igen ſokat külömböznek eggymástól. Az Aſſzonyok leg-fajtalanabbaknak tartatnak egéſz Indiában. Itt nagy kereskedést űznek mind a' Férjfiakkal, mind az Aſſzonyokkal. Sok Heréltetet-is ſzoktak tsinálni, és el-adni. Dí-

tsérik Szépségeket, és jó Formájokat, Szorgalmatosságokat a' Kereskedésben, és Erköltsöknek Kellemetességet.

A' Koromándeli Partnak Lakosi, feketébbek a' Bengaliaiaknál, de nem olly jó Erköltsük, és többnyire, de kiváltképpen a' közönséges Emberek mezítelen járnak.

Még feketébbek a' Malabáriai Partnak Lakói, Hajok hoſſzú, ſima, fekete, Nagyságokra nézve ollyanok, mint az Európabéliek. Az Aſſzonyok Arany-karikákkal ékesítik Orrokat. A' közönséges Víztartókban, a' Város' Közepében, ferdenek eggymással a' Férjfiak, Aſſzonyok, és Leányok. Nyóltz Eſztendös Korokban, Férjhez mennek a' Leányok.

Az Indiai külömbféle Nemzeteknek Szokásai tusdálatosok, és különösök.

A' Bániánokat nem lehet reá venni, hogy valamelly Allatból egyenek, a' melly va-

valaha éltt. A' leg-kissebb Férget-is, ſőt még a' Tetűt-is, írtóznak meg-ölni. Gondoskodások mind annak Meg-tartásában, a' mi él, annyira mégyen, hogy Ris-kását, és Babot hánynak a' Vízbe, a' Halaknak, és Búzát ſzórnak el a' Földön, a' Férgek', és Madarak' Számára. Midőn Vadáſzt, vagy Haláſzt látnak, mindent el-követnek, hogy a' Vadaknak, és Halaknak-való Kedvezésre reá beſzéljék. Ha Kérések ſikeretlen, ígérik, hogy a' Puskának, és Hálónak Árrát meg-adják; ha ez ſem haſznál, fel-zavarják a' Vízet, hogy a' Halak el-ſzaladjanak, és tele Torokból kiabálnak, hogy a' Vadakat, és Madarakat el-kergessék.

A' Nairok Kalikútban, mind Nemes Vitézek, a' kik ſzüntelen Fegyverben vagynak, ſzép, jól termett, de eggy keveset Olajſzinű, magas, bátor méréſz, és alkalmatos Fegyverviselő Emberek. De Fűlöket annyira meg-hoſſzabbitják, hogy Vállokig, néha pedig azon alól függ. A' Férjfiak tsak eggy Feleséget, az Aſſzonyok pe-

dig, több Férjet vehetnek. Vannak-is olly Aſſzonyok, a' kiknek tíz Férjek vagyon, a' kiket úgy néznek, mint Szépségek által meggyőzött Rabokat. Ez tsak a' Nemes Aſſzonyoknak Elsősége, a' Polgár Aſſzonyok ellenben, mintha egéſſzen más Terméſzetük vólnának, kéntelenek eggy Férjjel meg-elégedni.

A' Kalikúti Polgárok, vagy az úgy nevezett Moucoisok, a' melly alatt, eggy általlyában, a' Köz-nép értetik, éppen nem látſzonak eggy Nemük lenni a' Nairokkal, vagy Nemesekkel; mivelhogy mind a' Férjſiak, mind az Aſſzonyok ſokkal rútabbak, ſárgábbak, és kissebbek közöttök.

Ezeken kivül, vagynak a' Nairok között, olly Férjſiak, és Aſſzonyok, a' kiknek nem Betegség által, hanem Születésektől-fogva, olly vastag Lábok vagyon, mint az Ember' Dereka ſzokott lenni. Némellyeknek tsak eggy Lábok illy formátlan, de többnyire mind a' kettő. A' Bőr ezeken a' Lábakon

kon kemény, és darabos, mint a' Szömörtső. De azért könnyen járnak. Ezek a' vastag Lábú Emberek, leg ſzámosabban vagynak a' Nairok között. Mindazonáltal találtatnak eggyenként más Tartományokbanis, mint Tzéjlánba'.

A' Tzéjlon Szigetének Lakosi, nagyok, barnák, Fülök hoſſzan le-függő, Hajok fekete. A' Köz-nép tsak nem mezítelen jár, az Aſſzonyok pedig fel-fedezett Melyel jelennek-meg. Ez a' Szokás majd egéſz Indiában közönséges.

Ezen Szigetben vagynak még Vad-emberek is, a' mellyeket Bedásnak hívnak a' Lakosok. A' Szigetnek Éjſzaki Réſzében laknak, és egéſſzen más Eredetűknek látſzonak lenni, mint minden egyéb Lakosok. Lak-helyek olly ſűrű Fák között vagyon, hogy felette nagy Bajjal lehet hozzájok jutni. Itt annyira el vagynak rejtve, hogy igen ritkán lehet eggyet látni közülök. Színekre nézve hasonlítanak a' fejér Európaiak-

hoz, vagynak még-is barna-veressek köztök. A' Tzéjláni Nyelvet nem beſzéllik, és az övéket ſenki ſem érti, mivelhogy ſemmi Hasonlatossága ſintsen az Indiaiakkal. Semmi Közösségek nintsen ſenkivel, és ſem Házakat, ſem Falukot nem építenek. Fegyverek Íjj, és Nyíl, a' mellyel Vad-díſznókat, Szarvasokat, és más Vadakat lőnek, a' mellyeknek Húsát, ſoha ſem főzik, vagy ſűtik, hanem Mézzel tsinálják-bé, a' mellyel bővelkednek.

Ennek a' nem igen ſzámos Nemzetnek, a' mellynek minden Familiája magánosan lakik, Eredete nem esméretes. Úgy látſzik, hogy ezek a' Bedák, és a' Khakrelákok Jávában, az Európabéliektől ſzármaznak. Mert nem eshetett-é az meg, hogy némelly Férjſiak, és Aſſzonyok ezen a' Szigeten hagyattattak valaha az Európaiaktól, vagy pedig Hajó-törés által, ide vettettek, és a' Lakosoktól való Félelem miatt, az Erdökben, és Köſziklák köztt kerestek Menendekhelyet, és ott a' ſzületett Vadak' Módja

ſze-

ſzerént éltek, a' melly Életnek tulajdon Gyönyörűségei vagynak?

A' Maldiviabélieket a' Tzéjlon Lakosai' Maradékinak tartják, de ſemmi Hasonlatosság nintsen közöttök, és kevesebbet külömböznek az Európabéliektől, Olajſzíneket kivévén. Sok Nemzetekből öſzvevegyültt Nemzetnek lehet öket tartani. Az Éjjſzakiak pallérozottabbak, mint a' Déliek, a' kik feketébbek-is. Az Aſſzonyok között, a' kik tűrhetők, többnyire mindnyájan zöldellő-olajſzínűk, de vagynak olly fejérek-is közöttök, mint az Europaiak, de mindnyájoknak feletie fekete Hajok vagyon, a' mit a' leg-nagyobb Szépségek közzé ſzámlálnak. Erre az is ſokat tehet, hogy kilentz Eſztendős korokig, minden Héten meg-nyírják Hajokat Gyermekeiknek. Ha ezen Szokások nem vólna, talán nem vólnának mindnyájan fekete Hajúk, mert lehet látni Gyermekeket közöttök, a' kiknek félig sárga Hajok vagyon. A' Férjfiak ſokkal ſzőröſebbek, mint az Európaiak.

A' Maldiviaiak hajlandók a' Munkára, alkalmatosok a' Mesterségekre, de eggyſzersmind babonások is, és fajtalanok. Jóllehet igen tiſztátalanok az Aſſzonyok, és önként meg-adják magokat, még-is különös Gondossággal fedezik-el Melyeket. Túnyaságok olly meſſze terjed, hogy leg-nagyobb Gyönyörüségnek tartják, ſzüntelen rengettetni magokat. Mindég Bételt rágnak, és Eledeleikbe igen ſok Füſzerſzámot raknak.

A' Guzaráta Lakosi, az Ég' Tájához képest, ſetét-barnák, vagy Olajſzínük. A' Férjfiak erössek, jól-termettek, fekete Szemük, és Hajúk; az Aſſzonyok pedig kitsinyek, de tiſztták, és ſzép Termetük, hoſzſzú Hajúk. Orokba Karikákat, Fülökbe pedig nagy Ékességeket aggatnak. Púposokat, vagy ſántákat látni közöttök, igen nagy Ritkaság.

Goa Városſa régtöl fogva esméretes, mint a' Portugallusoknak fö Városok Napkeleti Indiákban. Jóllehet már

nagy

nagy Réſze vóltt Fényességének el-tűntt, még is, most-is nagy, és gazdag Kereskedő-város. Itt tartatott régenten a' leg-nagyobb Rabvásár, az egéſz Világon. Itt lehetett a' leg-ſzebb Leányokat, és Aſſzonyokat venni Napkeleti Indiának minden Tartományaiból: Fejérek olaj-zöldek, ſetét-barnák, eggy Szóval, mindenféle Színük árúltatnak itt. Többnyire mindnyájan tudnak bizonyos Szerſzámokon muzsikálni, és ſzépen varni, és hímezni. Az egéſzen fekete Mozambiki Káffer Leányokat leginkább ſzeretik a' ſzületett Indiaiak.

A' Meg-jegyzést érdemel, hogy a' ſzületett Indiai Férjfiaknak és Aſſzonyoknak Izzadsága, nem roſſz Szagú, az Afrikai Szeretsenyeknek Izzadsága ellenben, a' leg-kissebb Mozgás után, olly tűrhetetlen, és lúgſzagú, hogy nem-is közelíthet feléjek az Ember.

Az Indiai Aſſzonyok felette ſzeretik az Európai fejér Férjfiakat, és eleibe téſzik az

In-

Indiai fejér Férjfiaknak, vagy inkább minden Indiaiaknak.

A' Persák' Szomſzédi a' Mogoloknak, és nagy Hasonlatosságok-is vagyon vélek.

A' régi Persáknak Maradéki Gauroknak hívattatnak, és rút, formátlan Termetük, és darabos Börük. Hasonlók azok-is, a' kik Indiával határosok. Egyéb Réſzeiben Persiának, igen meg-ſzépültt a' Persiai Vér, a' Georgiai, és Tzirkáſſziai által, a' melly két Nemzetekben a' legſzebb Emberek teremnek. Nehezen lehet eggy Fő-persát találni, a' kinek Georgiai, vagy Tzirkáſſziai Annya ne lett vólna. Már most tehát igen ſzépek a' Persiai Aſſzonyok, de nem ſzámláltathatnak még-is a' tökélletes Szépségek közé, mint a' Georgiaiak. A' Férjfiak többnyire nagyok, egyenesek, eleven Pirosságúak, kedveltető Képük. Szépségeket az Égnek, és annak a' Mértékleteségnek köſzönhetik, a'

melly-

mellyben neveltettnek, és az idegen Vérrel-való Eggyelítésnek. E' nélkül, a' leg-főbb Persák-is igen rútak vólnának, mivelhogy a' Tatároktól erednek, a' kik rút, és formátlan Emberek.

A' Persák jó Erköltsük, udvariak, okosak; tűzes, eleven, termékeny Képzelődéssel bírnak, hajlandók a' Tudományokra, Mesterségekre, és Kézmunkákra; ſzeretik a' Betsületet, vagy inkább a' Hijjába-valóságot, az igaz Betsület-ſzeretetnek hamis Képét. E' mellett, hajló és engedelmes Terméſzetek, munkás, tsalárd Elméjek vagyon, az Aſſzonyt nagyon ſzeretik, és ez gyakran a' Fajtalanságig mégyen, hajlandók a' Kérkedésre, és Veſztegetésre, és azért ſemmit ſem értenek a' Gazdálkodáshoz, és Kereskedéshez.

Atallyába' ſzóllván, mértékletesek; egyedűl tsak a' Gyümölts' Ételében lehet Mértékletlenséggel vádolni. Nem ritka Dolog, hogy eggy Persa tízen-két Font Dinnyét

nyét meg-eſzik eggyſzerre. Söt vannak ollyanok-is, a' kik 36. 48. Fontot meg-eſznek. Innen nem lehet tsudálni, ha olvassa az Ember, hogy ſokan közülök a' Gyümölts' mértékletlen Étele miatt meg-halnak.

Persiában igen ſok ſzép mindenféle Színű Aſſzonyok vagynak. A' Kereskedők' minden Szegleteiben a' Világnak ki-keresik a' leg-ſzebbeket. A' Fejéreket Lengyel Orſzágból, Múſzka Orſzágból, Georgiából, Tzirkáſſziából, és a' nagy Tatár Orſzág' Széleiből hozzák; a' Bárnákat a' nagy Mogol, és a' Galkondai, és Vizapuri Királyok' Orſzágaiból; a' Feketéket pedig, a' Melinda, és a' Veres-tenger' Partjairól.

A' közönséges Aſſzonyok' különös Babonától fogattattak-el. A' Terméketlenek, azt hiſzik, hogy ha a' fel-akaſztott Emberek' Teſte között, mennek el, termékenyek léſznek. Ha ez a' különös Eſzköz nem haſznál, a' közönséges Ferdö-házakhoz mennek,

nek, a' midön ſok Férjfiak ferednek benn, és a' ki-folyo Vízen eggynéhányſzor által meg által-mennek.

Az Arabsok a' Függetlenségnek Állapotjában élnek, a' melly minden Törvény' Meg-vetésén épül: Rend-tartás, és tsak nem minden Társalkodás nélkül élnek, mint a' Tatárok. Fejeik, és Vezérjeik, nem-is tíltják öket a' Lopástól, Aſſzonyok' Ragadozásától, és erőſzakos Tolvajkodástól. Söt inkább Betsületet keresnek Gonoſzságaikban. A' Virtust gúnyolva ki-nevetik, és az emberi Kötések közzűl, tsak azokat tartják, a' mellyeket a' Babona tett kellemetesekké elöttök.

Meg-vannak keményítve minden-féle Viſzontagságok' El-viselésére. Lovaikat-is a' leg-nagyobb Nyomorúság' El-hordozására ſzoktatják. Húſzon-négy Óra alatt, tsak eggyſzer étetik, és itatják. Innen igen hitványak, de azomban felette ſebessek, és tsak nem fáradhatatlanok a' Futásban.

Több-

Többnyire nyomorúságos Életet élnek az Arabsok, Kenyér, és Bor nélkül, mivelhogy a' Földet nem müvelik. Kenyér' Helyében valamelly vad Magokkal élnek, a' mellyeket bé-áztatnak, és Téjjel vegyítve, Téſztát tsinálnak belöle.

Nagy-ſzámú Tevéket, Ketskéket, és Juhokat tartonak, a' mellyeket elébb tovább legeltetnek. A' Legelökön Ketske-ſzörből tsinált Sátorokat vonnak, a' mellyekben Feleségestöl, Gyermekestöl addig laknak, a' míg a' Fü el nem fogy, a' midön oſztán más Legelöre hajtják Barmaikat.

Jóllehet illy kemény Életek' Módja, és vékony Eledelekkel élnek, még-is magassak, és jól termettek, de a' mellett a' Nap' Hevétöl feketék, mivelhogy tsak nem mindnyáján egéſz mezítelenen járnak, és kevésnek van tsak rongyos Inge-is.

A' Bóldog Arábiának Partjain, és Szokotóra Szigetjében lakó Arabsok

kis-

kissebbek, Hamu-ſzínük, vagy igen barnák, Termetekre nézve pedig ſokat vetnek az Abiſſzinabéliekhez.

. Szokás az Arabsoknál inkább Szembe'-tünö Réſzeiket, ſetét-kékre feſteni. Ezt a' Színt, pontonként nyomatják bé a' Húsba, eggy különösen arra kéſzültt Tövel, olly mélyen, hogy ſzüntelen meg-maradnak Nyomdokai.

A' Puſztákban, Tremeken', és Túnis' Határain, Gálitz-kövel, és hegyes Késetskével egéſz Testeken, kék Húzásokat tsinálnak az Arabs Leányok, Szépségek' Emelésére. Az Afrikai Leányok között ſokan vagynak, a' kik ezt a' Példát követik, ki-vévén azokat, a' kik fejéren ſzületnek. De ezek között-is vagynak olly eſztelenek, a' kik nem tsak Szemöldököket feketítik, hanem még Virágotskákat, és egyéb aprólékos Szépségeket-is, feſtenek Ortzáikra, Homlokokra, és Állokra, Gubits-füſttel, és Sáfránnyal.

Puſzta Arábiának Aſſzonyai Kezeiket, Ajakikat, és Állokat kékre festik, Orokra pedig arany, vagy ezüst Karikákat akaſztanak, mellyeknek Szélessége három Újjnyi. Fejéren ſzülettetnek, de a' Napnak Hévsége által, apródonként nagyon el-rútúlnak. Ifjú Leány-korokban igen kellemetesek; és ſzüntelen énekelnek. Dallok nem olly ſzomorú, mint a' Per'ſáknál, és Törököknél, de annál különössebb; mivelhogy erőſzakosan nyomják-ki a' Lélekzetet, és a' Szillábákat igen ſebessen mondják-ki.

Az Arábiai Fejedelem Aſſzonyok, azt mondja eggy más Útazó, a' kinek meg-engedték, hogy a' Sátornak eggy Szegletén ſzemlélhette öket, igen ſzépek, és jól-termettek. Ezeknek Szépségéből lehet a' másokéről-is ítélni, a' kik, mivelhogy ſoha ſem járnak a' Napon, igen fejérek. De annál feketébbek a' közönséges Aſſzonyok. Terméſzetes barna, és feketés Színeken kívül, egéſz Formájok-is igen rút. Az első Ifjúságnak Kellemei eggyedül tűrhetők bennek.

nek. Az Aſſzonyok Tövel, Lyukatskákat ſzúrkálnak Ajakaikba, és Puska-port, Ökörepével vegyítve, kennek belé. Ez az Egyelítés, mélyen bé-eſzi magát a' Húsba, és egéſz Életekben kék, ſetét-sárga, vagy ónſzínű marad Ajakok. Szájoknak Szegleteibe, Allokba kétfelől, és Ortzájokba-is, hasonló Lyukatskákot tsinálnak, Szemöldököknek Széleit feketére festik, és Szemek' Szegletétől ki-felé, ugyan azon fekete Színnel, Lineákot húznak, hogy az által, nagyobbaknak tetſzjenek Szemeik. Mert közönségesen, a' fekete, és kiülő nagy Szemekben helyheztetik a' Nap-keleti Aſſzonyok, a' leg-nagyobb Szépséget. Ha az Arabs, az Aſſzonyi Szépséget ki-akarja fejezni, azt mondja: Olly Szemei vagynak, mint a' Gazellának. * Minden ſzerelmes Énekeikben, leg-inkább, a' ſzép fekete, vagy Gazella-Szemekről beſzéllnek. Szépjeiket rendſzerént ezen Allattal ſzokták eggybe-hasonlítani. Igaz-is, hogy a' Gazella, eggy

* *Capra Gazella Linn. eggy Neme a' Vad-ketskéknek.*

a' leg-ſzebb Állatok közül. Leg-inkább lehet tapaſztalni bennek, valamelly ártatlan Félénkséget, a' mellynek ſok Hasonlatossága vagyon, eggy ifjú Leánykának bátortalan Szemérmetességével. A' fő, vagy újj házas Aſſzonyoknál Szokásban vagyon, feketére festett Szemöldököket, Homlokokon, öſzve-húzni, Karjaikon, és Kezeiken, Tővel, mindenféle Figúrákat, Virágokat, Állatokat 's a' t. ſzúrkálni, Körmeiket pirosra festeni, a' melly Színnel, a' Férjfiak, Lovoknak Serénnyét, és Farkát-is ſzokták festeni. E' mellett, még Fülöket-is meg-fúrják az Aſſzonyok, eggynéhány Helyen, és Karikákat, és holmi tsengő Dolgokat, függeſztenek reája. Karjaikat, és Láb-ſzáraikat, Zsinegekkel tzifrázzák-ki.

Az Arabsok igen ſzerelem-féltök. Jóllehet vették, vagy ragadták Feleségeiket, még-is Szeretettel, és neminémüképen Tiſztelettel bánnak vélek.

Az

Az Egyiptombéliek, Szomſzédi az Arabsoknak, ugyan azon Vallásúak, és mint ezek, a' Török Birodalomhoz tartoznak, még is ſok Szokásaikban külömböznek tőlök.

Az Égyiptomi Aſſzonyok felette barnák, de eleven Szemük. Középſzerű Nagyságok ſintsen, Öltözetek ijéſztő, és a' Társalkodásban igen unalmasok. Igen termékenyek. Azt állítják némelly Útazók, hogy a' Termékenység, a' melly a' Nilus' Ki-áradása által okoztatik, a' Földről, az Állatokra, és Emberekre-is el-terjed. Azt tsalhatatlan Tapaſztalásnak tartják, hogy az újj Víz termékennyé téſzi az Aſſzonyokat, ha iſznak belőle, vagy benne ferednek; innen közönsegesen Juliusban, és Augususban terhesednek meg. A' Tehenekről azt mondják, hogy tsak nem mindég kettőt borjaznak 's a' t.

Ezen eggy Réſzről haſznos Bé-folyása a' Nilus' Ki-öntésének, más Réſzről veſze-

delmes Nyavalyákat okoz. Sohol a' Világon nintsenek több Vakok, mint Égyiptomban, mivelhogy az egésségtelen Levegö Szemfájásokat okoz, mellyeknek rend ſzerént Vakság a' Ki-menetele. A' Nilus' Ki-öntésekor, a' Vérhas-is igen nagyon uralkodik, és veſzedelmes, a' Víznek Sóssága miatt.

Az Aſſzonyok kitsinyek, a' mint már jelentetett, a' Férjfiak ellenben magassak. Mind a' két Nemnek Olaj-zöld Színe vagyon. Mennél inkább távozik az Ember Kairó. tól, annál ſetét-barnább a' Lakosok' Színe.

Az Égyiptombéliek' terméſzetes Hibái közzé tartozik a' Túnyaság, és Félénkség Minden Dolgok, leg-inkább a' Kávézásban, Dohányozásban, Alvásban, vagy az Útſzákon-való Lotsogásban áll. Ezen Élet' Módjának terméſzetes Következése a' Tudatlanság, a' mellyhez még a' Hijjában-válóság-is járúl. Még a' Koptok* ſem üressek attól. Jóllehet meg-kell vallaniok, hogy Ne-

* *A' régi Egyiptombéliek' Maradéki.*

Nemességeket, Tudománnyaikat, Hadi-gyakorlásaikat, Hiſtóriájokat, söt még Nyelveket-is el-veſztették, és eggyſzersmind eggy igen híres, és hatalmas Nemzetből, nyomorúltt, Jobbágy-néppé lettek, még-is, egéſz a' más Nemzetek' Meg-vetéséig, kevélyek.

Azok a' ſzámos Nemzetek, a' kik a' Déli Tengernek Partjain Égyiptomtól fogva, egéſz a' Nagy Tengerig laknak, és azon nagy Darab Földet, Barbáriától egéſz az Atlás' Hegyéig, el-foglalják, igen külömböző Eredetük. Nem-is lehet másképpen, mivelhogy Arabsokból, Spanyolokból, Vandalusokból, és a' régi Idökben a' Rómaiakból, és Égyiptombéliekből-is ſzaporodott Népességek.

A' Tripolisi Aſſzonyok magassak, és igen nagy Szépséget helyheztetnek Termeteknek Hoſſzúságában. Képeiket Tövel ſzúrkálják fel, mint az Arábiai Aſſzonyok. A' veres Hajra ſokat tartonak, és azért Gyer-

mekeiknek Hajokat ſzorgalmatosan veresre festik.

A' Maur-Aſſzonyok, nagy Szépségnek tartják a' hoſſzú Hajat, és egéſz Bokáig nevelik azt. A' kiknek nem elég hoſſzú, és ſűrű, azok hamis Hajat hordoznak; és Külömbség nélkül, mindnyájan Pántlikákban fonnyák. Szemöldököket barnára festik, és azt hiſzik, hogy az által nagy Kellemetességet adnak a' Szemnek.

A' Maur-Aſſzonyok Szépek, mivelhogy nem ſokat mennek ki a' Házból. De Szépségek nem tart tovább harmíntz Eſztendös Koroknál, a' midön már meg-ſzűnnek Gyermekeket-is ſzűlni; ellenben nem ritka Dolog tízen-két Eſztendös Anyát, és húſzon-négy Eſztendös Nagy-anyát látni. Mivelhogy pedig közönségesen olly ſokáig élnek, mint az Európai Aſſzonyok, másod, és harmad ízü Unokájokat-is meg-érik.

Bar-

Barbária' Hegyeinek Lakosi fejérek, azok ellenben, a' kik a' Tenger' Partjain, és a' Laposon laknak, felette el-süttettek a' Naptól.

Kachemirnek Lakosi igen ſzépek, és Termetekre nézve az Európaiakhoz hasonlítanak, és leg-kissebb Nyomdokait ſem lehet Képeken látni a' Tatár Képnek, jóllehet Szomſzédjaik. De különösen igen ſzép Aſſzonyok vagynak közöttök.

A' Georgiaiak még ſzebbek a' Kachimirbélieknél-is. Egéſz Georgiában nem lehet rút Képet látni. Ezen Országnak Aſſzonyai eránt, olly adakozó vólt a' Terméſzet az Aſſzonyi Kellemetességek' Ki-oſztásában, hogy tsak nem mindenütt, haſzontalan keres az Ember hozzájok hasonlókat. Termeteknek Nagyságához, és Kartsúságához, Képeknek különös Szépsége járúl. A' Férjfiak-is ſzépek, és terméſzetes egésséges Okossággal bírnak. A' Tudományokra, és Mesterségekre-is hajlandók vólnának; de a' roſz Nevelés, mély Tu-

datlanságba, és minden Gonoſzságokba meríti öket. E' mellett még-is emberségesek, és Betsület-túdók, és nehéz meg-haragítani eggy Georgiánust, de ha meg-haragíttatott, el-törülhetetlen Gyülölsége.

Tzirkáſſziában-is igen ſzép fejér Aſſzonyokat lehet találni, a' kiknek kellemetes Ábrázatjok, és igen-igen ſzép Színű Homlokok, nagy, és ſima; Szemöldökök, minden Mesterség nélkül, olly gyenge, és vékony Szálú, mintha Selyem-fonalak boronganának Szemeik felett. Szemeik nagyok, és ſzelídek, Tekíntetek által-ható. Orrok gyönyörün formáltt, Ajakaik pirosak, Szájok kitsiny, és mosolygó, Ajakok hoſſzas-kerék, mellynél a' leg-jobb Képíró ſzebbet nem festhetne. Nyakok, és Melyjek, egéſz Tökélletességében jelen meg. Börök olly fejér, mint a' Hó, Termetek magas, és hajló, Hajok fekete, mint a' fekete Bársony. Az Idegenek eránt barátságosak, és kedveltetök, mindazonáltal igen hű-

hüségesek, éppen nem Szerelem-féltő Férjekhez.

A' Rómániai, Tzirkáſſziai, és Georgiai Aſſzonyok igen ſzépek, és negyven öt, ötven eſztendős Korokig, egésségesek maradnak. Munkások, és a' leg-keményebb Dolgokkal foglalatoskodnak.

Ezek a' Nemzetek a' leg-nagyobb Szabadságot tartották meg a' Házasságban. Ha meg-történik, hogy a' Férj nem egéſſzen elégſzik meg Feleségével, és bé-vádollya azt, azonnal el-hozatja az Aſſzonyt, a' Helység' Ura, és el-adatja, a' Panaſzlónak pedig, más Feleséget ád. De, ha az Aſzſzony panaſzol elsőben, el-vétetik Férjétől, és ſzabadon botsáttatik.

Az Útazók ſzerínt, ſzínt' olly ſzépek a' Mingréliai Aſſzonyok, mint a' Georgiaiak, vagy Tzirkáſſziaiak. Úgy látſzik, hogy eggy Eredetek-is vagyon ezekkel. Termetek, és Képek, különös Szépségű,

gü, Tekíntetek gyözedelmeskedő, és veſzedelmes. Szemöldököket festeni ſzokták közönségesen, a' mútak pedig, vagy a' Vének egéſz Képeket, Szemöldököket, Ortzájokat, Homlokokat, Orokat, és Állokat befestik.

Nagyon ſzeretik ékesgetni magokat. Úgy öltözködnek, mint a' Per'siai Aſſzonyok, és Fátyolt hordoznak, de, a' melly tsak felső, és hátúlsó Réſzét fedi bé Fejeknek. Elmések, Magokviselése módos, és kedveltető.

Midön valakinek Szívét meg-akarják nyerni, vagy Szeretőjeket meg-tartani, vagy meg-rontani, a' leg-gonoſzabb Eſzközeket ſem hagyják próbálatlan. Hitetlensegekről-is igen esméretesek.

A' Férjfiak-is felette roſſz Erköltsüek. Mindnyájan Tolvajkodásra oktattatnak. Úgy üzik azt, mint eggy olly Mesterséget, a' mellyben Gyönyörüséget, és Betsületet keresnek, és azért minden Tartózkodás nélkül

be-

beſzéllik eggymásnak, minden meg-tett Lopásaikat, és közönségesen, Helybe-hagyást, Hírt, és Dítséretet nyernek az által. Orozgyílkosság, Erőſzakos-tolvajlás, Hazugság, Vitéztetteik; Kurválkodás, Sokfeleség-tartás, Vérbün, Virtusaik. Eggy Férj a' másnak Feleségét el-ragadja. Attyoknak, vagy Annyoknak Testvérjét, Testvérjeknek Leányát, Írtózás nélkül véſzik Feleségúl. Eggyſzerre két három Feleséget véſznek, és azonkívül még Ágyasokat-is tartonak. Nem igen ſzerelemféltök. Ha Történetböl, valakit kapnak Feleségeknél, Jussok vagyon azért eggy Diſznót venni, a' mellyet azután, mind a' hárman eggyütt eméſztenek-meg. Ebböl áll az egéſz Boſſzúállás. Igen dítséretesnek tartják a' Sokfeleség' és Ágyastartást, mivelhogy az által ſok Gyermekekre téſznek Szert, a' kiket vagy Pénzen lehet eladni, vagy külömbféle Eſzközökért, és Ennivalóért el-tserélni.

A' Rabſzolgák nem nagy Árúk itt. Húſzon-öt eſztendös Férjfiakat, negyven eſzten-

tendösig, tízen-öt Talléron, az Öregebbeket kilentzen, tízen lehet meg-venni; tízenhárom eſztendös ſzép Leánykák, tízennyóltzig, húſz Talláron mennek, az Aſzſzonyokot tízen-kettön, a' Gyermekeket pedig, három, négy Talléron adják.

A' Törökök ſokféle Nemzetekből véſzik Eredeteket, és mindent mondott az Ember, a' mit tud, ha azt mondja, hogy erőss, és jólalkotott Emberek. Igen ritkán lehet púpost, vagy sántát látni közöttök. Az Aſſzonyok-is, rend-ſzerént ſzépek, jóltermettek, és Hiba nélkül valók. Mivelhogy ſoha ſem mennek ki fedetlen Ortzával, igen fejérek.

Azt írják, hogy Kis A'siában még a' Paraſzt Aſſzonyok-is, virágzó Rózsa-ſzinük, Börök gyenge, fejér, ſima. E' végre a' Chiói Földet * bé-áztatják Vízbe, és Ke-

* Terra Ciha vel Selinusia. E' világos-ſzürke, Agyag-terméſzetü Föld

Kenet Formát tsinálnak belőle, a' mellyel, midőn a' Ferdöben vagynak, Testeket, Abrázatjokat, és Hajokat bé-kenik. Szemöldököket némellyek feketítik, némellyek pedig Ruzmával * étetik-el, és azután valami feketé Színnel, hamis Szemöldököket festenek fél Hóld Formára. Messzéről szépnek látszik, de közelről annál rútabb.

Egyiptomban terem valami kis Bokrotska, Alkanna ** a' Neve a' Lakosoknál. Ennek a' Leveleit porrá törik, sárga, vagy veres Festéket-is tsinálnak belőle, a' mellyel a' Török Asszonyok, Kezeket, Lábokat, és Hajokat sárgára vagy veresre festik.

A'

Föld, a' Szennyet magához vonja, és felódozó Erővel bír, a' melly által, a' Testnek Szeplöit, és Sebhelyeit el-törli, a' meg-tsomósodott Melyeket meg-lágyítja, és a' Daganatokat el-oszlatja.

* A' Ruzma a' Földből ásattatik, fekete, és ollyan, mint valamelly meg-égettetett Asmány (Minera) Bányája Galátziában vagyon.

** Lavosonia inermis Linn.

A' Török Aſszonyok igen nagyon betsülik a' fekete Szemet, és azért égetett Tutziával, olly feketére festik azt, a' mint tsak lehet. E' végre valamelly Arany- vagy Ezüst vékony Késetskével élnek, azt Nyálokkal meg-nedvesítik, hogy a' fekete Porból, valami ragadjon reája, és a' Szemben menjen, midön azt gyengén el-húzzák, a' Szempilla, és Szemgolyóbis között. Minden Nap gyakran ferednek, és füstölik magokat; eggy Szóval, mindent meg-téſznek, a' mi Szépségeknek Megtartására, vagy Nevelésére, valamit haſználhat.

Júdeának mostani Lakosi a' több Törökökhöz hasonlítanak, de valamennyivel barnábbak. Innen a' régi 'Sidóknak is barnáknak kellett lenni.

A' Görögök, Görög Orſzágnak Éjſzaki Réſzeiben, fejérek, a' Déli Tartományokban, vagy Szigetekben pedig, feketék.

A'

A' Görög Aſſzonyoknak, nagy Elsőségek vagyon a' Török Aſſzonyok előtt, Szépségekre, és Elevenségekre nézve; nagyobb Szabadságban-is élnek. Konſtántzinápoly' Táján, a' Görög Aſſzonyoknak igen ſzép Hajok ſzokott lenni, és egéſz Sarkig ér, de azok nem olly ſzép Ábrázatúk, mint a' többiek.

A' nagy Szemeket magas Szemöldököket, nagy Szépségnek tartják a' Görögök, mind, az Aſſzonyokban, mind a' Férjfiakban. A' régi Görög Képeken, és Pénzeken-is felette nagy Szemek vagynak, ha a' Rómaiakkal vettetnek öſzve.

Az Arkhipelágus Szigetjeinek Lakosai, többnyire mindnyájan jó Úſzók, és Búvárok, úgy hogy a' ſzerentsétlen Hajóknak Eſzközeit, ki-keresik a' Tenger' Fenekén, és Számós Szigetében, addig meg nem házasodnak az Ifjak, míg nyóltz, vagy a' mint némellyek írják, húſz Ölnyire, le-nem tudnak bukni a' Vízben.

Azt-is írják, hogy némelly Szigetekben, kiváltképpen pedig a' Nikári Szigetben, az a' különös Szokás vagyon, hogy ha a' Lakosok a' Mezön vagynak, mindenkor igen meſſzéröl beſzélnek eggymással. Olly Mód nélkül erös Szavok-is vagyon, hogy eggy Fertály-és gyakran eggy egéſz Mérttföldnyire meg-halják eggymást, a' melly által igen hoſſzasan tartt a' Beſzélgetés, mivelhogy eggynéhány Minuta telik-el benne, a' míg a' Kérdésre elérkezik a' Felelet.

A' Spanyolok ſoványak, és kitsinyek. Termetek vékony, Fejek igen ſzép, Ábrázatjoknak Vonásai rendesek, Szemeik ſzépek, Fogaik jólrendelttek, de Színek sárgás, és barna. A' Gyermekek, Születésekkor, fejérek, és ſzépek, de Színek Idövel igen nagyon meg-változik. Ezekböl igen könnyen meg-lehet külömböztetni a' Spanyolt más Európai Nemzetektöl. Némelly Spanyol Tartományoknak Lakosi, kiváltképpen a' Bidaſſzóa Víze mellett, igen nagy Fülük.

Fe-

Fekete Hajú Embereket nem igen lehet találni, Angliában, Flandriában, Hollándiában, és több Éjſzaki Tartományokban, mint Dániában, Svetziában, és Lengyel Orſzágban-is.

A' Svétziai Aſſzonyok igen terméke-nyek. Eggy Aſſzony, tíz, tízenkét, tízennyóltz, húſz, húſzon-négy, harmíntz Gyermeket ſzül. A' Lakosok felette ſokáig élnek, úgy hogy ſzáz negyven, és ſzáz hatvan eſztendösök-is találtatnak közöttök.

Ezen nagy Termékenységből nem lehet bé-hozni, hogy a' Svétziai Aſſzonyok igen ſzerelmesek, mivelhogy tudva vagyon, hogy az Éjjſzaki Tartományoknak Lakosai tiſztták, és Szüzek, még-is olly ſzaporák vóltak, Elejétől fogva, hogy egéſz Europát eltöltötték, a' mellyért Éjjſzakot, a' Nemzetek' Mühelyének nevezik a' Históri-kusok.

A' Dánusok-is nagy, és erős Emberek, eleven, és piros Színük. Hosszú Életet-is élnek, mellynek Okát az igen tiszta Levegőben kell keresni.

Elsö Péter Czár' Úralkodása előtt, tsupa Barbarusok vóltak az Oroszok. Mint eggy Jobbágyságban szűletett Nép, ostobák, kegyetlenek, félénkek, és érköltstelenek vóltak. Az Asszonyok, és Férjfiak, eggyütt feredtek, olly felette meleg Ferdőben, hogy másnak lehetetlen lett vólna azt ki-állani, a' mellyből osztán egyenesen igen hideg Vízbe ugrottak. Igen rosszúl-is éltek. A Leg-főbb Eledelek, Ugorka, és Asztrakáni Dinnye vólt, a' mellyet, a' Nyáron által, Vízzel, Liszttel, és Sóval szoktak bé-tsinálni. Azonban Asszonyaik már akkor festették, vagy ki-szaggatták Szemöldökeiket, és Mesterséggel mást tsináltak helyettek, Ortzáikat-is pirosra festették. Drága Kövekkel, és Gyöngyökkel-is tudták magokat ékesíteni, és gazdag, és drága Matériákkal ruházni.

Ezt

Ezek Jelei vóltak annak, hogy az Oroſzok már pallérozódnak, és e' ſzerént nem vólt olly igen nagy Dolog jó Rendbe hozni öket, Péternek, a' mint azt némellyek állítják.

Meg-fontolván már minden Környülállásait az Európai, és Ásiai Nemzetek' eddig való Le-írásának, ki-tetſzik, hogy a' Szín igen ſokat függ az Ég' Tájától, jóllehet nem lehet annak minden Változásait, egyenesen ezen Oknak tulajdonítani.

Kétség nélkül, igen ſok Okok vagynak, a' mellyeknek Bé-folyások vagyon a' Nemzetek' külömböző Színekre, söt még Termetekre, és Ábrázatjok' Formálására-is. Eggy a' leg-főbbek közül az Eledel. A' másodikat pedig a' Nemzetek' Életek' Módjában, és Erköltseikben lehet keresni. Eggy pallérozott Nemzet, a' melly jó Állapotban él, rendes, és tsendes Élethez ſzokott, és a' jó Igazgatás által, a' Nyomorúságoktol Bátorságban vagyon, következés-

képpen, az Életre ſzükséges Dolgok nélkül nem ſzükölködik, tsak ezen eggy Okból is, erösebb, ſzebb, és jobban termett Embereket mutathat, mint eggy vad, független Nép, a' hol mindeggyik kéntelen maga magának keresni Élelmét, mások' Segedelmétöl megfoſztatván, majd Éhséget ſzenved, majd a' Mértékletlenségnek Következéseit ſzenvedi, Erejét a' felettébb-való Munka, és Fáradtság által, ki-meríti, a' Levegö minden Viſzontagságainak ki van téve, a' nélkül, hogy magát az ellen óltalmazhatná, és inkább Barom, mint ſem Ember Módra él.

Folytatása következik.

FA-

FANNI' HAGYOMÁNYAI.

„ *Az Uránia' Szerzöinek Bóldogságot!*

Forróan köſzönöm, hogy ti-is Fannimat kedvellitek; . . . hogy azt Urániátokba befogadtátok, 's így fenn tartottátok Emlékezetét, onnan fellyül háládó Mosolygással köſzöni Ö . . . Óh melly Meg-elégedéssel láttam érette már egynéhány Könnytseppeket hállani. Mivel ezek reményltetik velem az Olvasó Közönség' Kéſzvételét, hátramaradtt Írásait, mellyek mint ſzent Hagyományok, Hólta után nálam le-téve vóltak, imé itt küldöm . . . Ha jónak álítjátok, tegyétek közönségessé. El-ſzakadozott Töredékek, apró Gondolatok — de a' mellyek-

ből eggy ſzép Egéſzet öſzverakhat a' — Gondolkozó. Isten veletek 's Munkátokkal. „

Óh

Oh be jó itt! . . . Veteményes Kertünk' Ajtaja megett, mellyen a' Gyümöltsösbe járnak, a' Sövényt vastagon befutotta a' Komló, a' melly általfonódik eggy ſzép Kökényfátskára, és ezen nyájas Bóltozat alatt áll az én kis Aſztalkám, a' mellynél olly Jó-ízű az Olvasás. Ide lopom ki magamat ſok Vasárnap' Délutánján, és ſok Korán Reggelen, mikor, ſenki ſem lát, ſenki ſem bánt. Itt olvasok orozva, itt írok, itt sírok orozva.

Oh te kedves zöld Setéttség, Titkaim' Meg-hittje! melly édes alattad az Abrándozás, ſzabadabb alattad a' Pihegés, és midön alád érek, Malom-könyi nehéz Teher esik le Melyemről. A' Nap-súgárok tsak hellyel-hellyel ſütnek Papírosomra, és baráttságos Tsalfasággal látſzatnak hozzám be-

beleselkedni; . . eggy Komlóſzár nyájassan, 's hízelkedve nyúlik által hozzám Vállamon kereſztül, 's látſzatik esmértt Barátnéját általölelni . . . Oh be jó itt! Ez a' Hely engem' olly jó Szívvel fogad, mások — tőlem mind idegenek . . . Kedves Szomorúságú Dongása hallik a' Méhetskéknek, mellyeknek Kassai túl a' Sövény mellett vagynak ki-rakva, barátságos Mormolások ollyan, mint a' Forrás álomhozó Tsergedezése . . . Néha eggy eltévelyedett, lezengő Méh rövid Látogatást ád Hajlékomba' . . . Kedves kis Vendégem, Örömmel látlak. Állapodj meg itt, nyúgodj itt ki nálam. Nem félek én Fúllánkodtúl . . . oh mérgessebb annál az Embereké. Te azzal tsak a' Bántót bünteted, eggyező Társaságtokba közſzerelemmel munkáltok . . . Az Ember, pedig az Embernek teſzi Napjait keserükké . . . Itt távól vagyok tölök . . Azért, oh azért olly igen jó itt!

Am-

Amott, titkos Rejtekemmel általellenbe nyugoſzik le a' Világ' Királynéja pompás Felséggel, és veres Lángot gerjeſzt ſetét Magánosságomba', az én Ortzám-is, mind Tűze' Viſſzaverésétül, mind a' Gyönyörűségtül gyúladt. Jövel édes Borzadások Órája! eſtvéli Szürkellett, mikor az Elmém olly mélyen elandalodik, és Képzelödésem a' véghetetlennek Tartománnyait járja! . . . A' Nap' tűzes Kereke lesüllyedtt a' Hegyen túl. A' Szellök hivessebben lengenek. Tsak eggy, két magános ſzállangó Bogárka repül Fülem mellet el, és annál jobban neveli az Est-hajnal dítsö Tsendességét . . . A' Képzeletek' Orſzáglása kezdödik . . .

Suhog az Est-ſzél a' Fa-levelek között. A' magas Tölthóld függ a' Levegöben. Tsipö Hívséget harmatoz le . . Minden homályos Szegletéböl a' Bokroknak tsuda Árnyékformák ballagnak elé! . . . Az én Szívem

vem megtelik ſzomorú Emlékezettel ſzerelmes Halottaimról . . . Ott a' Hóld felett dítsöültt Anyám! ott vagy te; eggyetlen Leányodat itt hagytad az Emberek' Keménységének. Nézz le reám, kísírj mindenütt, légy örző Angyalom. Ha békételenkedik ez a' Szív, nyugtasd meg. Oh ha a' Szomorúság rágja, jelenj meg eggy gyenge Estſzellöbe, fúvalj Ortzámra Jelenlétedül, és vídám leſzek. De ha lehet — Anyám, én édes Anyám, végy-fel hamar magadhoz . . . .

Telhetetlen Szív! mikor leſz Vége Vágyódásidnak, mellyek olly akaratosok, mint a' makats Gyermek' Kedve. Mit kívánſz? Mit óhajtaſz? —

Valamelly édes nehéz, titkos, nem tudom melly Érzés, fekſzik kifejtetlen, homályossan Melyem' Rejtekébe! Ha az Éjj' Titkokkal tellyes Árnyéka beteríti a' földet, midön a' Terméſzet elſzenderedett, és innepel

pel — akkor támadnak fel leghatalmassabban Érzései . . . Olly édes bájoló Érzés — és még is fájdalmas. Az Örömtül dobog Szívem — és még is Könnyel telik Szemem.

Megfoghatatlan magának is az Ember! Ha a' távól lévö két Hegyekre nézek — oh melly óhajtanék túl rajtok reppenni . . . Ha az Erdö' temérdek Bükfái közzül a' Kakuk barátságossan kibeſzéll — kívánnám Árnyékai' Ölébe magamat . . . Mikor a' kis Pataknak, melly Gyümöltsösünket elzárja, apró Habjai eltünnek — oh melly örömest rajtok én is eltsúſzamlanék . . . Illyeneket kívánok, és még is, ha mind ezeket megtenném is magamnak, hijja vólna Bóldogságomnak . . . és mi ez? azt újra nem tudom. — Makats, akaratos Szív! ki gázol kereſztül Érzéseid' Zürzavarján? . . .

Mint tsudálkoznak kisírtt Szemeimen? Nem tudják a' Bóldogok! mi ſzorongat belöl, mi fojt el ſokſzor, mintha a' Levegö kiapadtt

vól-

vólna körülttem... Hijjamot érzem, eggy Réſze Szívemnek nints betöltve... Én mindenhez ollyan jó vagyok, és engem' ſenki ſem ſzeret! Szeretetlenség! a' te Hideged kínzób' az Elkárhoztak' Kénköveinél... Ott fenn — ott a' Szerelem' bóldog Hajlékiban, ott majd ſzeretnek; ott találom majd azt a' jó Anyát, 'a' kinek Képe előtt annyit sírok. Ott az angyali Ifjak között Bátyámot...

Oh ha még ő élne! Itt űlne majd gyakran velem, itt beſzélgetnénk elköltözött édes Anyánkról, eggymásnak könnyeznénk ki, hogy ellopták tölünk édes Atyánk' Szívét... Ő benne tenném le minden Reménységeimet, ő nála minden Panaſzimat. Ő vólna Óltalmam, ő vólna Bóldogítóm; az ő Bóldogúlása az enyim is lenne, vólna kinek örülnöm, kinn, és kivel ſzomorkodnom. Ő! — talán ő betöltené Szívem' Hijjánosságát. Szeretne ő engem', én ötet! és a' mi Bóldogúlttunk mennyei Vídámsággal mosolyogna le a' Felhőkből.. Ee így — egyedül! — —

Miért

Miért nints annyim, a' mennyi elég lenne jól tehetni másokal. Miért fogy ki Tehettségem elébb, mint a' Jótételre való Kívánságom! Oh Atyám ott fenn! köſzönöm néked ezeket a' Szenvedéseket, a' mellyek Szívem' érzékennyé teſzik a' mások' Nyomorúsága eránt. A' jó Állapot öſzveſzorítja az Érzést, bebörödzi a' Szívet — Tsak magát ſzereti a' Gazdag, fut Látása elöl is a' Nyavalyásnak mint a' kényeztetett Gyermek. Ezek én körülttem mind ollyan Köſzívűek . . . .

Eggy Özvegy vonta meg magát, két ſzép Gyermekeivel eggy alatsony 'Séllér Kúnyhóban Falunk' Végén . . . . Senki ſem tudja, honnan jött . . . Állásában, 's Viseletében hajdani jó Állapottyának Maradványi jelentik magokat. Beſzédje jó Nevelést mutat. A' Szomorúság 's Bánat könyörögnek a' Szánakozásért le-függeſztett Tekínte-

téből. Szerettem első Látásra ezt a' ſzenvedő Anyát. Gyermekei Testvéreim lettek. . . . A' Bóldogtalan olly örömest tsatolja magát, a' Bóldogtalanhoz; itt talál eggyetértő Szívet, mellyet a' bal Sors' Tsapdosásai meg-lágyítottak. A' Bóldog hideg Tekíntettel megy-el mellette, és ſzalad azon kedvetlen Érzéstül, melly belső Réſzében titkossan mozog: Neked is így eshet! — Senkinek ſem alkalmatlankodik. Gyermeki 's Bánatja Társaságában eggyedül él.

Mi az, hogy engem' kerül? Midőn találkozunk, miért hogy eggy tsendes Jó Nap' Mondással odább megy. Engem-is ollynak' vél, mint a' többek . . . vagy talán kevély? még Nyomorúságában-is fel-emeltt Szívű . . . Oh ha az, ſzeretlek nagy Lelkű Aſſzony ezen nemes Kevélységedért-is. Ne épitts az Embereken; ſemmit ſem reménylj A' Szerentsétlenség el-veſzti Fúlánkja' leghegyesebb Éleit azokon, a' kik el-felejtették a' ſzemfényveſztő Reménységeket. . . . De talán ſzégyenled — hogy nyomorúltt vagy.

Jer

Jer Karjaim közzé kedves Bóldogtalan! én is a' vagyok!

Szomſzédságunkban Gyermekségem' Társait ma, ſok Idö múlva meg-látogattam. Közel eggy Idöben vannak velem, eggyütt laktunk eggy Tanítónénál . . . Kellemetes Tavaſza az elsö emberi Életnek, mint a' reggeli Álom el-tünſz! Ártatlanúl éltünk, nem vájta Kívánság Szívünket, nem ſzédítettek a' Reménységek. Szorgoskodás nélkül láttuk felkelni 's le-nyugodni a' Napot; a' Jelen-való betöltötte kis Szívünket könnyen ſzerezhetö Ohajtásaival. Eggy Báb vólt legbetsesbb Jóſzágunk, eggy ſzabad Óra legbóldogabb Idönk, és eggy tziſra Tsekélység leg-nagyobb Örömünk . . . Fel-támadtak ezek az Emlékezetek Szívembe', midön hozzájok kéſzültem. A' nyájaskodó Barátkozás' Képzelései kísírtettek hozzájok . . .

Módos, de hideg vólt a' Fogadás. Az Emberség' ſzoros Köteleivel lebékozva minden Szó. A' Mesterség' erőſzakos Törvényei ſzerént minden Mozdúlás. Buzgott a' Száj a' ſzép üres Hangoktúl, a' Sziv — halgatott. Akkor nem régen jöttek viſſza a' Városból. Tele vóltak annak Bóldogságaival. Unalmas vólt itt kinn nékik minden. Nem vólt Játékſzin, nem Báll, nem körültök sürgölödö 's enyelgö Ifjak. . . . A' Ruhatartóbúl minden Módikat eléſzedtek, és belső Kevélységgel mutogatták . . . Hívtak a' Farsangra, a' mikorra Attyok, Kedvekért Bállt ígért tartani. . . . Újonnan megtréfáltak Képzelödéseim, én Gyermek-társaimat nem találtam.

A' Hiba az enyim, én vagyok roſz és igasságtalan. Az Atyák ſzeretik Gyermekeiket. Társaimat tetézi Attyok ſok Ajándékkal, minden Vágyódásaikat be-tölti, még mikor azok ki-ſem fejtödtek. Azok Kedvel-

te-

tetők — én látom komor, kedvetlen, békételen vagyok. Nem közitekbe illem, én azt magam-is látom . . . Miért, óh miért öntött belém a' Terméſzet olly viſſzás Indúlatokat ? — —

Lám én titkonn sírok. Ha Atyám éjféli Álmomból menydörgő Szavaival felrezzent, vagy általverő Tekíntettel mordann néz, én halgatok, kéſzen teſzek mindent. Ha Testvéreim fennyen parantsolnak, mert van Pártfogójok, én Ellenſzóllás nélkül, legmakattsabb Akaratjokban ſzolgálok. De ki lenne az a' Gondolatlan, a' ki illy Állapotban, vagy buta ne lenne, vagy ſzomorú ?

Szép vólt a' Reggel. A' Hajnal könyvező Szemmel költtfel. Frissítő Szellők lehellettek. Az Illatok' Fellegei ſzéllyel haboztak a' nedvesített Mezőkön. A' megvídított egéſz Teremtés mosolygott. Víg vólt az én Szívem is. — Határos a' Mezőkkel, mellyek Kertünk mellett elterülnek, eggy

kedves Fiatalas. Az Allya puha zöld Hanttal kipárnázott, és tiſzta. Az én ſok reggeli Szarándokságim' Helye. Eggy Könyvvel Kezembe' lépegettem elé a' Gyönggyel kirakott Térenn, míg az Erdötskének Bóltozatjai alá jutottam.

Szívet felemelö Jelenés! Az Özvegy két Gyermekeivel itt térdepeltt eggy Hanthalmotskán; Kezeiket az Égre emelték ezen Kisdedek, és végezték Annyok után reggeli Áldozatjokat. — Ott, a' hol állottam, leestem én is, és imádtam az Örökkévalót ...

Eggy Fának Árnyékában ültt le ez a' jó Anya; kissebb Gyermeke' Fejét Ölébe ereſztette, a' nagyobb Fennſzóval olvasott . . . Leſzegezett bús Tekíntetét függeſztette kis Gyermekére, eggy Könny reſzketett Szemében, és eggy Sohajtás mellett, kérlelö Tekíntettel az Egekre nézett . . .

Gyönyörü Tsevegéssel meg-állította a' Kissebb a' Nagyobbat. . . „ Mért sírſz édes

Má-

Mámi! Majd megjön Atyuska! úgy-é megjön? Én elmegyek a' kis Kertetskénkbe, és néki Bokrétát kötök, ö pedig nékem hoz ſok — ſok Holmit, a' Nagyobb, a' ki tudta valamennyire érteni, mit veſztett el: „ Nem jön meg Atyuska többet ſzegény! Bezárták eggy ſetét Bóltban, és a' fekete Emberek el-vitték.; „ Szívét ſzaggatták ezek, és Szemét Keſzkenöjével eltakarván felállott.

Az én Szívem majd megrepedett. Sürün ſzakadnak Könnyeim, és a' nélkül, hogy tudtam vólna, közelítettem, és eggyſzerre sírva, zokogva eggymás Karjai között találtuk eggymást.

Esmérettségünk egyetlen a' maga Nemében. Házatskájához kísírtettem. Szívemet hasogatta, midön láttam Házi Eſzközeiben azt a' ſzomorú Elegyítését a' városi Tiſztaságnak a' falusi Szegénységgel . . . Itt eggy Tükör állott, nagy, és gazdag, előtte eggy fejér roſſz Aſztal . . . amott eggy Selyem

Kanape, és körültte Szalmaſzékek . . . Halvány ſzép Ortzáját gyenge Pirúlás futottael . . . Ágya felett függött eggy ſzép Férjfiú' Képe . . . Mind ezeket én felfejteni, 's eggyeztetni nem tudtam.

A' ſzánakozó Irgalmasság ſzámkivettetett. Miért mereſztenék Szemeiket az Emberek, midőn látják, hogy valaki áldozik az Emberiségnek? Ritkaságának ez a' Bámúlás Bizonysága. A' Paloták' Rézzárjai a' Nyomorúltt elött legerössebbek. Az Egyűgyű, egyenes Lelkével — nem síránkozik, de ſegít.

Alattomba' vartam egynéhány apró Ruhátskát Barátném' Kitsinnyeinek. Sok Éjjel midőn mélyen hortyogott a' Háznál minden, és eggymást felváltva hangzott a' Kakasſzó eggy Végtől a' más Végig, ſzorgalmatossan öltögettem; elöre képzeltem azon kis Lelkek' Repesésit, mint fognak benne magoknak tetſzeni . . . Óh ez a' Képzelödés

ſzebb

ſzebb vólt eggy ſzép Álomnál, jobban megnyúgtató eggy éjjféli Hortyogásnál! . . Kéſzen vólt Ajándékom. Lopva felöltöztettem a' kitsinyeket, kik az alatt is, nehezen tarthatták viſſza lármás kis Örömöket, és nagy ſzorgossan titkoskodtak. Én elöre bementem, és meghagytam, hogy nem ſokára utánnam jöjjenek be új Köntösökben . . .

Én Barátnémmal beſzéllgettem, várván öket. Eggy jó Lelkű, Öreg, falubeli, tehetös Gazda belép, és engem' ott látván kevessé megháborodott, de magát öſzveſzedvén „ Feleségem, úgy mond, ſzerentsés vólt a' Len-termeſztésben; az ifjú Aſſzony ez Idén nem vetett: a' kis Tselédek ſokat elnőnek; ne útálja meg ſzegény Ajándékomat; ha pedig Ideje nints megfonni az én Er'sim azt is megteſzi. „ . . . Zavarodva vólt az Aſzſzony, eggy Könny görgött le Ortzáján, Kezét az Öregnek megfogta „ köſzönöm édes Szomſzédom „ Ennyit mondhatott. Ekkor —

A' Kitsinyek kiáltozó Örömmel berohantak. „ Nézd Mámi! nézd, be ſzépet hozott Nénink! ... Szótalan állott, általöleltt, és Ábrázatját Kebelembe takarta. „ Barátném, ez az én Szívem roſſz, nem tanúlta még meg a' Jótételt Pirúlás nélkül elfogadni. „

Ez az epeſztö Eggyformaság kieméſzt Unalmával. Eggy ollyan, mint más ... Azon Baj, azon Kínzás, azon Reménységtelenség ... Az Idö' Szakaſſza felváltja a' mást. A' Nyári Hö-meleg öſzveolvad már a' Hivességgel, melly az Öſz' Közellétét jelenti. A' ſzürke Napok ſokasodnak. A' gyenge Felhökkel bevontt Ég, gyakrabban meglátogat édes Melánkóliájával... Az én Állapotom mindég ugyan eggy. Igy kell-é nékem vallyon mindég élnem? —

Szükséges az Embernek az Ember. Ki rontja öſzve azt a' hatalmas Kívánkozást,

hogy

hogy eggynemű Valóságokkal élhessünk? Ez a' Kő-ſzirt viſſzáhangzja Panaſzimat, de nem érti, az Estvéli Szél ſzéllyelhordja Szárnyain Sohajtásimat, de nem érzi, az én Lelkem atyafias Lélek után vágyódik, Szívem keres véle eggyező Szívet . . . .

Óh mind illy fagyos, és Gyémántſzívüek-é az Emberek? . . . Hol az a' ſzerető Teremtés, a' mellyhez mindég közelébb és közelébb ſzorúlhatnék, a' melly még is ſzívessebben reám halgatna mint mások, és óh — a' melly még-is ſokban jobban megértene mint ezek, a' melly követné Érzésimet, és el-fogadná, és a' melly minden mások felett én-hozzám, és tsak én hozzám, és ö-hozzá én lennék kaptsolva? . . .

Az Ember' Nyomorúságai véghetetlenek! — Szegény ſzenyvedő Barátném! Most már el-hiſzem, hogy Vég nélkül nyomorúltt vagy. Még most-is hallom Szavaidat, midön Történetedet le-beſzéllted.

„ Az .

„ Az Atyám (úgy mond) Gróf * * Jószágainak Fö-tiſztje vólt. Nagy Fizetése mellett, nagy vólt Jövedelme is. A' Pompa, és az egéſz Városi Bújaságok' véghetetlen Serege nálunk tartottak Szállást. Sok Gyermekei közzül a' leg-ifjabb én vóltam.

Fennyen láttam, bízván Atyám' nagy Értékében; gondolatlan Képzeleteim a' Lehetetlenségekkel hízelkedtek Magam-ſzeretetének. Vidékünk' leg-ſzebb, leg-tehetössebb Ifjai körültem udvaroltak. Az én Szívem gyermekes Képzelödéseimtöl vezettetvén, nem érzett egyebet a' ſzilaj Mulattságok' Kedvellésénél. Nevettem az Indúlatot és a' Szerelmet tsak Nevéröl esmértem.

Az Anyám nagy Születésü vólt, erántam való Szeretete nálam-is olly Házasságot kívántt. A' Közép-rend még tsak igen nyájas Tekíntetet ſem érdemelhetett töle. Az ö magas Képzeletei az enyimeket-is elragadták, 's el-ſzédítettek engem tellyességgel. Minden Bóldogságom, a' külsö Fény —

a'

a' Rang', és a' Névtől függött. Az Ember nálam Gondolóba sem jött . . . Úgy rendelte a' jó Ég, hogy a' kettőt, egybe megtaláljam.

Báró ** tsekély Értekű lévén, elöször talán a' haszнos Házasodásnak Reménysége alatt jött hozzánk, de azután indúlatossan meg-szeretett. Az ö le-írhatatlan kedves, okos Módja, szép Vezetése, és érleltt Bánása, de leg-inkább eránta égö Szerelmem, a' szeles gondolatlanból, eggy jó, 's tisztán szerető Lyánkát, és végre eggy hív Feleséget formáltak . . . Mennyei Bóldogság vólt öt esztendei Házasságom. Ezek a' Könnyek az ö Emlékezetének folynak, és koránt sem Panaszok az Ég ellen. A' ki szerfelett bóldognak engedett lennem öt Esztendeig, nints Jussom ellene zúgnom, ha most nem a' vagyok.

Meghóltt nem sokára az Atyám Nagynak véltt Értéke, Adósságai' Kifizetése után kevés vólt: Számos Gyermekei között

ez

ez a' Maradék fel-oſztatván igen-igen tsekély lett. Férjem, hogy Haſzon-keresés nélkül is ſzeretett, és hogy nem ez Inditokból vett el azt tudom; nem várta ugyan ezen véletlen Kimenetelt, de türte, és Szememre ſoha ſem vetette.

Királyi Tiſztsége, mellyet viseltt tsekélyebben tápláltak a' Középſzerüségnél. A' nagy Világ értetlen, és véghetetlen Prétensióinak eleget nem tehettünk, ſokſzor kellett apró Adósság'-ſzerzéshez folyamodnunk. Várta, munkálta ez a' jó Férj Elömenetelét, mellyet olly példássan megérdemlett, de ezen Reménységek' közepette; elragadta tölem, 's Gyermekitöl eggy ſebes Forróhideg. —

Nyomtak kémélletlenül Költsönözöink. Kevés Értékem azoknak kemény Kezeiknél hagytam. Elsö Idömkori Érzéseim egéſſzen el nem hagytak, a' külsö Fényhez hozzáſzoktatott Szívem, a' Szegénység' Pirúlását a' Városban ki nem állhatta, és ide jöttem

Gya-

Gyalázatomat eltemetni, és ſzegény lenni legalább esméretlenül. De kedves Barátném! ez még nem mind, a' mi bánt . . . Nevelésem magas, és pompás vólt, az örökkétartó Bóldogsághoz ſzabott, és Kézimunkával magam' 's ártatlan Árvaim' nem tarthatom; ſzolgálni — oh Barátném! nem vehetek annyi Erőt ezen kevély Szíven, hogy azt tudnám . . . A' legſzükségessebb Dolgok ma hólnap nálam kifogynak. Én! — de Gyermekeim éhen nem láthatom, halálos Fájdalom nélkül . . . Óh én vagyok ſzegény Gyermekeimmel a' leg-nyomorúltabb Teremtés! „

Miért nem vagyok én Gazdag? . . Istenem! miért nem áldottál meg Tehettséggel, én oda adnám néki mindenemet . . . . Mit kívánok? Ha ſzabad kívánnom: Isten! Segítts te ő rajta! . . így elkerüli a' Jótétel' Elfogadásnál a' Felpirúlást. —

Illy édessen ſzenvedni, ſzomorkodni, a' nélkül hogy tudnád — miért? . . . az Egyedülvalóságot jobban kedvellni, minden Múlattságnál; örömest magánossan lenni a' világos Tavaknál, a' Kő-ſzálakon, és a' homályos Erdőségben, minden Gyönyörűséget tsak az kies Terméſzetből ſzívni; vagy tsak eggyetlen eggy Léleknek Társaságát kívánni, a' kinek ezt mind megmondhatod, és a' ki azt mind elfogadná . . . Mitsoda, oh mitsoda Állapot ez? Itt olvadnak eggybe a' Meny' Gyönyörűségei, a' Kínok' Helye' Gyötrelmeivel . . . .

Mi könnyebbek azólta a' Szenvedések, hogy azokat kiönthettem. Barátnémmal egygyütt sírunk, eggyütt panaſzolkodunk. Oh ha viſſzateſzem magamat hajdani Állapotjában, melly bóldog vólt ő akkor, és melly bóldogtalan most . . . De még is, lám én

ſoha

ſoha jó Napokrúl ſemmit nem tudok. — Az ö Károlyja (így nevezi vólt Férjét legörömestebb) ha ö azt festi, eleven, 's ſzínte látható Színekkel rajzolja, látom, ésmérem, 's ſzeretem én Öt'! . . . ha lebeſzélli azt az Eggyességet, azt az eggymás' Lelkébe 's Gondolkozásába való Általolvadást, azokat az apró, és még is olly igen-igen édes házi Örömeket, az ö határozhatatlan Érzéseiket, azokat az alig tapogatható, és még is olly igen hatalmas Érzéseket — velek élek, velek vagyok. Bóldognak mondom Barátnémat, mert tapaſztalta a' Bóldogságot, és bóldogtalannak magamat, mert lám én ſoha jó Napokrúl ſemmit ſem tudok.

Epét öntenek még ezen kis Örömömbe is. „ Nem kell a' tsínos Társaság néked, azt mondják, már a' Kóldusokhoz kaptsolod magad'„ — Istenem! botsásd meg ezt a' Káromlást nékik, azt a' méréſz Rövidlátást, a' melly a' te Útaidat kereſztűlhatni akarja, és a' Nyomorúságot a' Megvetés' méltó O-

kának téſzi. Nem ver ollyan Szív ſok drága Fedél alatt, mint ennél az Aſſzonynál, és vallyon olly igazán verne-é ez a' Szív a' drága Fedél alatt . . . Ez a' melegen érzö Kóldús, kedvesebb nekem, a' ti hideg, tsínos Kevélységteknél . . .

Botsáss meg Terméſzet, hogy kis Ideig elfelejtettelek. Hiſzem a' Barátság' Érzése olly igen közel van a' te Szépségeid' Érzéséhez! Szép vagy te midön Kellemeidet elhányod-is. — Az én kis Hajlékom' Temérdeksége ritkúl, lassanként elveſzti már zöld Koronáját, és midön így írok, eggy öſzvefonnyadott ſárga Levél panaſzolva 's bútsúzva esik Pennám alá. Az puha ſétáló Útakon hallik a' lehúltt ſzáraz Levelek ſzomorú Zörgése, mellyeket a' ſivatag öſzi Szél öſzveráz . . Magános Tsevegéssel repdes a' Madár a' puſzta, 's lefoſztott Ágon, mellynek titkos Barlangjai alatt a' bóldog Tavaſzkor, Párjával a' Szerelmet érzette, 's éneklette. A' Terméſzet' Szünnapja beáltt. —

Ne-

Nehéz Szívvel váll el töled Barátnéd, és nehezebb Szívvel engedi magát bezáratni az emberek' ſzorossabb Társaságába. A' te édes Örömeidnek Emlékezete ſzép Terméſzet, vígaſztaljon meg, mikor te nyúgſzol: azoknak Megérkezésének Reménysége, vídámíttson meg, ha az Emberek keserítnek! . . . .

Barátnémban Tanítónét találtam. Melly ſok újj és esméretlen Igazságokat hallok Szájából. Látta az Emberek' Tselekedeteit, esméri a' Világ' Ítéleteit, és Szokásait. Az ő ſzéles Tapaſztalása Főoskola nekem itt az én félre való Szegeletembe . . . Az én Vágyódásaim tellyesedni kezdenek! Mi történik túl a' mi Határinkon, azt ő tölle hallom. Millyek az Emberek más Környülállásokban, azt ő töle tanúlom . . . Söt magamot-is, ki magammal eggyező nem vóltam, magamat — ezt a' nagy Mesét, magamnak felfejteni nem tudtam, jobban esmérem, jobban megfogom. Újj Világ, újj

Titokſzín nyíltt meg Szemeim előtt, és én — oh melly jól érzem magamat, ebben az újjban, mivel az eddig való olly türhetetlen vólt.

Mint omlik a' Zápor kivül, mint tsapdossa az Üveget. Vak Setéttség fekſzik a' Falunn. — Melly édesdeden esik ezen keskeny Kamarátskában, a' pislogó gyenge Világnál a' Beſzélgetés; melly jó ízün esik itten belölrül halgatni az Essö' Zuhogását, és közel öſzveſzorúlni jó Barátnémmal . . . Gyermek Koromba' illy Estvén, ha a' Rokka' Kerekei zörgöttek, és Dajkám Iſzonyúságokat meséltt, én pedig félénkenn hozzá ragaſzkodva, hátratekínteni is rettegtem, és még is olly örömest halgattam; — illy formán érzem most magamat! Különösen emelödik Melyem; homályossan érzeltt Képei a' Jövendönek lebegnek előttem; A' Kitsinyek aluſznak; Barátném Károlyjának Képére függeſzti Szemét, 's lassú Sohajtással ſzenteli Emlékezetet.

„Oh

„ Oh Barátném, (meg-fogá eggyſzerre nagy Indúlattal Kezemet) a' Gyötrelem és Gyönyörüség határossak, és minden Szempillantásban öſzve találkoznak. A' Szerelem legmagassabb Tetöje a' Bóldogságnak, de változhat a' Bóldogtalanság' legmélyebb Örvénnyévé. „

Legelsö vólt ez a' Szó, mellyet a' Szerelemröl hallottam. Ez az Indúlat, mellyet magamnak ki fejteni nem tudtam, érzettem, hogy bennem lakik. Figyelmetes lettem.

„ Közelít ahoz az Idöhez, a' hol ezt a' Szív Fel-indúlását tapaſztalni fogja. Hagyj magát jókorán tapaſztaltabb Barátnéjától megíntetni. Nem vagyok én ſem olly érzéketlen, ſem olly irígy, hogy tíltsam azt, a' mi Életemnek leg-ſzebb Réſzét bóldoggá tette. De — esmérje meg azt! A' Titkolás itt helytelen, és annak Rejtegetése, tsak eggy Indít'okkal több annak Kívánására.

Szemérmessen leütöttem Szememet, és belsö Kívánással vártam, hogy folytassa Beſzédét.

„ Ha kérdi tölem: Mi a' Szerelem? alig ha azt megmondhatom, holott azt olly elevenen érzettem. Sokat mondok róla majd, de nem fogadnám fel, hogy azt meg-értse, mig magát benne nem érzi. Sok Réſzben megfoghatatlan leſzek most, a' mit annak Idejében olly világossan meg fog érteni. De a' meſſzirül villámló Dörgés elött, nem haſztalan az idejénvaló Óltalom' Keresés. Érkezése bizonytalan, de Jövetele bizonyos. Fegyverkezzen fel Édesem! az Értelem jö Elſzánásaival, hogy azt Veſzedelem nélkül várhassa.

„Ne rettegjen elötte, ne ſzaladjon elöle, — de vigyázzon. Ittlételének eggy fö Tzélja a' Szerelem: de Bóldogtalanságának legfobb Eſzköze is lehet a' Szerelem.„

„ Nem kárhozatos Indúlat az; a' jó Terméſzet óltotta azt Szívébe. Szeressen! de a' Terméſzet', és a' józan Értelem' Törvénnyei ſzerént; a' Szerelem jó! — de a' vak Szerelem veſzedelmes. „

„ Ez az édes Szédelgés, ez a' Szemfényveſztő Elbódúlása a' Szívnek, nem a' mi Hatalmunkban áll. Nem Akaratunktúl függ, hogy ſzeressünk — de az Okosság azt megelőzheti, hogy azt ne ſzeressük, a' ki arra nem érdemes. „

„ Jobb Formálást, és helyessebb Gondolkozást találok benne édes jó Barátném! mint ſem hogy azon Leánykák' Száma közzé elegyíttsen, a' kik ezt az Indúlatot nemessebb Réſzérül nem esmérik. A' kiknek minden Kívánságok a' Férj, és minden Félelmek a' hoſſzú, és megvénültt Szüzesség. A' kik minden Megfontolás nélkül, a' legelsőnek, a' kinél Élelmeket találják, és a' kiáltal Szüléinek Hatalmokat lerázhatják, Karjai közé vetik magokat. Azok a' Gondatla-

nok, a' kik Férjeiket minden Előrenézés nélkül válaſztják, és azt a' Lakodalom után kezdik esmérni. Megbotsáthatatlan Gondatlanság! Egéſz Éltek' Bóldogságát, eggy Órának vak Rendelése alá vetni . . . Oh Barátném! ne ſzégyenljen erről az Élet' nyomos Pontjáról magában gondolkozni, ne ſzégyenljen vélem róla értekezni. . . .

„ Fontolgassameg, melly Férjfival gondolja magát legbóldogabbnak; mellyet képzel ollyannak, a' ki Vágyódásainak minden Réſzének megfelel. Tsináljon magának eggy eleven Képet, és — most, midőn az Indúlat vakító Fellege nem tévelyíti, hidegenn, egyenes Szívvel húzza Próbára ezt a' Képet; vesse, ha bízik Értelmembe, 's Egyenes. ségembe az én Próbakövem alá-is; legyen hozzám Bízodalommal, és ne titkoljon el ſemmit . . . Így, ha ez a' Kép áll, így megmarad, — ne botsásson meg eggy kissebb vonást-is, a' melly ettől eltávoz. Keressen ehez a' Képhez hasonló Valóságot — keressen, és feltalálja! . . .„

Nyug-

Nyughatatlanság vólt az Éjj, melly ezt az Estvét követte. Öſzveſzorította Szívemet Barátném' Tanítása. Vágyódásaimnak ſok érthetetlen Mozgásait, láttam felébredni. Sok homályos Érzéseimet eggyſzerre mint a' Semmiségből elömbe toppanni . . . Sok Álmaimból öſzveſzövött Kép lebegett elöttem, mellynek valóságos Mássát az Emberek' Fiai között még nem találtam, melly Szívem' Rejtekébe vólt edzve, és mellyet tsak halkal érzettem, és magamnak tsak vakon tudtam kifesteni . . . A' Reggel ébren lepett meg . . . — A' keskeny, és magános Völgy' Lakossa, mikor a' Hegynek, melly Lakhelyét keríti, Tetejére legelöſzör felhág, látja a' Térséget, melly Lábai alatt elnyúlik, a' Meſſzeség' Homállyába' beborított Vidéket, és a' Tárgyakat mint Árnyékokat ſzemléli, eggy nagy Véghetetlenség, és Zürzavar nyílmeg elötte, néz, lát, de ſemmit meg nem külömböztet: — Így vagyok én most! —

Fagyossan fújt az Essö után a' reggeli Szél. A' Dér lepuſztította a' Vetemények', és a' Virágok' Leveleit, ſzomorú Feketével vonta be lemartt Áldozatjait . . . Friss vólt a' Levegö; Vídámságot ſzívott bé minden Lehellet. — Víg Ortzával tértem meg Atyám' Házához; még minekelötte Ideje lett vólna a' Pirongatásra, hogy Házán kivül töltöttem el az Éjjelt, Kezét tsókolván a' le ſzaladó Záport okoztam Kimaradásomért.

„ Mi Aſſzony az, a' kit mindnyájan nem esmérünk, és a' kivel barátkozol! vagy te ſem esméred, vagy mi is! „

Ha megengedi kedves Uram Átyám örömest. Megfogja tapaſztalni, hogy megérdemli a' Betsülést. —

„ Mi féle hát? ki vólt az Ura? Miböl él? Mitsoda Nemböl ſzármazott! . . .

Ma-

Maradj a' te Magánosságadban betsülhetetlen Aſſzony, itt a' te Szívedet nem fogják nézni. — —

„ Ne fusson a' Társaságtól édes Barátném, de ne is helyheztesse minden Bóldogságát a' Társalkodás Mulattságaiban. Éljen magának — de másoknak is. Oh tudom én melly édessek a' Magánosság' Örömei. Ellensége vólnék, nem Barátnéja, ha ezektöl, mellyek olly kedvessek, minden érzö, minden ſzép Szívnek, meg-foſztani akarnám. De olly igen elſzoktatjuk az Egyedűlvalóságba a' Szívet, elkényeztetjük és ſajtalanná teſzſzük magunknak a' Társalkodás' Örömeit. Vannak még ſok jó Lelkek, a' kikkel az Élet' Útján öſzveakadunk, oh! melly ſzép azokkal barátságossan Kezet fogva kereſztül vándorlani az Életen . . . vannak, a' kikkel ha nem Napokat, de Órákat kiessen eltölthetünk. A' Magánosságba' öſzveſzorúl a' Szív, és megakaratosodik . . . . holott

Lel-

Lelkem Barátném! mi ſzegény Aſſzonyemberek Akarat nélkül vagyunk, legalább a' nélkül kell lennünk, ha ſzeretjük a' magunk Nyugodalmát, másért vagyunk teremtve, nem magunkért, mások által, és magunkba ſemmik vagyunk. — Fogadja el örömest Társai' Hívogatását. Örüljön, míg Ideje van. Nézzen körül, és hidje el, mindenütt talál ollyakat, a' kiknek Találásán örülni fog.„

Így bátorított Barátném, midön Társaim közzül eggy Neve-napját innepelte, és Bállba engem'-is hívogata . . . Kimondhatatlanúl kedves Tréfával, és mosolyodva így ereſzte-el magától: „Keressen és fel-találja! Isten hozzá! (meg-tsókolva és tréfás Fenyegetéssel) Meg-haragſzom kedves Fannim! ha Szívét épen Haza nem hozza.„

A' Nap eltöltt a' Kéſzületekben. Testvéreimre minden Drágaságait fel-rakta Annyok.

nyok. Én ö körülttek ſzolgáltam; az ö Tsínosgatások úgy el-vette az Idöt, hogy magamra kevés maradtt, 's minthogy nyughatatlankodtak, abból örömest ſemmit ſem engedtek vólna . . . Nem tagadom, itt felbúzdúltt Magamſzeretete: Miért áljak én hátra? miért tsak azoknak mindent és nékem ſemmit ſem? — Óh Képzelödés, a' te Irod mindenkor gyógyító. Nem tsak eggy Módja van a' Tetſzésnek, gondolám allattomos Ravaſzsággal magamba', legyen tiétek az eggy Út: Vakíttsatok! a' Fény nem Kellemetesség, a' Tzifra nem Szépség. Én az Egygyügyüséget válaſztom. . . . Fejér tiſzta Ruhát vettem-ki, Hajam terméſzetes Színében, Szorgalom nélkül Rendbe ſzedve, eggy Rósa minden más Ékesség helyett belé ſzúrva, Derekamon eggy Öv-pántlika — 's így kéſz vóltam . . . .

Alkonyodott midön a' Kastélyhoz közelgettünk. A' ſzámtalan Gyertyák' Világa elönk-

elönkbe lobogott. A' Musika, tsendes és alatsony Zengése, mint a' reggeli Álom' Arnyéka, meſſzérül hangzott elönkbe. Rendkívül érzettem magamat. Szívem Akaratom ellen dobogott. Rettegés és valamelly nem tudom mi? el-fojtott. Félénkségemet, 's paraſztos Szemérmemet dorgáltam magamba', Azt vétem az Sokaság írtództatott, és bátorítottam magamat. . . .

Meg-érkeztünk. Elönkbe futottak Társaim, a' kik az Öröm miatt magokon kívül vóltak: Lám Uram Atyám Farsáng elött betöltötte Szavát! vígan leſzünk; úgy-é Fanni Kis-aſſzony víg leſſz velünk? Vannak itt ſokan, ſokan! a' Városbúl-is jöttek-ki egynéhányan„ . . . Így tsevegtek nyájassan és én miattam el-felejtették Mostoh'anyámat 's Leányait. Már is eggy meg-botsáthatatlan Vétek!

Kedvetlen Ortzával lépett-bé a' Palotában. Én erőſzakoskodtam magamon, hogy vídám legyek. — Minek tulajdoníttsam nem

tu-

tudom. Meg-jelenésünk Figyelmetességet okozott. Társaimtól és más ſokaktúl körülkerítve, mindjárt az Ajtonál el-ſzakadtam az Anyámtól . . . Még öſzve ſem ſzedhettem magamat, midön Felsörúhám rólam lefoſztva vólt, és tántzolnom kellet.

A' Tántz' Mozgása, a' Vér' ſebesebb Kerengése, a' ſokféle Tárgyak, a' Ritkaság Újság és a' Musika meg-vídámítottak. A' Köz-öröm engem-is el-ragadtt, és a' mi régen nem vóltam, víg lettem. Enyelgettem, ſzökéllettem Társaimmal. Nevettem, a' mit ritkán teſzek egéſz Szívemböl. Hány megbotsáthatatlan Vétek, mellyekért magánál a' Lakoltatást feltette Mostoh'anyám . . .

Ki-fáradtam. A' Személlyek', és Tárgyak' Sokasága ſzéllyel ragadozták Képzelödésem', a' melly még eddig Nyugvo-helyet nem találtt. Le-ültem, és itt vólt eggy kis Idöm magamat körülnézni.

De

De — óh! Látás a' melly minden Inaimon mint Láng kerefztül tsapott, Látás, a' melly Életem' minden Pontyait be-töltötte. ... Egy Ifjú! óh -- millyen Ifjú! — Háttal az Ablakhoz támafzkodott, két Karját öfzve-kaptsolta, és Gondolatokba merültt. Tévelygett Tekíntetem, mindenfelé nézett, tántorgott, és újra --, hatalmassan, minden Erön felül, viffza rántódott hozza -- a' Hasonlíthatatlanhoz. Ortzám veres Tüzzel égett, és Szívem rettenetessen vertt . . .

Reám tekíntett . . . Mi az? a' mit a' Teremtö eggy Tekíntetben helyheztet? Ez a' Szó, minden Hang nélkül, ez a' beható, értelmes, és minden Hangot haladó Befzéd, a' mi eggy Tekíntetben fekfzik . . . Óh ez a' Tekíntet, úgy érzem, úgy! — minden Tetemimben, mit mondott ez a' Tekíntet, és ki-nem mondhatom. . . .

Az én Szívem repdesett elejébe annak a' kit nem láttam, és most elsö Látásra enyimnek esmértem, a' kit Szívem, hangos-

san

san érthetöen kiáltott: Ez az! El-tűntt elölem minden, az egéſz Világ körültem ſemmivé lett, öt' láttam, öt' érzettem tsupán tsak ezt a' kívánva kívántat. —

Bátortalanúl, Ortzája gyenge Pirúlással bevonva, minteggy magán Erőſzakot téve, felém jö . . . Óh Isten! az Ég, és a' Föld feküdtt rájtam. Az Öröm, a' Félelem, Bóldogság, Rettegés — minden, minden Indúlat tolongott Melyemben. Mit ſzólltt nem tudom. Én mit ſzólltam, azt ſem tudom... A' Tántzba ezer Hibákat, ezer Zavart tettem — míg magamhoz jöhettem. — —

Ki ez az Idegen, a' ki mint felső Valóság megjelen ſebessen, és Szívem' meglepi, ez az esméretlen, a' ki olly egéſſzen — egéſſzen elfoglal. Ifjak akadtak elömbe ſzeb'-nél ſzebbek, Elmémbe ſem ötlöttek, ſzámtalanok hízelkedve Kedvem' keresték, én meg nem indúltam . . . Erem nyugodalmassan

vertt, Szívem halgatott, mint ſoha nem Élttek, Emlékezetemben Nyomot ſem hagytak . . . Ez a' tsudálatos Esméretlen elömbe tün, és bájoló, titkos Erövel magához ragad, Tekíntete öſzveolvaſzt, Tapintása Tüzet önt Ortzámra — 's ſzegény Szívembe. Félénkenn tekíntek mindenfelé, mert rettegek, hogy már talán magamat el is árúltam. Szemébe nézni ſenkinek ſem merek, mert tartok, hogy Titkomat Szemembe olvassa . . . Kérdezni ſem méréſzlem, — mert az Okát eltalálnák . . Óh ki az az Idegen?

Teréz, kinek Névnapján itt vígadtunk, mellém érkezik.

„ Megint ſzomorkodik. Már is oda Kedve? „

„ Fáradtt vagyok Lelkem Tartsám! nem ſzomorú. „

„ Dí-

„ Dítsösségesen tántzol az a' T — ai Jó'si. Úgy-é? Úgy ſzáll mint a' Gondolat. A' Taktust úgy tartja mint Mester. Lám bezzeg a' ki Városbúl jön . . . Ezek itt, tsak úgy tántorognak, hol a' Sleppem ſzaggatják Sarkantyújokkal, hol a' Lábújamra hágnak mint réſzegek, hol a' Térdemet koppantják, hol a' más Párhoz tsapnak, majd ki ugrik az Agyvelöm . . . De ö a' Levegöbe viſzi a' Tántzosnéját, azt hinné az Ember, hogy úſzik? Úgy-é?

„ De, ki az a' T—-ai?

„ A' kivel tsak most tántzoltt. Az Attya Kapitány. Minket jól esmér a' Varosbúl, azért jött ki a' többekkel.

Itt Tántzba hívták.

Én gyermekes Teremtés, én! — Kivallom Gyengeségem' . . . A' Könnyek fojtogattak, Szívem Ólommá változott, 's majd leſzakadtt, mert láttam, hogy — Teréz is

kedvelli. Óh ha más vele nyájassan beſzéltt, mint nyílamlott melyembe', ha ö mással egygyet ſzólltt, mint hasította Szívemet! . . .

Tab. A.

Lerajzolása eggy újj Kandalló-kementzének. *Tab. A.*

Ez a' Kementze egyedül a' Szobából belölrül fűlik. E' végre ſzolgál a' Nyílás *A* vagy *abfe*, a' melly eggy ſzépen kidolgozott, és kitzifrázott Réz-táblátskával fede, tikbé. Ez a' Táblátska úgy áll, hogy két Vas-tsatornátska, vagy Válútska köztt, *ab*, és *ef*, a' mellyek mindazonáltal belölrül egéſſzen *d.* és *gig* mennek, fel, és lehúzattathasson: de úgy, hogy midön felhúzattatik, az egéſz Táblátska, a' Kementzébe' belöl áll, a' Kementzének azon Réſze megett, a' mellyett *adge* jegyez. Midön a' Táblátska fellyül vagyon, az *ah*, és *eh* Lántzon erösítettetik meg, tudniillik azon a' Helyen, a' hol *h* vagyon az *c* Szegetskére függeſztetik fel, hogy e' ſzerínt Kandalló' Helyébe' is ſzolgáljon a' Kementze. Külsö Oldala *daeg* ſokféleképpen ki-

tzifráztathatik *en relief.* A' Kementze' Közepéből belölröl, a' Fal felé, megyen eggy Tsö, a' melly a' Füstöt tekervényesen viſzi a' Kéménybe, vagy pedig a' ſzabad Levegöbe.

Ezen Neme a' Kályháknak ſzép, és könnyen fülik.

A' kinek É. Olvasóink közül Kedve vólna illy Kementzére, méltóztasson bennünket tudósítani Szándéka felöl, mi azonnal Rendelést téfzünk, hogy ebben is Kedveket tötltsük kedves Olvasóinknak.

Anekdoták.

Melly Hatalma vólna a' Szépségnek, a' Férjfiak' Szívén, ha mindenkor öſzve vólna kötve a' Virtussal! „ Midön a' ſzép Agnes látta, hogy „ VII-dik Károly, Puhaságban, és a' Gyö„ nyörüségekben elmerülve, tölti Idejét Sze„ méllye mellett, azt mondja néki: Azt jö„ vendölték, hogy a' leghatalmassabb, és „ legbátrabb a' Kereſztény Fejedelmek köz„ zül, léſzen Szeretöm; midön Szerelmedre „ méltóztattál, azt véltem, hogy Te vagy „ az a' Fejedelem, a' kiről az Astrolo„ gia beſzélltt, de látom, hogy meg-tsa„ lattattam, nem Te vagy az a' Fejede„ lem, hanem az Angliai Király, a' ki „ eggyik Városodat, a' más után elfoglal„ lya, elmegyek, és felkeresem ötet. „ An-

nyira megindúltt a' Király ezen Beſzéden, hogy elhagyván a' Vadáſzást, és a' Gyönyörüségeket, Bátorságot vett, egéſſzen a' Hadakozásra adta magát, és az Anglusokat Orſzágából kiüzte.

2. Eggy Leánykának ſetsegö Szeretöje vólt, és nem tudván ſemmiképpen elſzoktatni a' haſzontalan Beſzédüségröl, megparantsolta néki, hogy többé ſoha ſemmit ſem beſzélljen akármelly Társaságban. Meg is tartotta a' Parantsolatot annyira, hogy azt hitték felöle, hogy Betegség által némúltt meg. Eggykor midön ſokan tsudálkoztak vólna Állapotján, azt mondja Szeretöje, hogy eggy Szempillantásban meg-gyógyítja Némaságából, meg is gyógyította ezen eggy Szóval: Beſzélly!

3. Eggy Persiai Király elött, a' ſok Virtusokkal bíró Leilé, és Megnoun Szeretetéröl beſzéllttek. Kedve jött meglátni ezt a' tökélletes Szeretöt, és kérdé töle, ha igaz-é, hogy olly Mód nélkül ſzereti.

reti Szeretőjét? Látni kell ötet, azt felelé ez, hogy meglehessen fogni mennyire ſzeretem. Azonnal elhozatta a' Király, és mit látott, egy hitvány, és rút Aſſzonyt. Hát e' lehet-é annak a' nagy Tűznek Tárgya, azt mondja bámúlva a' Király, a' legutólſó Szerraillyomban haſonlíthatatlanúl ſzebb ennél az Aſſzonynál. Jól van! felelé Megnoun, már most í-téldd meg, ha ſzeretem-é, a' midön olly ſzép az én Szemeimben, a' millyen rút a' tiédben.

4. Midön a' Porrtugallusok, megvették Oia Városſát Indiákban, 1508-ba', eggy Portugallus Tiſzt, Szilveira vólt a' Neve, éſzre vévén, hogy eggy Szeretsen Ifjú, valamelly Gyalog-úton ſzalad, eggy igen ſzép Aſſzonnyal, utánnok indúltt, hogy elſogja öket. A' Szeretsen meg-fordúltt; és Fegyverre kapott, és nem indúlván-meg tulajdon Veſzedelmén, hanem Úti-társa Szerentsétlenſége forogván eggyedűl Szeme elött, Jelt adott néki, hogy ſzaladjon-el addig, a' míg

ő hartzol. De ez meg-maradott mellette, azt állítván, hogy inkább meg-hal, vagy Fogságba esik, mintsem hogy nála nélkül keresse Szabadságát. Szilveira meg-illetődvén ezen érzékeny Szemlélet által, meghagyta Szabadságokat, azt mondván Követőinek: Az Isten mentsen-meg, hogy el-ſzaggassam ezen érzékeny Köteleket.

5. A' Virtussal bíró Szerető, tellyes Tiſztelettel azon Tárgy eránt, a' mellyet ſzeret. Ezt adta Értésére Dryden eggy Anglus Lórdnak, a' ki Hibáúl tulajdonította néki, hogy eggy Tragédiájában, Cleomenes, tsupán tsak beſzélget Szeretőjével, és ſemmi nyomos Lépést nem téſzen Szerelmében. „ Én, úgymond, jobban tudom Haſz„ nomra fordítani az Időt, midőn valamelly „ Szép mellett vagyok. „ El-hiſzem felelé Dryden, de meg-vallya azt-is a' Lórd, hogy nem Hérós.

Az indulatos Barátság, és Szeretet, nem lakik a' nagy Városokban, mivelhogy minden, Foglalatosságai, és a' ſokféle Gyönyörüségek által lévén el-foglalva, csak gyengén érzi azon Dolgoknak Bé-nyomásait, mellyek körülötte vagynak. Mindazonáltal lehet itt is, itt amott, találni olly nagy Lelkeket, a' mellyek áldoznak az érzékeny Barátságnak;

S * * * Úrnak meg-hala Barátja, Adósságot, és két kis Gyermeket hagyván maga után, minden Jóſzág nélkül. Az Életben maradott Barát azonnal eladta Szekerét, és Lovait, és a' külső Városban fogadott ótsó Szállást magának, a' honnan minden Nap béjött a' Városba Tiſztségének Folytatására, egyedül eggy Inas által kísértettvén. Eggyſzeriben fel-óldotta éles Nyelvét a' Rágalmazás: minden fösvénynek, és roſſz erköltsünek kiáltotta. Két Eſztendő múlva, meg-jelentt ismét a' Nagy-világba: az alatt pedig gyüjtött húſz ezer Livrából álló Tő-

ke-

ke-pénzt, a' mellyet az Árvák' Számára Interesre adott.

A' Korinthiai Eudámidás Halálán lévén, és látván, hogy ſemmit ſem hagyhatván maga után, Annya, és Leánya a' leg-nagyobb Szükségnek léſznek ki-téve, éppen meg-nem indúltt rajta. Aréthus, és Kharikſzénes hüséges Barátjai' Szívéről, a' magáé ſzerínt ítélvén ezt a' Testamentomot tette: „ Aretheusnak az Anyámot „ hagyom, hogy táplálja Öregségében: Kha„ rikſzénesnek pedig Leányomat, hogy ki„ házasítsa olly gazdagon, a' mint ki-telik „ töle, azon Esetre pedig, ha valamellyik „ meg-halna azt téſzem Helyében, a' ki „ Életben marad.„ Meg is mutatták azon két Barátok, hogy érdemesek vóltak az *Eudamiás'* Barátságára. Arétheus eggy Napon adta Férjhez az Eudámidás Leányát a' magáéval, és eggyenlöen oſztotta-el Jóſzágát közöttek.

Az

Az igaz Barátság egyedül felséges Érzéseket gerjeſztt az Emberben. Az Olinthiai Kalliſzthénes, ki Nagy Sándornak Követője vólt Hadakozásaiban, Árulással vádoltatott a' Fejedelemnél, és az ő Parantsolatjára, meg-tsonkíttatott, és eggy Vas-tömlötzben, vitettetett a' Hadi-ſereg után. Lizimákhus eggy a' Sándor' Tiſztjei közűl, és hív Barátja Kalliſzthénesnek meg-látogatta gyakran, ezen Állapotjában is. A' Filozófus megköſzönte Barátságát, és kérte az Istenek' Nevében, hogy ſzűnjön meg Látogatásától. Engedd meg, mondá néki, hogy egyedül ſzenvedjem Nyomorúságimat, és ne légy olly kegyetlen erántam, hogy magadat is bóldogtalannak tégyed. „ Minden Nap meglátogat-
„ lak, felelé Lizimákhus, ha a' Király lát-
„ ná, hogy a' jó Emberek elhagytanak;
„ nem ſzorongatná többé a' Lelki-esméret,
„ és azt kezdené hinni, hogy bűnös vagy.
„ Óh! hiſzem, hogy nem él avval a' Gyö-
„ nyörűséggel, hogy Kedvetlenségétöl való

„ Fé-

„ Félelmem, elhagyaſsa velem jo Baráto-
„ mat. „

Az az igaz Barát, a' ki el nem nézi Barátjának Hibáit, hanem igyekezik azokra figyelmetessé tenni, hogy megjobbíttsa azokat. Ezen Dolognak Igazsága, ad Érdemet Filep' a' Mátzedóniai Király' egyenes, és nagy-lelkű Feleletének. Eggykor jelen-vólt a' Rabok' Eladásán, hanem illetlen Pozitúrába'. Eggy Rab megíntette arról. Botsássák el mindjárt, mondá Filep, nem tudtam, hogy Barátim közzé tartozik.

Freind élső Orvossa vólt az Ángliai Királynénak, és 1722-ben Lantzeſzton Várossának Követje, a' Parlamentomba, a' hol igen élesen beſzélltt a' Miniſzterium ellen. Ezen Viseletén meg-indúltt az Udvar, Törvényt tettek reája, és a' Londoni Toronyba zárattatott. Mintegy hat Hólnap múlva meg-betegedett az első Minister, és el-hozatta Meádot, a' ki híres Orvos,

és Freindnek hív Barátja vólt. Meád meg-visgálta a' Miniſzter' Nyavalyáját, ígérte néki, hogy meg-gyógyítja, de azt mondá eggyſzersmind, hogy addig eggy Pohár Vízet ſem ád néki, míg Freind meg-nem ſzabadúl a' Toronyból. Kevés Napok múlva, látván a' Miniſzter nagyobbúlni Nyavalyáját, kérette a' Királyt, hogy adja-meg Szabadságát Freindnek. A' Király ki-adta a' Parantsolatot, és a' Beteg azt vélte, hogy Meád hozzá fog a' Gyógyításhoz; de ez meg-maradott Feltételében, mind addíg, míg Freind viſſza nem adattatott Háza-népének. E' meg-történvén, orvosolni kezdé a' Miniſztert, és kevés Idő alatt, egéſſzen helyre-állította. Fáradtságáért öt ezer Guinét kapott, a' mellyet azonnal Barátjához vitt, és kénſzerítette, hogy el-végye, jóllehet tökélletes Jussa lett vólna annak Meg-tartására.

Nagy

Nagy Sándor, és a' Halhatatlanság' Forrása.

Eggy Persiai Mese.

Már meghódoltatta Sándor a' Filep' Fija egéſz Asiát, és nagy Réſzét az akkor lakott Földnek; már Nagynak nevezték a' Történetek; Népei eleven Istenséget tiſzteltek benne; eggy Király ſem méréſzlett Szembe ſzállani véle, és a' merre fordúltt mindenütt hodoló Követek küldettettek eleibe. — Még ſem elégedett-meg telhetetlen Lelke. Mióltától fogva azt beſzélte néki eggy Mágus, hogy a' Földnek valamelly el-rejtett Szegletében, Halhatatlanság' Forrása, és megifjító Víz vagyon, kevessebbé ohajtotta a' Győzedelmeket, és Orſzágokat, de annál in-

inkább kívánkozott ezen Forrásra. Gyakran ſohajtott magában, hogy a' Világnak minden Pompája, és Fényessége olly múlandó, és most legfőbb Plánuma vólt, azt elmúlhatatlannak tenni. Szüntelen, és egyedül tsak az forgott Szeme előtt. Az el-foglaltt Orſzágoknak minden Böltsei megkérdeztettek Vélekedéssek felöl. Mindnyájan tanátskoztak, és vélekedtek felöle, de eggy ſem tudott bizonyost mondani. Végre Tanítóját is, a' híres Ariſztótelest, magához hívatta Sándor.

Ariſztóteles királyi Tanítvánnyának Táborától, és Győzedelmeitöl távól, Athénébe' éltt, ſzüntelen tanított, és tanúltt. Kedvetlen jött ki most Tsendességéből, és még kedvetlenebbül hallotta a' Király' Kérdését, könnyen általláthatta Kívánságát, és Tudatlanságával akarta menteni magát, de meggondolta ismét, hogy elmúlhatatlan Kötelessége a' Böltsnek, az Igazmondás, és azért egyenesen megvallotta: „ Hogy ol-
„ vasott ugyan valamit ezen Forrás felöl,

„ a' régi Kézírásokban; de hogy véghetet-
„ lenek, és a' Halandónak tsak nem meg-
„ győzhetetlenek azok az Akadályok, a'
„ mellyek annak Útjában találtatnak. Hogy
„ úgy látſzik, hogy magának az Istenség-
„ nek is Kedve ellen vagyon annak Keresése;
„ hogy az Embernek Rendeltetését fel akar-
„ ja forgatni, és közelébbről gondoltatván,
„ Bolondságnak tartattathatik, mivelhogy
„ az ezen a' Földön való ſzüntelen Mara-
„ dásáltal, elzárattatik az Út, a' más, és hi-
„ hetőképpen jobb Világra. „

Elég világos vólt ennek a' Beſzédnek Értelme, de Sándor nem akarta azt megfogni. A' Veſzedelmek' Nagysága még inkább öſztönözte ötet, és a' Sorssal való Hadakozást úgy nézte mint egyedül azt, a' melly Dítsösségéhez illendő, minekutánna az egéſz Földkerekségét maga alá vetette. — Ez Okból, még inkább kéſztette Ariſztótelest, hogy fedezzen fel mindent, a' mit ezen tsudálatos Kútföről tud. Engedett végre a' Bölts, megmondott mindent, a' mit

tu-

tudott, és harmadik Reggel, eggy nagy Hadisereggel Útnak indúltt Sándor. Lehet gondolni, hogy Arisztótelesnek, Kedve ellen is elkellett véle menni.

Minteggy két száz Mértföldnyire Alexandrián túl hallotta Sándor, hogy eggy Remete lakik messze a' Pusztában, a' kit az egész Környék szent Életű Férjfinak tart, és ezer Tudományokkal bír, a' mellyek nélkül a' közönséges Emberek szükölködnek. Megakarta ötet látni, és sokaktól kísértetvén, elment Kúnyhójához, és belépett annak Ajtajába. De még tsak fel sem költt a' Remete; eggy meg-vető Tekíntetet vetett a' Királyra, és félig mosolygott Követőire, és tovább olvasott az elötte fekvő Könyvben. Parménió, a' leg-főbb a' Sándor' Követői közűl, meg-íntette a' Remetét ezen Maga-viseletéért. — „ Avagy — felelé a' Remete — minek alázzam én meg magamat Szolgáim' Szolgája előtt? „ — „ Szolgáid' Szolgája előtt? fel-kiálta bámúlva Sándor: leg-alább beszélly világosabban! mert

én azt nem értem„ — „ Mivelhogy olly ritkán érted magadat. Avagy nem vagy-é te Rabſzolgája Indúlatidnak, a' mellyeket én Jobbágyimmá tettem? „ — Hát Ariſztótelest ſem tartod méltónak Tiſzteletedre? „ — „ Sok Jót hallottam felőle; és ő üllyön-le ide mellém, ha tetſzik! de tsudálkozom, hogy a' te Követöid között vagyon. A' tsendes Böltsesség, a' kevély Pompa mellett, a' Virtus a' Kegyetlen-uralkodás mellet, a' Tudománykívánás az Orſzágok' Szomjúsága mellett, annyit téſzen, mint a' Bárányt a' Farkassal, a' Szarvast a' Tigrissel eggyüvé fogni. „ —

Nem gondolván evvel az éppen nem udvari El-fogadással is a' Király, meg-tudakozta ötet, mit tudna a' Halhatatlanság' Forrása felől? és — a' Remete egéſz Kéſzséggel megmondott mindent, a' mit tudott, úgy hogy el nem titkolhatta Bámúlását Sándor —

Ne dítsérj azért! mondá a' Remete. Kötelességünk, gyűjtött Tudományainkat Embertársainkkal közleni: de reménylem, hogy az örök Gondviselés az Igazságot is Bolondsággá tsinálja te nálad; és örülök, hogy az Emberiség' közönséges Ellenségét azokon az Útakon látom, a' mellyek Veſzedelmeik, és Nehézségeik által, tízſzer hihetőbben a' közel Halálra, mint ſem a' határatlan Életre vezetik.

Sándor tovább mentt. Még eggynéhány ſzáz Mértföldekkel bellyebb menvén bé értt a' Brakhmánok' azon Indiai Böltsek' Orſzágába, a' kik mindenütt, és mindenben az ő Isteneknek Brámának Nyomdokait találják; a' kik az ő földi Életeket egyedül tsak Általmenetelnek, és Próba-állapotnak tartják; a' kik minden élő Valóságban, az övékkel atyafias Lelket vélnek lenni; a' Lelkek' Vándorlását eggy Testből másba hiſzik; magokat Szegénységre, mezítelen-járásra, és gyakran keserves Kínokra kötelezik, és egéſz Életeket a' Dolgok Eredeté-

ről, és a' legfőbb Valóságnak Terméſzetéről való Gondolkozásban töltik. — Ezek között is felkereste a' Filep' Fija a' leghíressebbeket: de azok is Megvetéssel bántak véle. — „ Telhetetlen, és vértóhajtó Görög, — azt mondák néki — könnyen elhiſſzük, hogy nem örömest akarſz meghalni, mert előre érzed Sorsodat „ — „ Melly léſzen az? „ — „ Hogy eggy Oroſzlánynak, vagy Tsörgőkígyónak Teſtében lakozol; hogy minden Állatok rettegnek, és ſzaladnak elötted, és eggy ſem ſzeret! Az emésztő Éhség által kínoztatol, és a' hév Puſztákban dühösködöl; mindent ſzétt'ſzaggatſz, a' mi feléd közelít, és végre vagy a' telhetetlen Éhség, vagy az erősebb' Fegyvere által megemésztetel. „ — „ Helyesen! Hát a' ti Sorsotok? — A' Bráma' Kezében vagyon. De ha leggonoſſzabb Ellenségeinket — Indúlatinkat megzabolázhatjuk; ha Lelkünket a' Virtus' Gyakorlása, és a' Fő-válóság eránt való Tiſztelet, és Félelem által megjobbíthatjuk, reméljük, hogy, minekatánna ez a' Test öſzve-omol, újjonnan egyesülünk Brámával,

és az ö Kebelében múlhatatlan Bóldogságot élünk „ — „ Éljétek azt! örömest oda hagyom. De ne vonjátok meg ti is, azt tölem, a' mire törekedem; mondjátok meg; ha jó Úton vagyok-é még? — Még azon vagy! „ — „ De hogy el ne téveſſzem? „ — „ Keresdd fel, a' Bakhus' Emlékezet-jelét, a' melly még ſzáz ötven Mértföldnyire van innen. Úgy is azt hiſzed, hogy Öttse vagy. Talán még többre fog tanítani, mint maga tudott.

Az Út folytattatott. Újj Nemzetek hódoltattak-meg. Végre el-értek oda, a' hol az Emlékezet-jel állott. Eggy sűrű Berek fedte bé azt. A' Tiſztelettel és Félelemmel tellyes Borzadás miatt, bé nem mertek abba lépni a' közel Lakosok. Sándor, és Vitézi, a' kik Félelmet nem esmértek, béverekedtek, és megvilágosították a' Berket. Eggy Épületre találtak; látták, hogy Templom, még pedig pompás Templom vólt valaha; de most — Omladékaiban feküdött. A' még fenn-álló Ajtók, pári Márvány-

ból kéſzültek, és Kép-faragó-mesterség által vóltak ékesítve, de minden Pillantatban, Le-rogyással fenyegettek; Belseje úgy látſzott, hogy egéſſzen bé-vólt omolva. Sándor olly közel mentt, a' mint tsak lehetett. A' Vitézek közül némellyek Parantsolatot vettek, hogy keressenek. El-hárították az Omladékokat, és — eggy Sírhalmot találtak. Óltár Formára vólt épülve. Kétfelöl Tigrisek és Oroſzlányok vóltak kifaragva. Borostyán, Szölöveſſzök, és Tirzuspáltzák ékesítették felül. Arany, és Drágakövek fénylettek mindenünnen. Mohval bévólt növe, és régi, már ſzokatlan Görög Betükkel ezen írás vólt bé-metzve:

„ A' Földet meg-győzte bátor Szívem,
„ és Vitéz-seregem. De itt találtam Meg-
„ győzömre. Nem Győzedelmeim, és Ko-
„ ronáim — hanem Jótéteményeim, mel-
„ lyeket az Emberekkel közlöttem, a' Gyö-
„ nyörüségek, mellyekre meg-tanítottam
„ öket, vígaſztaltak a' Halálnak utólsó Pil-
„ lantásába? Görög Orſzág Óltárokat emel

„ Bak-

„ Bakhusnak, mint Istennek; India látta
„ meghalni, midön a' Halhatatlanság' For-
„ rását kereste. A' ki utánnam következik,
„ és ezt olvassa, légyen okossabb; térjen-
„ vissza, éljen jelenvaló Bóldogságával, és
„ várja nyúgottan Sorsát! „

Ennél nem lehetett hathatósabban ínteni. De Sándor, a' ki már más illyforma Tanáts eránt siket vólt, ezt-is meg-vetette. Haragosan parantsolta, hogy egéssen lerontasson a' Bakhus' Temető-helye, és tovább folytatta Útját. Már eltünt Indiának eddig való Termékenysége; mindég mostohább lett a' Föld, lakatlanabb az Ország, zürzavarossabb az Ég! és már most eggy olly Vidékbe érkeztek, a' mellyről már előre mondott valamit a' Remete. — A' Rettegés' Lakhelye. A' Kö-szikláknak kopasz falai függöen bóltoztak Fejeik felett, a' Földnyílások a' Pokolig látszottak le-ereszkedni, minden Lépés a' Halál' Lépése vólt. A' Földtorkokból terhesen emelkedett-fel a' gözölgö fejér Füst, és sürüen húzódott a'

Föld felett. Semmi Hang sem mozdúltt, egy-gyedűl tsak a' ſzakadozó Kö-ſziklák' Rogyá-sa, és a' Folyók' meſſze Zúgása hallatſzott: a' Bagoly közbe uhókolta Halál-ſzavát. A' Köd bévonta azon Nyílást, a' mellyet a' Kö-ſziklák öſzve-borongó Fejei hagytak, és nem engedett Által-menetelt a' Nap-világ-nak.

A' megrettenthetetlen, Sándor erre is kéſzen vólt, ſzámtalan Fáklyákat gyújtatott és tovább folytatta Útját.

Két Napi Menetel után, hírtelen eggy Helybe ütköztek, mellynek Közepében, eggy ſima Szikla állott, és annak mind két Ól-dala felöl, eggy-eggy Út mentt. A' Köſzik-lán magassan eggy Tábla függött, a' mel-lyen ezen Szók vóltak írva Láng-írással: „ „ Vakmerö, a' ki egéſz eddig verekedtél, „ hald meg az utólsó Intést! Térj viſſzá! „ Vagy ha nem térſz; válaſſz! két Út áll „ elötted; az eggy tsalhatatlanúl a' Halha-„ tatlanság' Forrásához vezet. De mellyik?

„ azt

„ azt találd ki magad Tanátsló nélkül!
„ Tuddmeg eggyſzersmind, hogy tsak eggy-
„ ſzer válaſztol. Ha el nem találtad, és
„ kéntelen vagy viſſzátérni, minden újj Pró-
„ ba — tüstént Halál. Hogy ezt, nem te-
„ hetetlen Istenség jelenti néked, ésmérd-
„ meg ezen Tábla' Sorsán. „

Alig olvashatta el Sándor, és a' kik közel állottak mellette, az utólsó Szókat, hogy eggy Égitüz letsapott, és elnyelte a' Táblát, és az Irást. Villámok lángoltak a' fekete Felhök között, és a' Dörgés akadozva a' Köſziklák öblös Üregeikben, kettöztette Rettentéseit. A' Föld megreſzketett Mélységében; a' Fáklyák eggyen kivül mind elaludtak, a' Vitézek Artzra húllottak, Sándor Talpon maradott ugyan, de alig tarthatta magát. Eggynéhány Minutumok múlva, parantsolta, hogy gyújtassanak meg a' Fáklyák, Szívet vett, és visgálódni kezdett maga körül.

A' két Ösvények közül az eggyik elég ſzéles vólt eggy alkalmas Hadisereg' Elfogadására. A' másik, mint eggy Bányalyuk, elég tágos vólt eggy Embernek, de Ló, vagy Szekér éppen nem férhetett belé. Sándor gondolkozott eggynéhány Szempillantásig, azután — nem is lehetett másképpen — az elsöt válaſztotta. Az egéſz Sereg követte, egyedül tsak Ariſztóteles maradott hátra, megrázta eggynéhányſzor Fejét ſokat jelentöleg, és — halgatott. Eggy kis Lámpáskával Jobbjába', eggy Bottal Balkezében, Tüzſzerſzámmal, és eggy kevés Eledellel Táskájában, leindúltt a' keskeny Ösvényen. Egéſſzen elmerülve Plánumaiban Sándor, és külömben is megúnván Intéseiért Ariſztótelest, Éſzre ſem vette Elmaradását; tsak más Nap tudta meg aztat, és magának-valónak mondotta a' Filozófust.

Eggynéhány Napokig mosolygani látſzott a' Szerentse a' Királyra. A' Levegö tiſztább lett, az Út eggyenes vólt; az Orſzág

ſzág ugyan lakatlan vólt, de meſſzéről Erdök látſzattak, a' Hegyeknek két Oldaláról Források tsergedeztek; már próbáltak-is eggynéhányat, de még eddig haſzontalan. A' Reménység nevekedett; Mindnyájan dítsérték a' Sándor' Böltsességét. De már most — elérték az Erdöket, és úgy látſzott, hogy maga az Ég-is Hartzra akar ſzállani a' Vakmerö Halandó ellen. Oroſzlányok, és Párdutzok rohantak-ki nagy Seregekben az Erdöböl; Sasok, és Ölyvek, sürü Tsapatokkal ſzállottak-le; rettentö Záporok támadtak; a' Szélvéſz ordított; a' Nap Éjj lett; a' Villámok ſzaggatták a' Levegöt; lángoltak a' meg-ütött, és hasgatott Tölgyfák, a' Föld reſzketett; alattok, felettek mindenfelé Halál vólt; mindenütt el-kerülhetetlen, és eggyforma Erejü, tsupán tsak Módjában külömbözött. Széles rohanó Vízek vágták kereſztül az Útat; az Égig érö Hegyeket feneketlen Üregek követték; azokon túl Oriási Árnyék-képek ijeſztgettek; rekedtt Szók Halotti-énekeket mormoltak. A' ki még ſoha ſem reſzketett, Kedve ellen-

is reſzketett itt. Még-is Ellen-mondás nélkül követte a' Sereg Királlyát; és a' naponként való Fogyása-is a' Seregnek, nem rettentette el az Életben-maradtakat az Útnak Folytatásától. — Végre eggy tágas Völgy látſzott megnyíllani; mindnyájan nagy Örömmel belé-tódúltak, el-terjedtek, és látták, hogy a' Völgynek — ſohol ſints Kimenetele. Meg-hághatatlan meredek Köſziklák bóltozták azt mindenfelöl. Falai ſimák vóltak, mint a' Márvány, minden Bokor, Fa, és Fű nélkül. — Bámúlva tekíntgettek mindnyájan magok körül; de még inkább meg-borzadtak, midön hírtelen eggy Irás, — ahoz hasonló, melly már az előtt megrettentette öket — eggy Köſziklának Hegyén megjelentt. A' következendö vólt: „ Soha ſem vólt meſſzebb Sándor a' Hal„ hatatlanság' Küt-fejétöl, mint most. Tér„ jen viſſzá, és érezze meg, hogy tsak Em„ ber! Tsak akkor légyen bóldog, midön „ Alexandriát ismét eléri! „

Nem

Nem rettegett Sándor az Ütközetekben, a' Halál rettentő Képei, vagy Útjában, az Oroſzlányok' Dühösségétől, és a' Villámok' borzaſztó Tűzétől; de most, a' midőn minden Reménységei ſemmivé lettek, kedves Plánuma Füstbe mentt — Fájdalmainak Keserve miatt, a' Földre rogyott; nem fogadta el Barátinak vígaſztalását; megvetette az Éneklők' Hízelkedő Dallaikat, nem gondoltt Vezéreinek Tanátskozásaikkal, és egéſz Seregének eggyesültt Szavával. Három Nap, és Éjjel feküdött a' Földön, Étel, Ital, Álom nélkül. Mindenfelé Követeket küldött, a' kik megvisgálják, ha nintsen-é valahol valamelly Hasadék, vagy Ösvény, a' Kőſzíklákra való Felmáſzásra. Mindnyájan kedvetlen Hírrel tértek viſſzá. Negyedik Reggel Parantsolatot adott a' Viſzſzátérésre. Soha ſem engedelmeskedtek örömesteb' Vitézei. De éppen ez a' Szembetünő Kéſzség eggy Tör-ſzúrással több vólt már a' nélkül is vérző Szívében.

A'

A' Viſſzátérésnek Nehézségei éppen nem hasonlíttathatnak eggybe az Odamenetel' Akadállyaival. Tsak hamar lakott Orſzágokba érkeztek; a' felsöbb Sors nem ſzegezte magát ellenek; nem kellett a' Nemzeteket Fegyver által kénſzeríteni az Által-botsátásra. Még ſem vólt Nyomorúság nélkül ez az Útazás is, és maga a' rettenetes Meſſzeség elég Akadály vólt. Sándor Éjjel Nappal a' Gondoktól el-foglaltatva, emélztetve Hajótörést ſzenvedett Igyekezetén, és egéſſzen el-lankadván a' Nyomorúságok miatt, mellyeket ö maga tetézett magára, haſzontalan keresett Nyugodalmat, és Vígaſztalást külömbféle Mulatságokban. Az erőss Italok, mellyek által Bánatját el-akarta üzni, meggyúllaſztották Vérét. Meg-betegedett; még talán nem vólt veſzedelmes Nyavalyája; de eggy Környülállás halálossá tette azt. — Indúlatosan óhajtván minél elébb elérkezni kedves Városába, Alexándriába, a' hol az említett Irás Bóldogságot jövendöltt néki, nem gondoltt Betegségével, hanem tovább folytatta Útját. Eggynéhányan Vitézi kö-

közül vitték ötet. Hogy Vitele annál alkalmatossabb légyen, Vaspaisokat foglalták öſzve, bé-takarták Szönyegekkel, és Hordó ágy formát tsináltak belölök. Hogy a' Napnak égető Súgárit el-háritsák töle, arany Pai'sát függeſztették-fel Feje felett, midön aludott. Fel-ébredvén, fel-tekíntett, és megemlékezett eggy Siriai Pap' Jövendöléséről: hogy akkor léſzen Vége Életének, midön a' Föld alatta Vasból, az Ég pedig Aranyból léſzen felette. Nem haſznált ſemmi Megtzáfolás, felindúltt képzelö Ereje, s' veſzedelmesen munkáltt erötelen Testére; más Nap meghóltt a' Filep' Fija. Koporsóban vitetett bé Alexándriába.

Itt várakozott Ariſztóteles már eggy Hólnaptól fogva királyi Tanítvánnyára: ſöt midön meg-hallotta Jövetelét, három Napi Járóföldre mentt elejébe a' Seregnek. A' mit Sándor olly meſſze, haſzontalan keresett, megtalálta azt más Nap Elválások után, a' Bölts, és eggy teli Edénnyel hozott abból a' tsudatévö ifjító Vízből. Tsak eggy-

ſzer vólt ſzabad meríteni belöle. Most kéſz vólt azt legalább megoſztani Tanítvánnyával, és Királlyával, de — halva találta ötet. Leírhatatlan nagy vólt Fájdalma, Könnyei omlottak; de tudván, hogy a' Panaſzok meg nem változtathatják a' Sorsnak eggyſzer hozott ítéletét; megtörlötte Szemeit, és a' Sándor' Hóltt-testéhez közelítvén ezt mondá: legnemessebb a' Királyok között! igaz, hogy te is vettél Réſzt az Emberiség' Örökségében, — a' Hibákban, és Gyengeségekben; és a' Földi-Bóldogság' legveſzedelmessebb Ékessége a' Korona, tégedet is némelly hírtelen Lépésre ragadott. Még is nagy, és jó maradott Szíved! még-is Virtusodnak nagyobb Mértéke, meg-érdemlette vólna talán — talán! hogy Keresésed ſzerentséssebb lett vólna. — Legalább ne hally meg egéſſzen! Tested eméſztödjön meg; de Emlékezeted halhatatlan légyen! — Ezt mondván a' Sándor' Testére töltötte eggy Réſzét a' tsudatévö Víznek. Ezen Okbúl — most is él a' Sándor' Neve egéſz Fénnyében, és örökké fog élni; holott más

Or-

Orſzág-hódoltatóknak Neveik, Testeknek Porával eggyütt örök Álmot nyugoſznak.

Még elegendő Víz vólt az Edényben, hogy Ariſztótelesnek Ifjadást, és Halhatatlanságot adott Vólna. De jobban esmérte a' Bölts azt, a' mi Valóság, és azt, a' mi tsak annak látſzik, mint ſem hogy eggy olly kétséges Jónak Bírására valóban törekedett vólna. Avagy nintsenek-é már régen oda, Ifjúságomnak Baráti? Avagy nem tudom-é én Tapaſztalásból azt, a' mit itt ſzerzeni, és érzeni lehet? Nem únatkoztatott e' meg ſokſzor az Óráknak, az eggymást felváltó Időſzakaſzoknak, a' Gondoknak, Kívánságoknak, és ſemmivé lett Reménységeknek örök Eggyformasága? Nem óhajtottam-é gyakran már azt a' változást, a' mellyet a' Köznép Halálnak a' Felſzenteltettek pedig Élet-tserélésnek neveznek? Nem tanátslottam-é ellenkezőt ezen Ifjúnak is, a' ki itt fekſzik? nem vóltam-é ellene hoſſzas Útazásának, a' mellyre engemet is kénſzerített? Nem ő vólt-é

az egyedűl, a' ki, hogy ő általa az Emberiség' Bóldogságát elő-mozdíthassam, arra mehetett vólna, a' mellynek Tselekedése most kettős Bolondság vólna? — Sors! tanítson engemet is amaz Íntés! Vigy engemet is Atyáinkhoz, midőn tenéked fog tetszeni! Fogadd el ezt a' Tsuda-vízet mint önként való Áldozatomat! Te a' nélkül is tudnál Tsudát tenni, ha a' valóságos Haſznomra ſzolgálna.

Ezeket mondván, a' Földre öntötte azon megfizethetetlen Vízet Eggy pár Tsepp maradott az Edényben, és azt, úgy mondják, hogy mídön haza érkezett — Történetből, vagy pedig könnyen megengedhető Hijjábavalóságból! Írásaira öntötte; és azért éppen olly romolhatatlanúl felmaradott az ő Neve is azok által, mint a' Sándoré Vitéz-tselekedetei által.

A' Mózaik Munkáról.

A' mái Rómának legnevezetesebb Mesterségei közzé tartozik, az úgy nevezett Mózaik Munka. Ez a' Találmány régi, mindazonáltal a' mostani Századig annyira felhagytak véle, hogy tsak nem egéſzen újjnak látſzik IX-dik Klemens Pápa, állíttotta-fel a' Mózaik Festéseknek azon Fabrikáját, a' melly a' Péter' Temploma mellett vagyon, és ahoz is tartozik. A' Mester-emberek eggy Matériát kéſzítenek, a' melly Középſzer a' Kö, és Üveg között, és a' mellett olly kemény, és tartó mint a' Márvány. Mindenféle Színeket, és Árnyékozatokat (Schattirung) tudnak adni, és a' Tüz által, olly állandókká tsinálják, hogy ſzüntelen megmarad Elevenségek. Ezen feſtett Kövekből annyit kéſzítenek elöre, a'

mennyit megkívánnak a' Festésnek külömbféle Színei. Ez a' mesterséges Kő annyi apró Réſzetskékre oſztattathatik, a' Kalapáts metſző Réſze által, a' mennyire akarja az Ember, a' nélkül, hogy formátlan Darabokban törjön. Némellyek ezen Darabotskák közzül igen kitsinyek, többnyire pedig négy Szegletük, Szélességek két három Lineányi, eggy Újjig. Ezen külömbféleképpen festett Kövek tsak nem véghetetlen Számúk, és el vannak rendelve eggy Ládának Fiokjaiba, a' melly olly közel áll hozzájok a' Munka alatt, hogy azt el-érhetik, és azon Darab Követskéket kivehetik, a' mellyekre ſzüksegek vagyon, úgy a' mint a' Betürakó kiſzedheti a' Betüket Ládájából.

Hogy pedig ezen Mózaik Munkának Darabjai, a' nagyobb Festésekben bé ne hajoljanak, az Alját külömbféle Vassal öſzvefoglaltt lapos Kövekből kéſzíttetik. A' Kövek kemények, és még azon fellyül rendkivül vastagok, hogy meg ne vethessék

magokat. Ezen lapos Kövekből annyit foglalnak eggybe' a' mennyí ſzükséges azon Festésnek Nagyságára, a' mellyet ki akarnak rakni; azután bizonyos Téſztával, vagy *(Tzémenttel)* vonnyák bé, a' melly kevés Idő múlva, majd nem olly kemény léſz, mint a' Márvány. De a' meddig még lágy belé verik az apró hoſſzas Követskéket gyenge Kalapáts-ütésekkel. Hogy pedig a' *Tzément* hamar meg ne keményedjen; eggyſzerre tsak keveset teſznek reája.

Ez a' Munka olly késedelmes, hogy tíz, tízen-két Ember, nyóltz Eſztendőnél tovább dolgozott a' Raphael híres Festésén, a' Kriſztus' Színeváltozásáról, míg elvégeződött.

Midőn a' Tzément tökélletesen eltakaródott, igen darabosnak látſzik a' Munka. Azért mind addik várakoznak a' Munkások, a' míg a' Tzément úgy meg nem keményedett, mint a' Kő, és egéſſzen öſzvenem nött a' Mózaik Munkával. Akkor oſztán megreſzelik, és kipallérozzák felyül

a' Laplagot, a' melly után tsudálatos Szépségű léſzen.

A' Művesek nem dolgoznak az Originális, hanem tsak Cópia ſzerént; és ez a' második Ok, hogy olly Mód nélkül drága ezen Munka, mivelhogy a' Cópiának igen jónak kell lenni. Hogy pedig tsak a' Cópia ſzerént dolgoznak azért esik, mert a' Cópiának elevennebbek Színei, és könnyebben lehet a' ſzerínt levenni azokat, mint az Originális ſzerínt, a' mellynek Színei Idővel meghagyják magokat.

A' Régiek is tsináltak Mózaik Munkákat, de a' Kövek' Kéſzítésének, és Festésének Mesterségét éppen nem tudták. Tsak Márványnyal, 's más e'féle Kövekkel éltek e' végre, és onnan nem is hozhattak olly ſokféle Árnyékozatot Munkáikba, mint az újj Methodus ſzerínt lehet. Színeik ſem lehettek olly tökélletesek. —

A'

A' Florentziai Mózaik Munka leginkább közelít, a' Régiekéhez. Márványból, Agátból, Granátból, Jáspisból, Smaragdból, Topázból, Gyöngyházból 's a' t. áll. A' Munkásoknak, minden legkissebb Darabot lekell fûréſzelni, a' melly ſokkal több Időt veſzt el, mint a' Római Mózaik Munkánál Szokásban lévö Leütés a' Kalapátstsal. Ez Okból ſokkal drágább is a' Florentziai, és eggy nagy Festés rendkivül ſok Pénzbe telne. Azért is tsak a' kissebb Festések mellett maradnak, a' mellyek jóllehet igen költségesek, nem érik még-is el a' Rómaikat Szépségekre nézve.

A' nagy 'Sidó-gyülésről, melly 1650-dik Eſztendőben, Magyar Orſzágba' tartatott.

A' 'Sidó Nemzet gyakran meg-tsalattatott azon Hitegetők által, a' kik Messiásnak adták ki magokat; a' minthogy tsak maga a' 12-dik Század, kilentz illy hamis Prófétákat ſzámlál. De legnagyobb Figyelmetességet támaſztott az az esméretes Hitegető Sabbathai Sevi, a' ki 1638-ban Siriába' a' Királyok' Királyjának Izráelben, kiáltatta ki magát, és ſzámtalan Követői vóltak, még a' 'Sidó Nemzet' Túdósai között is. Attól-való Félelmében, hogy Konſtántzinápolyban Nyársba ne vonattasson, a' Mahometánus Vallásra állott, de még is tsak hamar azután a' Török Tsáſzár' Parantsolatjára lenyakáztatott.

Ab-

Abból, hogy ez a' Nemzet olly könnyen hajlik, tsak nem minden Hitegetőhöz, a' ki Messiásnak adja ki magát, kitetſzik, hogy nagy Reménységgel hízelkednek magoknak, rövid Idő alatt leendő Kiſzabadúlások erántt. És jóllehet hogy minden Próba, a' mellyet eggy illy hamis Messiás tett, Üldöztetéssel végeztetett; még is mindenkor Mozgásba jöttek, valahányſzor eggy újj Hitegető jelent meg a' Nézőſzínbe'.

Minthogy tehát olly gyakran megtsalattattak az efféle tehetetlen Szabadítók által; Kéttség támadott a' Népnek okossabb Réſze között; és utólljára elkerülhetetlennek találták, hogy a' Jövendőléseket ſzorossabban megvisgáltassák, és leghíressebb Tudósaik által meghatároztassék: *Ha el-jött-é, vagy pedig eljövendő a' Messiás* ? — Tehát elvégezték magok között, hogy nagy Rabbinus Conciliumot gyűjtsenek öſzve, és gyakran tanátskoztanak a' Hely felöl a' hol az tartatódjon. Végre Magyar-Orſzágot válaſztottak, azt találván legalkalmatossáb'-

nak

nak Öſzvegyüllésekre; mivel abban az Időben, igen nagyon megritkúltt Népessége a' Török Háborúk által. A' Gyülés Nagy-Idára vólt rendelve; a' mellyet az akkor a' Hadakozásban foglalatos Fejedelmek, könnyen megengedtek az ö Kérésekre.

Ez a' Gyülés, a' melly külömben ſzokatlan Dolog a' 'Sidóknál, 1650-ben tartatott. A' kirendeltt Időre 300. Rabbinusnál több jelentt meg, és azokon kivül ſzámtalan ſok 'Sidóság Európának, és Ásiának külömbféle Tartománnyaiból, a' nevezett Helyen, a' hol már elöre Rendelések tétettettek illy nagy Sokaságnak Eltartásáról. Mindnyájan a' ſzabad Ég alatt, Sátorokban laktak, a' mellyek közzül a' legnagyobban Tanátskozásaikat tartották. Nem botsátották pedig ezen Gyülésbe más 'Sidókat, hanem tsak azokat, a' kik folytában tudtak 'Sidóúl beſzélleni, és Geneálogiájokat megpróbálhatták. Az utólsó Ok miatt igen ſokan kirekeſztettek azok közzül, a' kik a' Spanyol, Olaſz, és Frantzia Si-

na-

nagógákból mentek oda, ezeknek tsak az engedödött meg, hogy bizonyos Meſſzeségre, a' nagy Sátortól, a' mellyben a' Tanátskozások tartattak, azok között az Idegenek között lehessenek, a' kiket az Újságkívánás vitt oda. —

Eggy Zakariás nevű Rabbinus a' Lévi' Nemzetségéből válaſztatott Elölülönek és Szóllónak. Ez eggy nagy Aſztal mellett ült, az Ajtóval, a' melly Napkelet felé nyíllott, által-el lenbe', a' Tanítók ſzép Renddel mellette ültek.

Az elsö Nap viſzontagoltt Köſzöntések, és annak Megvisgálása között töltt el, *hogyha bírnak-é a' megkívántt Tulajdonságokkal a' meg-jelentt Személyek?* Ezen Visgálás által 600-nál többen zárattattak ki, a' kik tudniillik Származásokat meg nem tudták mutatni.

Második Nap felnyíttatott a' Concilium eggy Beſzéd által, és elöadatott, hogy mindenek felett, azt kelljen megvisgálni:

hogy-

hogyha eljött-é már a' Messiás, vagy pedig várakozni kell még Eljövetelére? — Erre némellyek azt állították, hogy már elkellett néki jönni, mivelhogy világossan általlátnák, hogy az a' Nyomorúság, és Szenvedés, a' mellyet az Isteni Gondviselés, már annyi ſok Századoktól fogva rendeltt reájok, nem az Bálványozásoktól ſzármazott, a' melly Vétektől a' Bábilóniai Fogságból való Megtéréstől fogva, mindég üres vólt a' 'Sidó Nemzet; hanem más valamelly Októl venné Eredetét.

Hoſſzas Tanátskozás utánn, megeggyeztek benne, hogy a' Messiás még el nem érkezett, és hogy a' Nemzet' Bűnei, és Megtéretlensége Okai ezen Késedelmének. —

Ezután megvisgálták melly formán jelenti ki magát a' Messiás,, és ezen három Esmértető-jeleket határozták meg 1.) Úgy jelen meg mint eggy nagy Király, győzödelmesen, és felſzabadítja a' Nemzetet, az idegen Népek' Járma alól. 2.) Semmi

Vál-

Változást nem tészen a' Móses' Törvénnyében; és 3.) eggy Szűztől születtetik, és Születése lészen Esmértető-Jel az Idegeneknél.

Végre azokkal akart megeggyezni a' Concilium, a' kik azt hitték, hogy a' Messiás már meg jelent, és ezek azt állították, hogy az egyéb nem lehetett, hanem Illyés, még pedig mivelhogy 1.) nagy Hatalommal ruháztatott fel, a' mellyet a' többi között, a' hamis Próféták Megölése által is megbizonyított. 2.) Akhábtól, és Jezábeltöl üldöztetett, a' melly hasonlóképpen Karaktere a' Messiásnak, a' mint az ki tetszik az ő Szenvedéséről való Jövendölésekből. 3.) Több vólt mint eggy közönséges Ember, és az Isten Szemei előtt is nagyobbra betsültetett a' minthogy elevenen ragadtatott fel az Égbe. 4.) Különös Gond'al viseltetett Nemzete eránt, mivelhogy Elizéust hagyta maga után' Prófétai Hívatalának Folytatására.

Még

Még azon az Éjjel, azt a' fontos Kérdést is megvisgálták; ha a' Jézus, a' kit az ő Eleik megfeszítettek, nem az igaz Messiás vólt-é? De ez a' következendö Nap megvettetett a' Farizéusōk' Szektája által, a' melly erösebb vólt ezen Gyülésben, — még pedig azon Okból, mivelhogy a' Jézus Szegénységben, és Nyomorúságban születtetett; holott a' Messiás' Eljövetelének, fényesen, és pompásan kell megesni, és a' Mó'ses' Törvénnyét megerösíteni — Eggy Rabbinus, Abrahámnak hívták — a' kinek ezen Meghatározás nem elég fontosnak látszott, a' Krisztus' Tsudatételit tartotta a' Farizeusok' eleibe, és azt kérdezte tölök, kinek Hatalmával tehette azokat a' Krisztus? a' mellyre Zebedeus, eggy a' Többek közzül ezen Szektában, azt felelte, hogy ördögi Mesterségek által tette légyen azokat. De Ábrahám azt állította, hogy semmi Bübajosság által nem adattathatik visszá a' Látás, Hallás, vagy Szóllás a' vakon- siketen- vagy némán születt-eknek. Erre azt felelte a' másik, hogy a-

zon Vakok, Némák, és Siketek, már Annyok' Méhében, tétettek azokká, ördögi Mesterségek által, és hogy ö rajtok ſegített, nem tett egyebet, hanem tsak a' Boſzorkány-tsomót óldozta fel, hasonló ördögi Mesterség által — Jóllehet ellenkeztek vélek a' Szaddutzéusok más Matériákban, megeggyeztek még is ebben vélek, még pedig annyival inkább, mivelhogy ök a' Feltámadást tagadták, a' mellyet olly keményen óltalmazott ellenek a' Kriſztus.

Minekutánna hét Napokig tartott vólna ez a' Concilium, hírtelen félbeſzakaſztatott hat Kereſztény Papoknak Érkezése által, a' kik Rómából küldettettek. Mert azoknak Próbáik a' felöl, hogy a' Kriſztus az igaz Messiás, nagy Háborgást okozott a' Gyülésben, a' mellytöl egyebet nem hallott az Ember értetlen Lármánál.

Más Nap eloſzlottak ezen Conciliumnak Tagjai, minekutánna megeggyeztek vólna

abban, hogy három Eſztendö múlva, eggy más Concilumot tartsonak Siriában.

Száraz Etz'tet tsinálni.

Végy eggy Pár Lát Borkövet, nedvesítsd meg erös Boretzettel; hadd úgy két Nap; minekutánna megſzáradott, tedd ismét Boretzetbe, ſzárazd' meg újjonnan, és így bánj véle négyſzer vagy ötſzör. Azutánn tördd ¡Porrá a' Borkövet, és tedd eggy Üvegbe. Ha hírtelen van Szükséged Etzetre, tégy három, vagy négy Késhegygyel ezen Porból eggy Pohár Serbe, vagy Borba. Eggy Quintli ezen Porból két Lat Vízet is olly ſavanyúvá téſzen mint az Etzet.

Száraz Húslevet tsinálni; a' mellyből; midön hírtelen kell oda haza, vagy Útonn, Hús nélkül, jó Húslevet lehet kéſzíteni.

Végy mintegy tízen-két Font nem igen kövér, és nem igen ſovány Tehénhúst, eggy felhasított Velös-kontzot, eggy vagy két Borjúlábat, két öreg Tyúkot, és ezt Tsontostól eggyütt törd'öſzve Mo'sárban, hogy a' Nedve annál jobban kifőhessen, fél Quintli Szeretseny-dió-virágot, fejér Borsot, Gyömbért mind kettőből húſz Gránumot, öt, vagy hat Borostyány Levelet; ezekre annyi Vízet töltt az Ember, a' mennyit eggy jó erőss Húslevesre ſzoktak rend ſzerént venni. Megfőzi eggy Tserép, belölről jól megmázoltt Edényben, a' melly jól bévagyon fedve, hogy Ereje a' Főzés köztt ki ne gőzöljön; tovább, még gyenge Széntüzön főzik tízen-két Óráig, néha-néha megforgat-

ják tiſzta Főző-kalánnal, és a' Tajtékját ſzorgalmatossan leſzedik, azután megſzűrik eggy vékony Szitánn kereſztül, meghidegítik, azonközben leſzedvén minden fellyül lévő Kövérséget. E' meglévén ismét Széntűzre téſzik egy tiſzta Tserép-edénybe, és mind addig főzik, mig meg nem ſűrűdik, akkor oſztán eggy Tálba töltik, megfagylaltatják, és Darabokba vagdalják, mint a' Pogátsát, azután eggy Tserép-edényre rakják, és a' Kementzébe téſzik, midőn a' Kenyeret kiſzedték belöle, hogy megſzáradjon. Ezen Pogátsák könnyen megéghetnek, azért igen vigyázva kell bánni vélek, és különössen gondolni arra, hogy a' Kementze igen meleg ne légyen. Illyképpen kéſzíttetvén, ſok Eſztendeig eltartanak, hanem ſzáraz Helyen kell tartani, mert nedves Helyen megpenéſzednek, vagy puffadnak. Ez ſem árt ugyan, ha a' Penéſz levakartatik, midőn főznek belölök.

A' Bánás ezen Pogátsákkal a' következendö.

Vízet forral az Ember, és eggy vagy két Pogátsát téfzen beléje ahoz képest a' mint erőss, vagy ſok Levest kíván, midön elolvadott megsózza, és kiönti eggy Tálba. Lehet Tojást, 'Semlyét, vagy Kenyeret kinek mint tetſzik, hozzá tenni, Zöldségeket is. Ekképpen hamarjába' jó Levest lehet tsinálni, a' nélkül, hogy Húst kelljen főzni. Szárazon is lehet enni ezen Pogátsákat, vagy Szájban elolvaſztani, mint a' Tsokoládét, vagy Tzvibakkot.

A' legfainabb Portzellánt úgy megtsinálni, hogy el ne pattanjon, akár mit töltsenek bele.

Tégy eggy Üstnek a' Fenekére Szalmát, arra tedd a' Portzellánt, akár millyen lé-

gyen az, ótsó, vagy drága. Azután töltsd meg az Üstöt hideg Vízzel, és főzd nem igen nagy Tűz mellett; midőn jól felfött vedd el az Üstöt a' Tűztől, és hadd hüljön meg, minekelőtte a' Portzellánt kivetted. Az ekképpen megfőzött Portzellán ſoha ſem pattan meg akár mit töltsönek belé, tudniillik hideget melegre, vagy meleget hidegre.

Eggy olly Ragaſztót tsinálni, a' melly által törött Üveg, Portzellán, és Agát, olly helyesen öſzvetapaſztatik, hogy alig lehet éſzre venni a' vólt Törést.

Végy eggy Lat Vizahólyagot, fél Lát Mastikſzt, eggy Kalán Foghagyma-levet, tízen-öt Grán Enyvet, eggy fél Meſſzelly Égett-bort. Ezeket tsináld öſzve jól, eggy arra kéſzültt Edényben, kend'bé oſztán véle az eltörtt Darabokat, tedd öſzve azokat, ſzárazd' eggynéhány Óráig, vakard' le oſztán azt, a' mi kivülről felragadtt, és meg

van az egéſz Dolog. Akármint igyekezzen az Ember az öſzveragaſztott Darabokat elválaſztani eggymástól, ſemmire ſem mégyen és kéſzebbek más Helyen eltörni, mint ſem elválni.

Más Mód.

Végy' Tojásfejérét, verd' el azt, hogy vékony, és tiſzta légyen, elegyíts közzé óltatlan Meſzet, és reſzeltt Sajtot. Ezen Szerrel kend' meg a' Darabokat, és Tördelékeket, tedd öſzve rendesen, és ſzárazd' meg, vagy

Végy óltatlan Meſſzet, és eggyelítsd, és törd' öſzve, régi, és rotthadtt Sajttal, minekutánna az Vízbe ſzéllyel főzettetett vólna. Ezen Szerſzámmal öſzve lehet ragaſztani a' törtt Üvegeket, és más Edényeket.

A' Naptól elsütött Bört megſzépíteni.

Végy eggynéhány Itſze Tejet, nyomd' bele eggy Tzitromnak a' Levét, tégy hozzá eggy Kalán Pályinkát, főzd' meg jól, ſzedd le a' Tajtékját, és viseld' Gondját, — mosdj véle.

Vagy:

Végy ſzép Búza-liſztet, tedd Vízbe, és hadd benne eggy Ideig, azután ſzedd fel azt, a' mi a' Fenékre húllott, eggyelítsd öſzve eggynéhány Tojásfejérével, azutánn kendd meg Ábrázatodat véle, hadd rajta eggy Éjjel, és mosd' le más Nap lágy meleg Vízzel.

A' Kávét jó mosni.

Tiſztítsd meg a' Kávét, és tölts reá meleg, de nem forró Vízet, mosd mind addig mig a' reá töltött Víz tiſztán nem marad: azután tedd tiſzta Ruhára, és ſzarazd' meg. Tapaſztalni fogod, hogy negyven Szem eggy Fintsára a' mosott Kávéból többet téſzen, mint a' mosatlanból hatvan: az Íze is kedvesebb. De nem kell nagyon meg égetni.

A' Tűzpróbáról Magyar Orſzágba'.

A' Tűzpróba eggy azok közzűl a' babonás Módok közzűl, a' mellyek által, régenten, a' kétséges, és perben-idézett Esetekben, az Igazságot ſzokták meghatározni. Ezen kivűl a' *Vízpróbával*, *Duellummal*, és a' *Szent-vatsora Próbájával* 's a' t. is ſzok-

tak élni, és közönséges Névvel *Ordáliáknak* nevezték, a' mellyeknek Eredetéről ſemmit ſem lehet bizonyossan állitani. A' régi Németek *Isten'ítéletének* (Gottesurtheile) a' Deákban pedig *Judicia Dei*, *Judicia S. Spiritus*, *Judicia probabilia* nevezik. Eredetek igen régi, és Kétség kivül a' Pogányságnak Idejébe tartozik. De megtartották még akkor is minekutánna a' Kereſztény Vallást már régen felvették, ſőt úgy tetſzik, hogy Idővel, még inkább Szokásba jött, mivelhogy az *Exorcismus* öſzve vólt véle kötve, a' mennyire előre botsáttatott a' Tzeremónia előtt, a' melly által, a' Közember Vélekedésében megerősítetett, és a' régi Babona jóvá hagyatott.

A' *Tüzpróbával* való Élés tsalhatatlanúl Német Orſzágból jött Hazánkba, a' hol már Szokásba' vólt, minekelőtte legkisseb' Nyomdokait lehetne látni Magyar Orſzágba'. Próbául vagy két Példát hozunk elő. Midőn *3-dik Károly Tsáſzár* Gyanúba vette Feleségét *Rikhárdist* Hitetlenségéért ; *Rikhárdis*

ajá-

ajánlotta magát, hogy a' Tűzpróba által kivánna meg-tiſztíttatni. *Kunigunda 2-dik Henriknek* Felesége tízenkét tüzes Szántóvason mentt végig, és mivelhogy azok ſemmit ſem ártottak néki, el-hárította magától a' Szüzessége felől való Gyanút.

Melly régi a' *Tüzpróba* Magyar Orſzágban nem lehet meghatározni. Legalább ſemmi Nyomát nem lehet látni 969-dik Eſztendő előtt, és 1309. után. De ezen Közidőben ſok Példáit lehet annak látni, a' mellyek közzül némellyek feljegyzettek eggy Irásban, a' melly a' *Nagy-Váradi* Káptalan' Templomának Sekrestyéjében találtatott ezenn Tzim alatt: *Ritus explorandæ veritatis in dirimendis controversiis.* Nyomtattatott legelsöben 1550-dikben Kolosváron. Négyſzázan ſzámláltattnak elö, jóllehet tsak húſzon-eggy Eſztendöt foglalnak be, az-az: 1214től fogva 1225-ig. Ezen Próbáknak Sokaságából kitetſzik, hogy nem ſok Dolgok lehetett a' Világi-Biráknak abban az Időben, annyival inkább, hogy az említett Irásban

min-

mindenféle törvényes Esetek előfordúlnak. Innen az is világos, hogy ha a' *Nagy-Váradi* Káptalan, nem egyedűl vólt az a' Hely Magyar Országban, a' hol a' Tüzzel való Próbák tartattak, bizonyossan eggy vólt a' Főhelyek közzűl. Szükségtelen vólna a' Neveket ki-írni a' mellyek a' mondott írásbann előfordúlnak, mivelhogy Scithiaiak azok, és most senki sem értené.

A' Dologgal való Bánás, és az előforduló Tzeremóniák a' következendők vóltak:

Midőn a' Vád megesett, és a' Bévádoltt megjelentt, hogy magát a' Tűzpróba által megtisztíttsa, Nap rendeltetett néki: de előre elkellett magát készíteni arra három napi szüntelen való Imádság, és Böjtölés által.

Elérkezvén a' rendeltt Nap, a' Próba, a' melly mindenkor a' Templomban történt', a' szent Misével kezdődött, a' mellyet a' Püspök olvasott, vagy pedig helyette más

Pap

Pap Püspöki Öltözetbe'. Annak Végével, felfogta az Oltár' eleibe hozatott Vasat eggy Fogóval, és rákezdette a' *három Ifják' Énekét* a' tüzes Kementzében. Azután a' Tüzbe tette, minekutánna mind a' Tüzet, mind a' Vasat megáldotta vólna. *) Minekutánna a' Vas egéſſzen tüzes vólt, megkellett esküdni a' Vádoltatottnak, hogy egéſſzen tiſzta az ellene tett Vádtól **); a' melly Hitével tett Állítását azután megerösítette a' Szent

*) Az Aldás' Formulája ez vólt: Benedic Domine, Pater omnipotens, æterne Deus! per invocationem Sanctiſsimi Nominis TUI, & per adventum Unigeniti Filii TUI, Domini noſtri Jesu Chriſti, atque per donum Spiritus Sancti, ad manifeſtandum verum judicium tuum, hoc genus metalli, ut ſit Sanctificatum, & Conſecratum, ut omni dæmonum falſitate procul remota, fidelibus TUIS, veritas veri Judicii TUI, manifeſta fiat, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum &c.

**) A' Pap ezt kérdezte: Frater, es juſtus ab hoc crimine, de quo accuſaris? ℟. Juſtus ſum. Ismét: Mundus? ℟. Mundus ſum.

Szent Vatsorával való Élés által ***) E' meglévén, ſzenteltt Vizzel megöntöztetett a' Vas, és az *Exorcismus* ſzerént reáolvastak; és minekutánna mind ez megtörténtt, megkellett tenni a' Vádoltatottnak a' tőle kívántatott Próbát: a' melly mellett ezen Szókat mondotta: *Per illud Corpus Domini, quod hodie ſumſi, non confidens in ullum maleficium, nec in virtutibus herbarum, accipio hoc ferrum* ****) De nem eggyféleképp-

---

***) Az Vatsorával való Éléskor ezt mondotta: Interdico tibi, o homo! coram omnibus adſtantibus, per Patr. & Fil. & Sp. S. & per tremendum diem judicii, per myſterium baptismatis, per venerationem omnium Sanctorum, ut, ſi de hac re culpabilis es, aut feciſti, aut ſciviſti, aut bajulaſti, aut conceſſiſti, aut propter actam Culpam denominatam, ſciens factoribus juviſti, ut eccleſiam non introes, Chriſtianæ ſocietati non miſcearis, ſi reatum nolueris confiteri admiſſum, antequam judicio examineris publico.

****) Talán Tsalárdság-is történt ez Időközben, és az Égetés hírtelen ſegítő Szerek által meg-gyógyíttatott. Mivelhogy ſokan Sérelem nélkül mentek el.

képpen vitettetett az végbe; mivelhogy majd tűzes Vasat tartozott Kezébe venni a' Vádoltatott, és azt eggy Ideig hordozni; majd pedig tűzes Szántóvasakon járni. Alig lett Vége ennek; hogy Kezei, vagy Lábai eggy Lepedöbe takartattak, bépetsételtettek, és tsak harmad Nap múlva óldoztattak fel a' Vádolónak, és nagy Számú Népnek Jelenléttében. Ha Sérelem nélkül találtatott lenni az Elvádoltatott, ártatlannak állíttatott közönségessen, és el-botsáttatott. Az ellenkező Esetben pedig azt hitték, hogy nem tiſzta az ellene tett Vádtól, és azon Büntetésre ítéltetett, a' melly arra a' Vétekre vólt rendelve, melly eránt bévádoltatott.

Eggy Szer a' Tüznek hamar Mególtására.

Ez már ſok Helyeken igen hathatosan viselte magát; a' hová, és mególtja a' Tüzet, és ott ſemmi ſem gyúlhat meg többé. Ebböl áll: eggynéhány Akó Vízbe téſzen az

Em-

Ember 5. vagy 6. Font Hamu-sót (Potaſche) vagy annyi Vízet véſzen, a' mennyi elég eggy Vízipuska Megtöltésére, és abba veti bé az említett Hamu-sót. Midön ez a' Hamu-sóval eggyesültt Víz az égő Fára fetskendeztetik; abba' a' Szempillantásba' megſzün égni, és többé meg nem gyúlad. Erre az igaznak találtt Tapaſztalására nézve, igen jó vólna, ha minden Házba' tartatna bizonyos Mértékü Hamu-só, hogy a' Szükség' Idején Haſzonra lehetne fordítani. Ha Tüz támadna, a' meſſzebb lévö Házakban fellehetne óldani a' Hamu-sót meleg Vízzel, és a' Vízipuskákba hordani.

A' füstöltt Húsok' Megtartásáról.

A' Szalonna, Sódor, Kolbáſz, és mindenféle Neme a' füstöltt Húsnak Idövel megsárgúl, és ízetlen léſz; vagy a' Pondró esik be-

bele a' Nyáron által, és öſzvefurkálja, a' melly káros, és Útálást okoz.

A' következendö Mód legjobb a' füstöltt Húsok' Megtartására: Minekutánna a' Hús, Szalonna, Kolbáſz, 's a' t. levétettek a' Füströl; fel kell függeſzteni azokat eggy Komorában, hogy még jobban meg-ſzáradjanak, *Aprilisnek* Vége felé válaſzt az Ember eggy Ládát, a' melly elég nagy a' füstöltt Húsnak Bévételére, ennek a' Fenekére töltt ſzáraz, és ſzitáltt Hamut: arra téſzen eggy Sor füstöltt Húst: erre ismét jó vastagon Hamut ſzór; és evvel így bán, mig a' Láda egéſſzen meg nem telik, és fellyül Hamuval bé nem fedödik. Így tévén, a' Legyek, a' mellyekből a' Pondrók támadnak, nem férhetnek a' Húshoz. Az illy formán bérakott füstöltt Szerek megtartják ſok Eſztendökig Kövérségeket ſzép fejéren, ſemmi roſſz Szagot, vagy Ízt nem veſznek magokba, és igen kevés Nedvességet is veſztenek el, és azt is viſſzányerik a' Fözés által. Sőt némellyek azt állítják,

hogy még jobb ízű léſzen a' Hús a' Hamuban lévö Só miatt. A' ki meſſzére akar küldeni füstöltt Húst, Melegbe, takarja bé Hamuba', és ſemmi Kár nem esik benne.

A'

A' ſikeretlen Munka.

Zöld Fákat ültettem nagy Szorgalommal,
Hogy Árnyékom légyen hív Károlyommal,
Midőn megjönn e' zöld Berekbe
Miként ohajtottam Felnövéseket!
Óh! mondám hogy láttam Elkéséseket
Nem tsókolunk itt mi Rejtekbe'.

* * *

Körülplántáltam ſzép Virágbokrokkal,
Saját Kezeimmel bántam azokkal
Sem Szél ſem Nap' Héve nem érte.
De már talán akkor midőn haza tér

Hervadni fognak, vagy megvéſzi a' Dér,
Haſzontalan ültettem ér'te.

* * *

Eggy Köntöst vartam, mint ſiettem vele!
Rózsa-ſzínü Pántlikát vontam bele,
Mert ö a' Rózsa-ſzínt ſzerette
Elvontam Álmomból, vartam úntalan
Óh! tám nem is léſz kéſz vagy haſzontalan
Sok Éjjelim múlnak mellette.

* * *

Eljött az Órám, mellyet óhajtottam,
Azonnal Levélſzinemhez futottam,
Hogy ott ül, azt véltem felöle.
Immár beboronga Árnyékfedele:
De mit fedezett be sürü Levele?
Síralmam melly hangza belöle.

Itt

* * *

Itt ültem egéſz Nap, az Est' is itt értt,
Itt vártam, itt ſirtam, de ö meg nem tértt
Egéſz Nap', ſem késö Estvére.
E' zöld Helyet én Örömnek míveltem,
De Bánatnak termettem, 's Búra leltem
A' Vígság' Helyébe végtére.

* * *

Plántátskáim mentek Virágjaikba
Most nem gyönyörködtem ſzép Szálaikba,
Látván, hogy hijjába ültettem,
Száradtak, 's a' Szélnek Játéki lettek
Láttam mint veſzett el Munkám mellettek
Láttam, 's keserüen nevettem.

* * *

Mi Haſznom van benne hogy Köntösöm kéſz
Elrejtem örökre Tanúja nem léſz
Hogy ennyire megtsaltt Reményem.
Im' ez lett a' ſzorgos Varróné' Bére!
Sírva emlékeztem Kezem' Mívére
Sírattam ſok álmatlan Éjjen.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

* * *

Omoljatok Könnyek Patakkal elé
A' gyáſzoló Hívségnek Sírja felé
Azt véltem, hogy birok Szívével:
De hánynak esküdte, hogy léſzen híve,
A' mig mozog, és ver Melyébe' Szíve
'S mindnyájunkat megtsalt Hitével.

P...r.

VÁTZON,
Marmarossi Gottlieb Antal' Betüivel 1794.

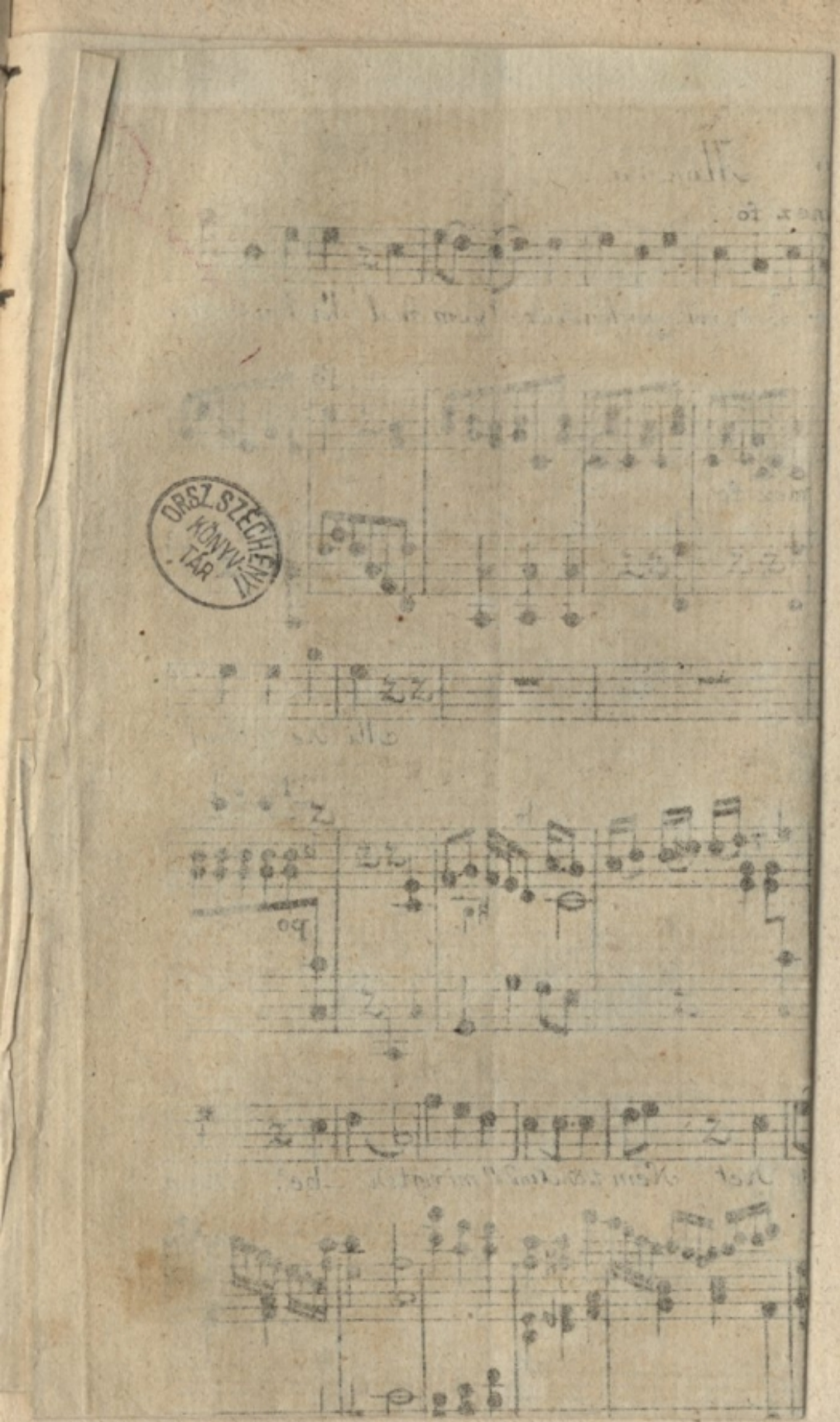
ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

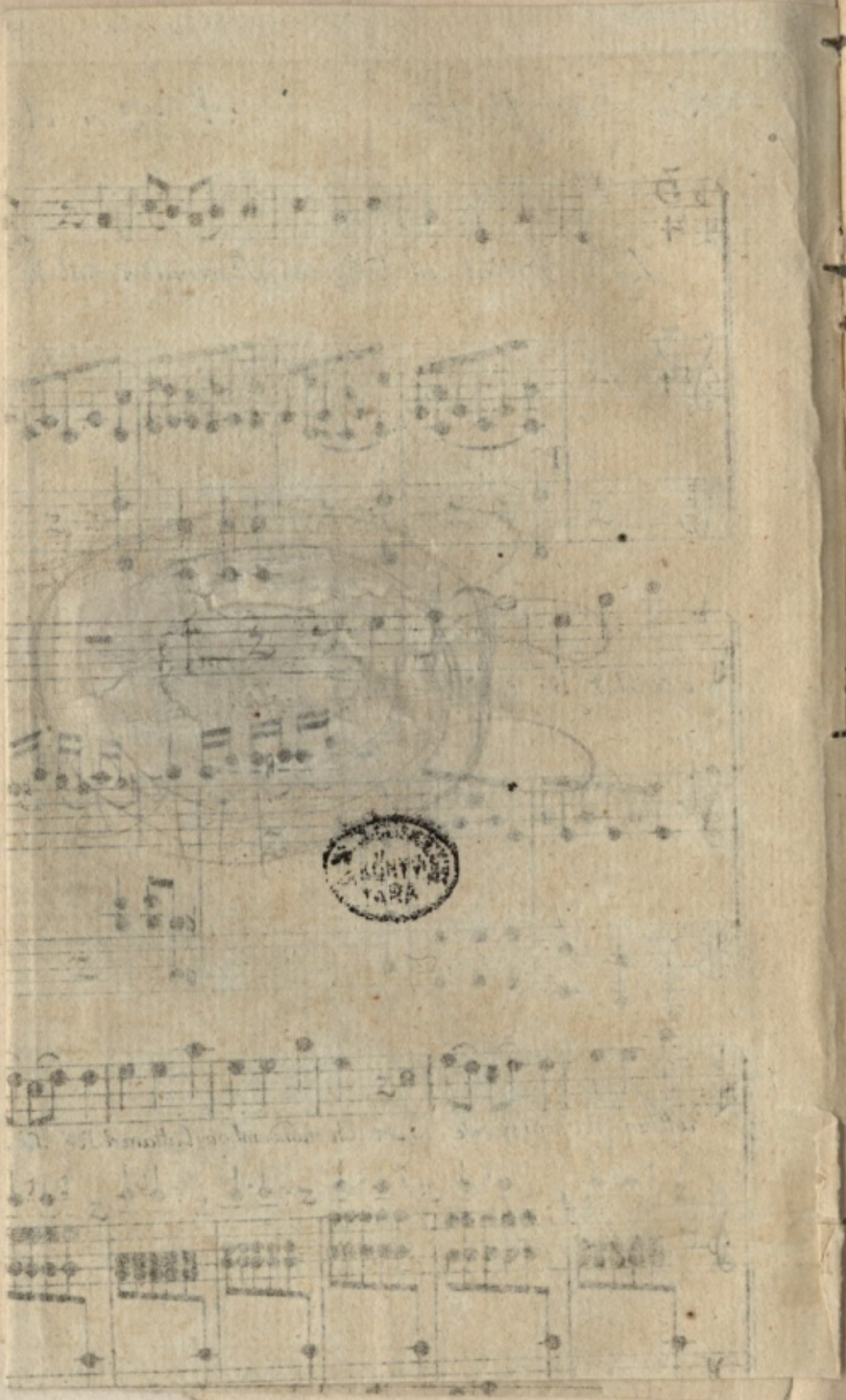

Hibák.

Levél.	*Sor.*	*olvasd.*
73	15	annyitúl annyibúl.
75	10	A' kisaſſzony A* Kisaſſz.
113	17	add hozzá: a' *te* bóldog 's a' t.
119	12	mindenek. mindeneknél.
127	utól.	megtsináltt megtiſztúltt.
205	7	az elmém. az én elmém.
—	18	Hívséget Hivességet.
206	1	Emlékezettel Emlékezetekkel.
207	6	két kék.
—	9	add hozzá: *óh mint* kívánnám 's a' t.
208	utól.	olv. De igy —
215	5	érteni érzeni.
218	8	ad' hozzá: Eggy *Nap* olly 's a't.
222	8	tapláltak tápláltt.
224	9	mondhatod mondhatnád.
228	1	Titokſzin Játékſzin.
229	13	Hagyj Hagyja.
238	8	vétem véltem.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
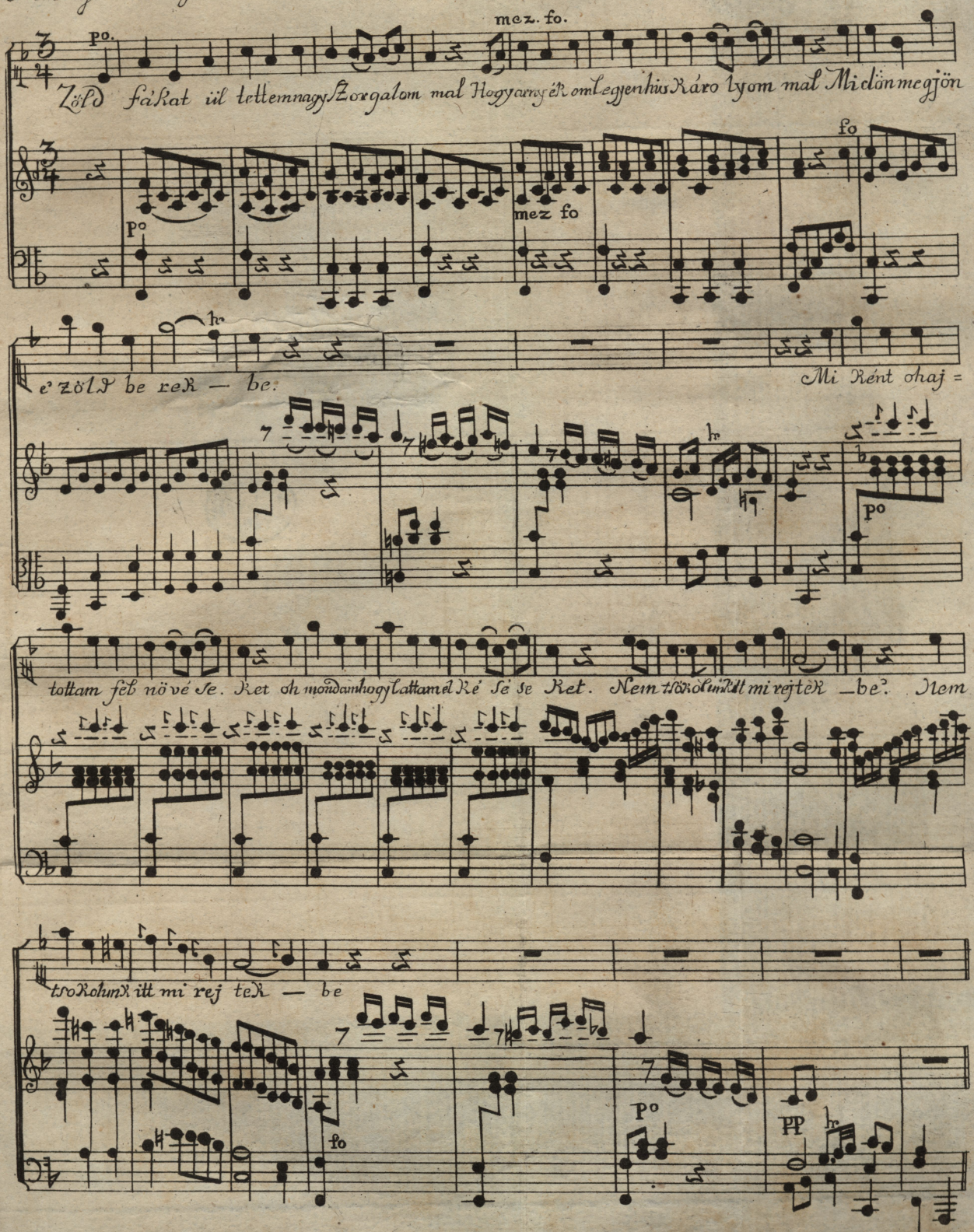
Nem igen lassán. A' sikeretlen Munka.